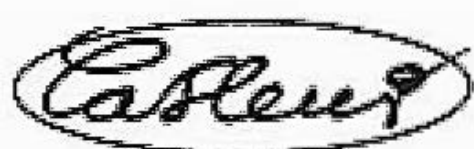

FRELSARINN

*Hinn lifandi
Jesús Kristur*

Frelsarinn hinn lifandi Jesús Kristur

Gunnar Dal copyright 2004

Prentun: Háskólafjölritun ehf.

Hönnun kápu: Auglýsingar og prentun

Prentun kápu: Litróf ehf.

lafleur – Reykjavík – 2004

ISBN: 9979–9626–1–5

Öll réttindin áskilin

Bók þessa má ekki afrita með neinum hætti, svo sem ljósmyndun, prentun, hljóðritun eða á annan sambærilegan hátt, að hluta eða í heild, án skriflegs leyfis höfundar og útgefanda

Efnisyfirlit

<u>Guðspjöllin fjögur</u>	8
---------------------------------	---

<i>Markús</i>	13
---------------------	----

<i>Lúkas</i>	19
--------------------	----

<i>Matteus</i>	22
----------------------	----

<i>Jóhannes</i> 28	
--------------------	--

Hvaða tungumál talaði Jesús?	35
------------------------------------	----

Jóhannes skírari.....	39
-----------------------	----

Jesús og heilagur andi	45
------------------------------	----

Jesús skírður í ánni Jórdan	47
-----------------------------------	----

Freistarinn í eyðimörkinni.....	50
---------------------------------	----

Hinir tólf	56
------------------	----

<u>Læknir líkama og sálar</u>	63
-------------------------------------	----

Blinda læknuð	63
---------------------	----

Blindi betlarinn	63
------------------------	----

Blindi maðurinn í Betsáídu	65
----------------------------------	----

Blindi maðurinn við Sílóam.....	66
---------------------------------	----

Hold sveiki læknuð	69
--------------------------	----

Ég vil að þú verðir hreinn	69
----------------------------------	----

Hvar eru hinir níu?	70
---------------------------	----

Læknaður sótthiti	71
-------------------------	----

Í húsi Símonar Péturs.....	71
----------------------------	----

<u>Blóðlát læknað</u>	<u>72</u>
<u>Hver snart klæði mín?</u>	<u>72</u>
<u>Visin hönd læknuð</u>	<u>73</u>
<u>Jesús lækna á hvíldardegi</u>	<u>73</u>
<u>Læknað málleysi og heyrnarleysi</u>	<u>74</u>
<u>Mállausi maðurinn frá Dekapólís</u>	<u>74</u>
<u>Lömun læknuð</u>	<u>76</u>
<u>Sveinn hundraðshöfðingjans</u>	<u>76</u>
<u>Lamaði maðurinn við Betesdalaug</u>	<u>77</u>
<u>Bæklun læknuð</u>	<u>81</u>
<u>Bæklaða konan</u>	<u>81</u>
<u>Vatnssýki læknuð</u>	<u>82</u>
<u>Matast með faríseum</u>	<u>82</u>
<u>Sonur valdamannsins</u>	<u>83</u>

<u>Lækningar á mönnum sem</u>	
<u>haldnir voru illum öndum</u>	<u>85</u>

<u>Maðurinn í Kapernaum</u>	<u>85</u>
<u>Geðsjúki maðurinn í Gerasena</u>	<u>86</u>
<u>Mállausi maðurinn</u>	<u>88</u>
<u>Blindi og mállausi maðurinn</u>	<u>89</u>
<u>Dóttir kanversku konunnar</u>	<u>90</u>
<u>Geðsjúka ungmennið</u>	<u>91</u>

<u>Náttúrukraftaverk</u>	<u>93</u>
--------------------------------	-----------

<u>Fæða handa fimm þúsundum</u>	<u>93</u>
<u>Fæða handa fjórum þúsundum</u>	<u>95</u>
<u>Brúðkaupið í Kana</u>	<u>100</u>

Fjallræðan 103

Sæluboðin	103
Hið nýja samfélag	105
Hið nýja lögmál.....	106
Samband manns og Guðs.....	110
Hvernig á maðurinn að lifa lífi sínu?	113
Hinn rétti vegur.....	117

Ræðan á sléttunni 120

Sæluboðin	120
Váboðin	121
Elskið óvini ykkar	122
Hvernig maðurinn á að lifa í mannlegu samfélagi	124
Að velja rétta lífsstefnu	126

Þrjátíu og fimm dæmisögur 127

<i>Sáðmaðurinn.....</i>	<i>127</i>
<i>Mustarðskornið.....</i>	<i>128</i>
<i>Sundurlyndi.....</i>	<i>129</i>
<i>Fíkjutréð</i>	<i>130</i>
<i>Illir verkamenn í víngarði</i>	<i>131</i>
<i>Hús byggt á bjargi</i>	<i>133</i>
<i>Súrdegið.....</i>	<i>134</i>
<i>Týndi sauðurinn</i>	<i>135</i>
<i>Boðið til veislu</i>	<i>136</i>
<i>Trúir og svikulir þjónar</i>	<i>138</i>
<i>Talenturnar</i>	<i>139</i>

<i>Illgresi</i>	141
<i>Falinn fjársjóður</i>	142
<i>Perlan</i>	142
<i>Netið</i>	143
<i>Maðurinn sem gat ekki fyrirgefið</i>	144
<i>Verkamenn í víngarði</i>	146
<i>Tveir synir</i>	148
<i>Tíu meyjar</i>	149
<i>Dómur yfir þjóðunum</i>	150
<i>Fræið grær og vex</i>	153
<i>Fyrirgefning syndanna</i>	154
<i>Miskunnsemi Samverjinn</i>	155
<i>Óvæntur gestur</i>	156
<i>Ríki maðurinn fávísi</i>	157
<i>Fíkjutréð sem ekki bar ávöxt</i>	158
<i>Hefðarsætin</i>	159
<i>Týnda drakman</i>	160
<i>Glataði sonurinn</i>	161
<i>Rangláti ráðsmaðurinn</i>	164
<i>Ríki maðurinn og Lazarus</i>	166
<i>Ekkjan og dómarinn</i>	168
<i>Faríseinn og tollheimtumaðurinn</i>	169
<i>Góði hirðirinn</i>	170
<i>Vínviðurinn og greinarnar</i>	172
<i>Essenar í Qumran</i>	174
<i>Andstaðan gegn Jesú</i>	179
<i>Hvaða nöfn hafa menn gefið frelsaranum?</i>	183
<i>Ummyndunin á fjallinu</i>	201
<i>Ferðin til Jerúsalem</i>	206
<i>Koman til Jerúsalem</i>	213
<i>Síðasta kvöldmáltíðin</i>	219

Nóttin í Getsemane	223
Jesús dæmdur til dauða.....	230
Hvað er guðlast?	234
Dómur Pílatusar	237
Vía Dolórósa.....	243
Krossfestingin	247
Gröfin helga	254
Upprisan.....	257
Uppstigningin	262
Hverjum birtist Kristur?	267
Konurnar í Jerúsalem.....	269
Lærisveinarnir á leið til Emmeaus.....	272
Hinir ellefu í Jerúsalem.....	275
Jesús birtist lærisveinum sínum í Galíleu.....	280
Sjö lærisveinar við Tíberíasvatn	283
Jesús birtist Páli á veginum til Damaskus	288
Lærisveinarnir og Andinn helgi.....	296
Hinar fimm bænir Krists.....	303

GUÐSPJÖLLIN

Fyrsta heimildarrit kristinnar trúar er fyrsta bréf Páls kirkjulöður til Þessalóníkumanna frá árinu 51, en bréf sín ritaði Páll á fimmta og sjötta áratugnum.

Markúsarguðspjall er elst hinna ljögurra viðurkenndu guðspjalla. Það er skráð árið 65, skömmu elir dauða Péturs.

Lúkasarguðspjallið er skrifað á árunum áttatíu til níutíu, á tímum mikilla ofsókna gegn kristnum mönnum.

Matteusarguðspjallið er talið skrifað um svipað leyti eða um níutíu.

Jóhannesarguðspjall er skrifað um áratug síðar í Efesus, nálægt árinu hundrað, um sjötíu árum elir að þeir atburðir gerðust sem sagt er frá í guðspjöllunum.

Þessi ljögur guðspjöll eru ekki skrifuð sem venjuleg sagnfræði. Þau eru trúarrit og tilgangur þeirra var að boða fagnaðarerindið. Það var hugsað á aramaísku, lífi á vörum fólks, einkum lærisveinanna, í munnlegri geymd og var að lokum skráð á grísku. Fagnaðarerindi var á grísku evangelíon sem orðrétt þýðir góðar fréttir: Hinn upprisni

frelsari dó fórnardauða á krossi til að við mættum lifa og öðlast sáluljálpi.

Ósýnileg spor í tímanum, sterkir undirstraumar sem láir vissu hvað voru en allir skynjuðu, koma aðeins að litlum hluta fram í um þrjú þúsund og sjö hundruð trúarritum sem skrifuð voru og sagnfræðingar telja að hafi verið notuð á samkomum kristinna manna á fyrstu öldum kristinnar. Guðspjöllin ljögur í Nýja testamentinu leysa þessi rit að mestu leyti af hólmi elfir að þau voru skráð. Þessi þrjú þúsund og sjö hundruð rit eru nú flest týnd en samt hafa mörg varðveist. Þau ganga undir nafninu “Handritin huldu” eða apókrýfsku ritin. Þekktast þeirra er Tómasarguðspjallið.

Það er talið sagnfræðilega víst að mennirnir ljörir sem guðspjöllin eru kennd við hafi verið til.

Sumir sagnfræðingar hafa staðhælt að enginn geti vitað hverjir séu höfundar guðspjallanna. Ástæðan er sú staðreynd að þau báru engin höfundarheiti fram til ársins 180. Það er oft vitnað í þessi rit en alltaf án höfundarheitis. Þau eru nafnlaus í heila öld. En þetta breytist skyndilega um 180. Elfir það eru þau ævinlega kennd við guðspjallamennina ljóra. Þetta er athyglisvert en þarf engan veginn að þýða það að höfundarnir hafi verið óþekktir. Það er ekki lægt að semja slík verk nema í samvinnu við söfnuð sem kemst ekki hjá að þekkja höfundana. En hvers vegna er þeirra þá að engu getið í heila öld? Ástæðurnar gætu verið þrjár: – Á þessum tíma

þótti nafnlaus bók trúverðugri en bók sem bar höfundarheiti: *Jesús sagði* er trúverðugra en: *Samkvæmt því sem Lúkas segir okkur á Jesús að hafa sagt*. Það er einnig vel hugsanlegt að rithöfundum þessara tíma hafi ekki þótt við hæli að setja nafn sitt á bók um orð og verk Jesú Krists. Þriðja ástæðan gæti verið sú að þegar þessar bækur voru skráðar urðu kristnir menn að sæta grimmilegum ofsóknum og forystumenn salnaðarins voru jafnan í mestri hættu.

Menn hafa spurt og spyrja einn: Hvað eru miklar líkur á því að helgiritin í frumkristni komi hinum upphallegu orðum Jesú rétt til skila eftir muunlega geymd, þýðingar á erlend mál og ótal endurskrifir? Hvað eru miklar líkur á því að menn leggi réttan skilning í dæmisögurnar? Hvað eru miklar líkur til þess að líkingamál Jesú hafi verið túlkað eins og hann ætlaðist til?

Í endurskriftum eru orð ekki alltaf höfð nákvæmlega eftir. Rit eru endurskoðuð og lagfærð til að gera myndina skýrari. Þegar trúarrit um sömu atburði fara að skipta þúsundum skapast óvissuatriði og vandamál. Þetta er helsta ástæðan fyrir því að guðspjöllin ljögur eru, eftir mikla ihugun, gerð grundvallarit og höfundar þeirra nefndir með nafni eftir árið 180.

Spurningunni um hve miklar líkur eru á því að orð Jesú hafi skilað sér rétt til þeirra sem skrifuðu guðspjöllin ljögur er ósvarað. Sumir fræðimenn hafa svarað þessari spurningu

á alfar neikvæðan hátt eftir miklar og fagmannlegar rannsóknir.

Jesús Seminar er hópur þekktra fræðimanna frá Westar Institute í Bandaríkjunum. Þessi hópur hefur lengi starfað við að fá svar við spurningu okkar. Hann birti niðurstöður sínar á árinum 1990 – 1993.

Niðurstaðan var að aðeins tvö af hverjum hundrað unnæmum Jesú eins og þau eru í guðspjöllunum væru: *Mjög sennilega hinn hreinu, upphaflegu orð Jesú*. Aðeins fjórtán af hundraði voru dæmd: *Sennilega hrein og ólituð*.

Þessi niðurstaða þarf ekki að koma á óvart. Þegar tilgangur rannsóknarinnar er að finna hið *hreina* upphaflega og ólitada orð Jesú getur niðurstaðan ekki orðið jákvæð. Þegar tekið er tillit til allra aðstæðna væri það undrunarefni ef hægt væri að sanna með fagmannlegum rannsóknaraðferðum að nokkur unnæli Jesú væri óvelfengjanlega upprunaleg og hrein. Allar slíkar fullyrðingar hljóta að valda deilum.

Það er ekki sjálfgefið að fólk í frumkristni hafi misskilið orð Jesú. Það er ekki heldur sjálfgefið að túlkun þess og unordanir séu rangar og breyti merkingu orða hans í grundvallaratriðum. Túlkun manna í frumkristni er sett fram í þeim tilgangi að skýra og skilja betur hina sömu merkingu í orðum Jesú. Af ýmsum ástæðum má telja líklegt að

lagnaðareriendi Jesú eins og hann flutti það hafi skilað sér ótrúlega vel inn í guðspjöllin ljögur.

Á átjándu öld var farið að kalla þrjú fyrstu guðspjöllin samanburðarguðspjöll, það er þýðing á gríska orðinu *synoptikos* sem merkir að sjá saman.

Samkvæmt þessum þremur guðspjöllum kenndi Jesús aðallega með dæmisögum og stuttum, hnitmiðuðum orðskviðum. En í Jóhannesarguðspjalli er næstum eingöngu notað ræðulorn.

Guðspjöllin ljögur lýsa Jesú á mismunandi hátt. Þau eru ekki skrifuð beint af lærisveinum Jesú. En hvað varð um þekkingu þeirra? Jesús sagði þeim að kenna það sem þeir höfðu lært. Við höfum ekki mikið af beinum upplýsingum um það hvað þeir kenndu. Þær voru óþarfar. Allir vissu að þeir kenndu það sem Jesú hafði kennt þeim. Fjallræðuna sem á aramaísku var sett fram í hefðbundnu, semítísku ljóðformi og dæmisögurnar sem að miklu leyti voru líka í ljóðformi. Og ljóð hafa menn á öllum tímum orðið að fara rétt með og hafa oft yfir. Þeir þekktu af eigin raun hina stuttu starfsævi Jesú, píslasöguna, krossfestinguna og uppreisuna. Aðlunarverk lærisveinanna var að skila þessari vitneskju áfram. Hvaðan ætti einniviðurinn í guðspjöllin ljögur að koma ef ekki frá lærisveinum, jafnt postulunum og hinum?

MARKÚS

Markús skrifaði elsta ritið af guðspjöllunum fjórum og það leggur grunninn að hinum þremur. Það er Markús sem leggur línurnar sem hinir guðspjallamennirnir notuðu. Fyrst er lýst undirbúningi starfsins, skírninni og dvölinni í eyðimörkinni. Þar næst er sagt frá starfsári Jesú sem af mörgum er talið að sé frá vorinu 29 til vorsins 30. Eftir það helst frásögnin af því sem gerðist í Grasgarðinum, píslarsagan og krossfestingin. Loks er síðasti kaflinn um uppreisuna og upphafið að starfi postulanna.

Þessu fylgja þeir, Matteus, Lúkas og Jóhannes, þó að sá síðastnefndi segi starfsúr Jesú tvö eða fleiri en ekki eitt eins og hinir þrír.

Matteus og Lúkas sækja báðir elnivið sinn að miklu leyti til Markúsar. Matteus notfærir sér 606 vers af 661. Lúkas notar 320 vers úr Markúsarguðspjalli en báðir breyta þeir ýmsu og fara sínar eigin leiðir. Það er aðeins 31 vers í bók Markúsar sem hvorugur þeirra notar sér.

Helstu heimildir sem menn hafa fyrir því að Markús hafi skrifað þetta mikla brautryðjendaverk er kristinn safnaðarlöringi, Papías að nafni. Hann var biskup í Hieropólís í Frygiu á fyrri hluta annarrar aldar e. Kr.

Eftir að Pétur kom til Rómaborgar fylgdi Markús Pétri þegar hann boðaði fagnaðarerindið og var túlkur hans til æviloka. Markús var frá Galíleu og talaði þess vegna aramaísku eins og Jesús og lærisveinar hans. Hann var lærður maður sem las Aristóteles á grísku og var vel að sér í grískri og rómverskri sagnaritun. Hann og ónafngreind móðir hans voru landllóttu gyðingar sem settust að í Róm.

Það eru litlar heimildir til um Markús en þó fleiri en Papías. Í fyrsta bréfi Péturs skrifar hann: *Somur mín, Markús*. Og í Postulasögunni er þess getið að Pétur, eftir að hann var laus úr fangelsinu, hafi farið og sest að á heimili móður Markúsar. Hver var hún þessi nafnlaus *móðir Markúsar*? Er hugsanlegt að hún hafi komið talsvert meira við sögu kristinnar en fært hefur verið í letur? Ef trúa má Postulasögunni hefur heimili hennar verið miðstöð kirkjunnar í Róm. Var hún líka ein af hópnunum í Palestínu á síðustu dögum Jesú? Þekkti Jesús þessa konu? Sumir telja að síðasta kvöldnáltíðin hafi verið í húsi þessarar sömu *móður Markúsar*. Ef það er rétt hefur hún verið síðasta manneskjan sem Jesús hefur haft samband við sem líjals

maður. Og var það ekki hjá henni sem Pétur varð hjargið sem kirkjan byggðist á?

Menn hafa velt fyrir sér lítilli sögu sem Markús setur síðast í lífssögnina af því sem gerðist í Grasgarðinum, að því er virðist alveg að ástæðulausu:

En maður nokkur ungur fylgdist með honum. Hann hafði línklæði eitt á sér berum. Þeir vildu taka hann en hann lét eftir línklæðið og flýði nakinn.

(Markús 14. 50-51)

Þessi saga væri samhengislaus og út í hött nema þessi ungi maður hafi verið Markús sjálfur sem verður vitni að þessum atburðum: Hann fylgir þeim þegar þeir fara út í nóttina vegna þess að hann var í sama húsi og þeir og veit að eitthvað óvenjulegt er að gerast. Og það er móðir hans sem á þetta hús.

Og hvernig stendur á því að Símon, kallaður Pétur, fer til þessarar konu í Róm?

Jesús hafði lofað Pétri því að framtíð hans yrði mikil, að hann yrði hjargið sem kirkja hans síðar byggðist á. Hvernig mátti slíkt verða? Pétur þótti meðal bræðranna í Jerúsalem, þar sem hann var eftir uppreisnu Jesú, alls ekki líklegur til að verða sú grundvöllur sem Jesús hafði talað um. Pétur sýndi enga forystuhæfileika í söfnuði sínum í Jerúsalem. Jakob og aðrir úr ljölskyldu Jesú tóku þar öll völd þó að Jakob hefði

ekki tekið neinn þátt í hinu upphallega starfi. Pétur fór þess vegna burtu frá Jerúsalem til að hlýða köllun sinni og boða, eins og Páll, heiminum utan Palestínu kristna trú.

Jakob, bróðir Jesú, varð leiðtogi safnaðarins í Jerúsalem. Hann var tekinn og grýttur til dauða af æðsta prestinum Anenusi árið 62. Shimeon ben Klopas tók við sem leiðtogi kristinna manna í Jerúsalem. Að hans ráði tók allur söfnuðurinn sig upp og fór úr landi til Pella í byrjun stríðsins 66-70 sem lauk með eyðingu Jerúsalemborgar og mustærisins.

Með hvaða veganesti fór Pétur til Rómaborgar?

Jesús kenndi lærisveinum sínum til þess að þeir gætu sjálfir orðið kennarar síðar. Skólinn var munnlegur skóli. Þar var ekkert skrifað. Námið var fólgið í því að læra námselnið utan að. Annað taldist ekki nám. Mest af námselininu var í hefðbundnu semitísku ljóðformi, bæði ljallræðan og dæmisögurnar þrjátíu og tíun. Með því að nota ljóðformið vannst tvennt. Setningarnar voru betur sagðar og ljóð var auðveldara að læra og muna til langtíma. Ljóð voru oft höfð yfir við margvísleg tækilæri. Pétur var fremstur meðal lærisveinanna. Það er engin ástæða til að halda að Pétur hafi ekki lært það sem honum bar að læra. Pétur gat ekki þekkt forlög sín þó að Jesús hafi sagt honum hvað hans beið. Hann gat ekki vitað að einmitt þessi lærdómur var kletturinn sem heimstrúarbrögð voru síðar byggð á, orð Jesú. Hann gat ekki gert sér grein fyrir því hvernig hann gæti komið þessum

lærdómi til skila af afskekkttri mállýsku í Galíleu yfir á heims-
tungur. Líkurnar á að slíkt gæti gerst voru fjarstæðukenndar.
Samt gerðist það.

Óhjákvæmilega hefur sitt hvað verið skrifað niður úr
hinum munnlega skóla. En elfir margar afskriftir voru þær
óft misvísandi og fræðimönnum eins og Papíasí þóttu þær
lélegri heimild en *öldungarnir* sem fram á aðra öld varð-
veittu hinn munnlega skóla. Um 200 var sú skóli horfinn og
menn urðu upp frá því að styðjast eingöngu við skrifaðar
heimildir.

Eitt af þeim ritum um orð Jesú sem skrifuð voru niður
kallaði Papías *Goðsvarabók*. Hún er eldri en Markúsar-
guðspjallið og gæti hugsanlega verið sama ritið og nútíma
fræðimenn kalla Q (dregið af þýska orðinu Quelle,
uppspretta).

Hinn munnlegi skóli lagði áherslu á nákvæmni og að
fara rétt með. Að fara skakkt með ljóð var óhæfa sem varð
að leiðrétta. Elfir upprisu Jesú varð hinn munnlegi skóli enn
dýrmætari og allt sem Jesús kenndi var ríjað upp af auknum
samfæringarkrafti og frásögunum um krossfestinguna og
upprisuna var bætt við fagnaðarerindið eins og það birtist í
Fjallræðunni og dæmisögunum.

Það sem Pétur flutti til Rómar varð hinn innsti og fyrsti
grunnur hinna viðurkenndu guðspjalla Nýja testamentisins.
Nálægðin við Krist er hér meiri en annars staðar í hókum.

Eftir að Pétur er kominn úr fangelsinu og sestur að í húsi móður Markúsar taka hlutirnir að gerast. Kristni er að mótast sem trúarbrögð heimsveklis og breiðist síðan út um allan heim. Hvað nákvæmlega gerðist vitum við ekki en Markús er líka í fylgd með Páli og aðstoðar hann í stórvirki hans. Við vitum ekki hvernig Markús hagar verkum sínum. Sumt hefur hann skrifað niður smám saman, annað leggur hann á minnið. Sama gerði allur söfnuðurinn. Eftir dauða Péturs fannst mönnum brýnt að setja þetta allt saman í eitt rit. Með aðstoð salnaðarins þýðir Markús hinn munnlega aramaiska texta Péturs á heimstungu, grísku, og rit hans verður grundvöllur hinna þriggja. Þar með hafði hið ótrúlega gerst, það sem enginn hefði trúað í Galíleu var orðið að veruleika í Róm. Spádómur Jesú um að Pétur yrði kletturinn hafði ræst: Kirkja Krists er byggð á orðum hans og þeim kom Pétur til skila á varanlegan stað.

Markúsarguðspjallið hefur löngum átt í vök að verjast og þar var ýmsu breytt af öðrum höfundum. En á síðustu tímum hefur það notið vaxandi álits og vinsælda. Menn skynja að þar komast þeir næst manninum sem stundum er nefndur hinn sögulegi Jesús.

Niðurlag guðspjallsins 16.9-19 vantar í sum handrit. Sumir telja að hið upphaflega niðurlag hafi verið fellt út og annað sett í staðinn.

LÚKAS

Á níunda áratugnum var brýn þörf fyrir að skrifa nýtt guðspjall. Aðalástæðan var sú að kristnir menn urðu að sæta grimmum ofsóknum. Allar kenningar þeirra voru alluttar eða misskildar. Það var beinlínis lífsnauðsynlegt að skýra kristin lífsviðhorf fyrir æðstu valdamönnum í Rómaborg og segja þeim á réttan hátt sögu kristinnar. Þess vegna er hið nýja guðspjall skrifað til Þeólílusar. Hann og hans hópur hafði úrslitaáhrif á framtíð kristinnar í Rómaveldi.

Maðurinn sem valdist til þessa þýðingarmikla verks var læknirinn Lúkas. Hann skrifar ekki aðeins Lúkasarguðspjall heldur líka Postulasöguna í sama tilgangi og hún er líka skrifuð til Þeólílusar. Hím er í raun fyrsta saga kristinnar kirkju, en alls skrifaði Lúkas um fjórðung Nýja testamentsins.

Líklega hefði betri maður verið vandfúndinn til þessa verks. Boðskapur Jesú er honum eðlislægur. Hann hefur alltaf áhyggjur af og ber umhyggju fyrir öllum þeim margvislegu hópum sem samfélagið ber út af einum eða öðrum

ástæðum. Hann var líka lærðastur guðspjallamanna ljögurra og hafði best tök á grískri tungu.

Lúkas gerir sjálfur grein fyrir verki sínu í upphafi guðspjallsins:

Margir hafa tekið sér fyrir hendur að rekja sögu þeirra viðburða sem gerst hafa meðal okkar, samkvæmt heimildum sem til okkar hafa borist frá mönnum sem í upphafi þessu gerast og voru flytjendur orðsins.

Nú hef ég athugað allt þetta af kostgæfni frá upphafi og ákvað þess vegna líka að skrifa samfellda sögu fyrir þig, gófugi Pólílus, svo að þú megir ganga úr skugga um sannindi þeirrar sögu sem þér er þegar kunnugt um.

(Lúkas 1.1-4)

Lúkas var eini guðspjallamaðurinn sem ekki var gyðingur. Hann var náinn samstarfsmaður Páls kirkjuhöfðingur og sat að lokum með honum í fangelsinu í Róm. Áður hafði hann verið með honum í Palestínu og var líka með honum á skipinu sem flutti hann í fangelsið.

Lúkas skrifaði guðspjall sitt eftir langa íhugun. Hann vinnur verk sitt eins og sagnfræðingur. Hann íhugar vel Markúsarguðspjall og notar úr því um 320 vers. Jafnframt því kynnir hann sér fjölmargar heimildir og ber þær vandlega saman og skrifar síðan niður það sem hann álitur réttast og reynir að setja það fram á sem áhrifaríkastan hátt.

Og í ritum sínum, bæði guðspjallinu og Postulasögunni, er hann að boða öllum heiminum trú:

Og allir menn munu sjá hjálpræði Guðs.

(Lúkas 3.6)

Lúkasarguðspjallið var skrifað á árunum 80-90 og Matteusarguðspjall skömmu síðar. Það er talið að Matteus og Lúkas hafi ekki vitað hvor af öðrum. Þeir byggja báðir á Markúsarguðspjalli eins og fyrr segir en einnig á öðrum. Það er talið að þeir hafi báðir byggt á öðrum og eldri ritum. Eitt þessara rita hefur lengið mikla umljöllum meðal fræðimanna á síðustu árum. Það hefur gengið undir nafninu Q. Þetta rit er samsafn ýmissa frásagna og ummæla sem höfð voru eftir Jesú. Mennt halda að þetta rit sé að einhverju leyti heimildarrit beggja guðspjallamanna, Lúkasar og Matteusar. En eins og kemur fram í formála Lúkasar þá hefur jafnvel á hans tíð margt verið skrifað um þessa atburði. Sagnfræðingar hafa bent á að á fyrstu öldum kristinnar hafi um þrjú þúsund og sjö hundruð helgirit verið notuð við guðsþjónustur í kristnum sölnuðum víðs vegar um heim. Þetta og margt annað sýnir hinn gífurlega kraft og vaxtarmátt sem fylgdi kristinni trú úr hlaði.

MATTEUS

Matteusarguðspjall var þegar í frumkristni sett fremst í Nýja testamentið. Ein af ástæðum þess er sú að margir fræðimenn töldu að stofn hins upphallega Matteusarguðspjalls hafi verið til á hebresku áður en það var skrifað á grísku. Það rit var af þessum fræðimönnum álitid eldra en Markúsarguðspjall. Það eru hins vegar engin handrit varðveitt frá fyrstu öld og um þetta er erlitt að vita. Flestir telja nú meiri líkur á að Markúsarguðspjallið sé elst.

Matteus notar 606 vers úr Markúsarguðspjallinu en hann telur að sumt af þeim ritningargreinum sem hann notar þurfi að skýra og leiðrétta til þess að þjóna betur þeim tilgangi hans að snúa gyðingum sem uppi voru á fyrstu öld til kristinnar trúar. En einmitt það er hlutverk og höfuðtilgangur þessa guðspjalls.

Matteus lítur á sig sem talsmann þeirra kristnu gyðinga sem upphallega heyrðu til söfnuðinum í Jerúsalem, en hann átti erlida daga elir að Jakob, bróðir Jesú, var líllátinn og Pétur var farinn frá Jerúsalem til Rómaborgar. Lærisveinar

Jesú höfðu skipt með sér verkum. Annar hópurinn fékk það hlutverk að kristna gyðinga. Hinir áttu að fara út í heim og kristna þær þjóðir sem ekki voru gyðingar. Matteusarguðspjall er bein alleiðing af þessari skiptingu. Þennan tilgang verða menn að hafa í huga. Matteus veit vel hvernig gyðingar hugsa á fyrstu öld. Öll hugsun þeirra snýst um komu Messíasar. Hans hlutverk er að sannfæra gyðinga um að Jesús sé Messías. Hann reynir mjög víða að láta frásögnina af því sem gerðist falla sem best að gömlum spáðómum Gamla testamentisins. Þetta skýrist best með því að skoða örfá dæmi.

Niðurlagið í frásögn Matteusar af því hvernig Jesús lækna sjúka í húsi Péturs er þannig: Og alla er sjúkir voru læknaði hann. Það átti að ræstast sem sagt var fyrir munn Jesaja spánnaums:

Hann tók á sig mein okkar og bar sjúkdóma okkar.

(Matteus 8.17)

Annað dæmi:

Allt þetta talaði Jesús í dæmisögum til fólksins, og án dæmisagna talaði hann ekki til þeirra. Það átti að ræstast sem sagt var fyrir munn spámannsins.

Ég mun opna munn minn í dæmisögum, mæla fram það sem hulið var frá grundvöllun heim.

(Matteus 1.34-35)

Þriðja dæmið:

Hann fór frá Nazaret og settist að í Kapernaum við vatnið í byggðum Sebúlons og Naftali. Þannig rættist það sem sagt var fyrir munn Jesaja spámanns.

Schúlonsland og Naftaliland við vatnið, landið handan Jórdanar, sú þjóð sem í myrkri sat sá mikið ljós.

Þeim sem sátu í skuggalandi dauðans er ljós upp runnið.

(Matteus 4.13-16)

Flutverk Matteusar er að kynna gyðingum sem uppi voru á fyrstu öld algerlega ný og framandi lífsviðhorf og hann telur vænlegast að gera það með því að klæða þessi nýju trúarbrögð, kristnina, í gamlan búning sem allir gyðingar þekktu. Hann rís hvergi gegn gyðinglegum rétttrúnaði, en hann víkur heldur ekki frá hinni alþjóðlegu lífsýn kristninnar. Hann notar stundum röksemdafærslu rabbíans en heldur fast við þann kjarna kristninnar að allir geti fundið hjálpræði Guðs. Matteus er sammála gyðingum um komu Messíasar, en um leið gerbreytir hann merkingu orðsins: Messías er þegar kominn til að frelsa heiminn. Hann er Jesús Kristur, Guð kærleika sem nær jalnt til allra manna. Matteus er ekki að gera neina málamiðlun milli kærleiksboðskapar Jesú og sjónarmiða miskunnarleysisins. Hann er að skrifa trúboðsrit og gerir það með þeim hætti sem hann telur vænlegast til árangurs meðal gyðinga á fyrstu öld.

Matteus sýnir mjög ljóslega að fagnaðarerindi Jesú er annað og meira en gyðingdómur:

Um þessar mundir fór Jesús um sáðlönd á hvíldardegi. Lærisveinar hans kenndu hungurs og tóku að tína kornöx og eta.

Þegar farísearnir sáu þetta sögðu þeir við Jesús.

Sjáðu þetta, lærisveinar þínir gera það sem ekki er leyft að gera á hvíldardegi.

Hann svaraði þeim:

Hafið þið ekki lesið hvað Davíð gerði þegar hann hungraði og menn hans? Hann fór inn í Guðs hús og át skoðunarbrauðin sem hvorki hann né menn hans og engir nema prestarnir náttu eta. Eða hafið þið ekki lesið í lögmálinu að prestar vanhelga hvíldardaginn í musterinu á hvíldardögum og eru þó án saka.

En ég segi ykkur:

Hér er meira en musterið. Ef þið hefðuð skilið hvað felst í orðunum: Miskunnsemi vil ég, ekki fórnir, munduð þið ekki hafa sakfellt saklausa menn. Því að mannssonurinn er herra hvíldardagsins.

(Matteus 12.1-8)

Gyðingar töldu að musterið væri öllu æðra og þar kæmust þeir næst Guði. Jesús er staddur á kornakri og segir :

Hér er meira en musterið.

Orðið *hér* hefur tvígildi. Á ytra borði merkir það kornakurinn en innri og dýpri merking þess er trúin á frelsaranum hinn lifandi Jesú Krist. Í samfélagi við hann komast menn næst Guði.

Öll fyrirheit um hjálpræði voru í gyðingatrú bundin við Ísraelsþjóð. Útskýfnum beið allra nema gyðinga. Þessu sjónarmiði er algerlega hafnað í guðspjalli Matteusar strax í byrjunarkallanum.

Hún mun son ala, og hann skaltu láta heita Jesú,
því að hann mun frelsa lýð sína frá syndum þeirra.

(Matteus 1.21)

Það kemur skýrt fram hjá Matteusi að *lýður Jesú* eru allir menn hvar sem þeir eru. Það fólk er ekki bundið þjóðerni. Fyrirheitið sem bundið var gyðingum einum yfirfærir Matteus í anda lagnaðarcerindisins yfir á alla menn.

Einkægni og fegurð hinnar kristnu trúar Matteusar kemur þó skýrast fram í framsetningu hans á Fjallræðunni:

Ég segi ykkur: Ef réttlæti ykkar ber ekki af réttlæti
fræðimanna og farísea, komist þið aldrei í
himnaríki.

(Matteus 5.17)

Þið hafið heyrt að sagt var:
Auga fyrir auga og tönn fyrir tönn.
En ég segi ykkur.

Rísið ekki gegn þeim, sem gera ykkur mein.

(Matteus 6.38)

Þið hafið heyrt að sagt var:

Þú skalt elska náunga þinn og hata óvin þinn.

En ég segi ykkur.

Elskið óvini ykkar og biðið fyrir þeim sem ósækja ykkur svo að þið séuð í raun börn löður ykkar sem er himnum.

(Matteus 5.43-45)

Hér verður hið gamla lögmál að víkja fyrir rödd Guðs. Guðspjallamaðurinn Matteus er með bók sinni ekki að treysta innviði gamalla trúarbragða. Hann er að boða heiminum algerlega ný trúarbrögð sem marka upphaf nýrrar lífssýnar og nýs tíma í sögu mannkynsins.

Annað mál er það að Matteus, eins og algengt er um boðhera raunverulega nýrra tíma, á mjög djúpar rætur í fortíðinni. Grundvöllurinn er og verður sú sami. Hinn gamli heimur breytist í raun ekki í nýjan heim þó að menn taki svo til orða. Það er maðurinn sem breytist. Þegar bernskunni lýkur hverfur heimur bernskunnar og heimur hins fullkomna manns tekur við. Það er maðurinn sem breytist en ekki nauðsynlega heimurinn.

Matteus veit vel hvaðan við komum og hann vill taka hið besta úr fortíðinni með sér inn í framtíðina, inn í hinn nýja heim.

Og grundvöllurinn verður áfram á sínum stað.

JÓHANNES

Jóhannesarguðspjallið er yngsta guðspjallið og það er ritað í grísku borginni Efesus. Höfundur þess og það fólk sem hefur aðstoðað hann við verkið hefur haft góðan tíma til að endurskoða og íhuga allt hefðbundið efni. Ekki vita menn með vissu hver höfundurinn er, eða hvort ritið er hópvinna þar sem margir leggja saman.

Það er hefðbundin skoðun að verkið sé eftir *lærisveininn sem Jesús elskaði* og það er raunar líklegast að ritið sé frá honum komið þó að annar eða aðrir hafi gengið frá því í endanlegri mynd. Það vekur athygli manna að lærisveininn Jóhannes er í ritinu aldrei nefndur með nafni, hann er jafnan nefndur *lærisveininn sem Jesús elskaði*, sá sem sat honum til hægri handar í síðustu kvöldmáltíðinni.

Í bókaskrá yfir helg rit, Canon Muratori, frá 170, er sagt að Jóhannesarguðspjall hafi orðið til með þeim hætti að á elri árum sínum hafi Jóhannes verið beðinn af lærisveinum sínum að skrifa niður sögu sína. En Jóhannes bað þá um hjálp þeirra. Þeir föstuðu allir og báðu um leiðsögn heilags

anda. Síðan hjálpuðust þeir að við að senja verkið en ritið var kennt við Jóhannes. Hierónymus segir að biskupar í Litlu-Asín hafi beðið Jóhannes að skrifa bókina og Hippólytus, í Róm um 200, nefnir það líka Guðspjall Jóhannesar og skrifar um það varnarrit.

Niðurstaðan af þessu er sú að mörgum finnst líklegast að elni bókarinnar sé komið frá *lærisveininum sem Jesús elskaði* en lærisveinar hans hafi skróað hana endanlega niður. Í þeim hópi hafði annar Jóhannes forustu. Hann gekk undir nafninu Öldungurinn. Báðir voru þessir menn í borginni Efesus. Annað og þriðja bréf Jóhannesar helst á orðunum:

Öldungurinn heilsar. Öldungurinn er líklegasti skrifarinn í hópnum.

Jóhannesarguðspjall helst á orðunum:

Í upphafi var logos.

Norðan Alpaljalla var þetta þýtt:

Í upphafi var Orðið. Logos þýðir: orð, málsgrein, ritgerð og raunar fleira.

Jóhannesarguðspjall er skrifað til að boða Grikkjum kristni. Miðjan í grískri hugsun á 1. öld var logos, sköpunarmáttur Guðs eins og hann birtist í alheimi sem samræmi alls hins skapaða. Og þessi sköpun kom frá Guði og var Guð.

Gríski heimspekingurinn Herakleitos notaði þetta orð fyrstur manna á 5. öld f. Kr. og þá í merkingunni sköpunarmáttur Guðs og rökrænt heimssamræmi, logik. Jóhannes breytir hugtakinu og gefur merkingu þess nýjar víddir, ekki síst þann mannlega hlýleika sem það áður skorti. Jesús er hinn guðlegi máttur sem lætur allt í lífi okkar samverka til góðs og kemur að lokum öllu á réttar brautir. Hver maður skilur Guð best með því að trúa á Jesú Krist og leyfa honum að koma inn í líf sitt. Á þann hátt tengist maðurinn óendanlega stærri heild. Hann losnar undan valdi hins illa með því að tengjast Guði.

Eg er í löðurnum
og faðirinn er í mér.

(Jóhannes 1.1)

Jóhannes segir að Jesús hafi í upphafi verið hjá Guði. Og frá honum kom Jesús og bjó með okkur.

Jóhannesarguðspjall er í ýmsu með aðrar áherslur en eldri guðspjöllin.

Í samanburðarguðspjöllunum þremur kennir Jesús mest í dæmisögum og líkingum. Í Jóhannesarguðspjalli talar hann í líkingum en sjaldan í dæmisögum.

Algengasta umræðuefni Jesú í guðspjöllunum þremur er ríki Guðs. Á það er aðeins minnst einu sinni í Jóhannesarguðspjalli.

Enginn getur séð Guðs ríki nema hann fæðist að nýju.

(Jóhannes 2.3)

Í samstofna guðspjöllunum þremur eru sex frásagnir af því að Jesús læknað geðsjúkt fólk með því að reka út illa anda - engin í Jóhannesarguðspjalli.

Þegar Jesús er beðinn um tákni til að sanna hver hann er þá segja guðspjöllin þrjú að hann hafi neitað því. En í guðspjalli Jóhannesar sýnir Jesús mjög oft tákni til að sanna hver hann er:

Þetta fyrsta tákni sitt (að breyta vatni í vín) gerði Jesús í Kana í Galíleu og opinberaði dýrð sína og lærisveinar hans trúðu á hann.

(Jóhannes 2.11)

Guðspjöllin þrjú segja að Jesús hafi aðallega starfað í Galíleu og boðað þar fagnaðarerindið. Jóhannes segir að Jesús hafi líka starfað í Júdeu.

Al frásögnnum þriggja fyrstu guðspjallanna draga menn þá ályktun að starfsævi Jesú hafi aðeins verið eitt ár. Það byrjar verið 29 og endar verið 30. Jóhannes segir að starfsárin hafi verið tvö. Jóhannes talar um að Jesús hafi verið þrjár páskahátíðir í Jerúsalem en guðspjöllin þrjú að hann hafi verið þar aðeins eina, sem er talið sennilegra. Hins

vegar er lítið vitað um ævi Jesú. Í-lópur Jóhannesar gæti hafa þekkt sögur um ferðir Jesú til tveggja höfuðstöðva trúarinnar í Qumran og Jerúsalem sem ekki er getið um í guðspjöllunum þremur.

Í Jóhannesarguðspjalli er sagt að eltir að Jesús byrjar boðun fagnaðarerindisins heljast hörð átök milli hans og hins gyðinglega heims en sá heimur er sagður andstæður Kristi og lærisveinum hans. Þessi átök voru í sjálfu musterinu.

Hann steypti niður peningum víxlaranna og hratt um borðum þeirra og við dúfnasalana sagði hann: Burt með þetta hédan. Gerið ekki hús föður míns að sölubúð.

(Jóhannes 2.15-16)

Til að skerpa þessar deilur milli Jesú og heimsins, það er að segja prestanna og faríseanna, tímasetur Jóhannes átökin í musterinu við upphaf boðunartímans, ljótlega eltir brúðkaupið í Kana, en í öðrum guðspjöllum eru þau við lok starfsævinnar.

Flestir hafa tekið þá afstöðu til þessara ágreiningselna að hinn svokallaða sagnfræðilega Jesú sé fremur að finna í guðspjöllunum þremur en hjá Jóhannesi.

Jóhannes segir að Jesús hafi verið krossfestur föstudaginn 14. nisan en ekki 15. nisan eins og sagt er í hinum guðspjöllunum. Sennilega velur Jóhannes þann fjórtánda vegna þess að þá var síður að fórna páska lambinu. Jóhannes

velur daginn af lagurfræðilegum og táknaðum ástæðum. Jóhannes nefnir Jesú Guðs lamb: Á sama tíma og verið er að fórna páskalambinu í musterinu fer hin raunverulega fórn fram á Golgata, utangarðs. Í augum Jóhannesar er hinn raunverulegi Jesús þannig að venjuleg sagnfræði um *hinn sögulega Jesú* er stundum fremur óviðeigandi og jafnvel nánast út í hött. Það sem fræðimenn kalla hinn sögulega Jesú er aðeins hluti af miklu stærri heild sem er langt fyrir utan lögsögu sagnfræðinnar. Jesús, að áliti Jóhannesar, verða menn að sjá með sínum innri augum og mæta honum í bænum sínum. Með þessu nýja sjónarhorni gefur Jóhannes eldri guðspjöllunum þremur nýja dýpt. Í hans augum er samleikurinn um Krist annað og meira en nákvæmar sagnfræðilegar staðreyndir. Þó að mönnum kunni að finnast það undarlegt, þá er samleikurinn oft annað og meira en nákvæmustu staðreyndir, alveg á sama hátt og vín er annað er grænmeti.

Í Jóhannesarguðspjalli er endurkoma Krists ekki eitthvað sem á að gerast í framtíðinni. Hún gerist raunar á hverjum degi:

Sá sem elskar mig varðveitir orð mitt og faðir minn mun elska hann. Til hans munum við koma og gera okkur bústað hjá honum.

(Jóhannes 14.23)

Fyrir þann mann og fyrir þá konu er enginn dóm-
dagur til annar en sá að maðurinn mætir Guði sínum og
þiggur af honum gjöf hins eilífa lífs.

Sá sem heyrir orð mitt og trúir þeim sem sendir
mig hefur eilíft líf og kemur ekki til dóms heldur er
hann stigin yfir frá dauðanum til lífsins.

(Jóhannes 5.24)

Sá Jóhannes sem þetta guðspjall er komið frá var
nefndur eins og lýr segir *lærisveinninn sem Jesús elskaði*,
trúlega vegna þess að Jesús fann hjá honum dýpri skilning en
öðrum. Hann sat næstur Jesú við síðustu kvöldmáltíðina,
hann var vitni að krossfestingunni (Jóhannes 19.26) og hann
var líka við tómu gröfina.

Jóhannesarguðspjall endar á frásögn af því að Jesús
birtist í þriðja sinn eftir upprisuna nokkrum lærisveinum
sínum við Tíberíasvatn. Lærisveinninn sem Jesú elskaði var
einn þeirra. Þeirri reynslu hefur Jóhannesi ekki verið auðvelt
að gleyma fremur en Páli þegar hann mætti Jesú á leiðinni til
Damaskus. Hvaða boðum var Kristur að koma til
Jóhannesar? Var það ekki hér sem Jóhannesi galst hin
endanlega innsýn í innstu veru Krists sem hann síðar túlkaði.
Og túlkun hans varð ljórða guðspjallið.

HVAÐA TUNGUMÁL TALADI JESÚS?

Palestína er lítið land fyrir botni Miðjarðahalssins. Það liggur því á mörkum þriggja heimsálla sem töldust allur hinn gamli heimur. Stórveldi úr öllum þessum állum voru gegnum tíðina að leggja þetta land undir sig. Eftir hvert hernám kom svikull friður sem landsmenn urðu að gjalda fyrir með óheyrilegri skattþíningu. Hún leiddi jafnan af sér hryðjuverk og uppreisnir sem svarað var af fullri hörku og stundum með gereyðingu.

Vegna þessa varanlega óstöðugleika flæddu um landið menningarstraumar úr öllum hinum gamla heimi og fjöldi tungumála var talaður í landinu.

Á dögum Jesú var aramaíska algengasta málið í Palestínu og höfuðstöðvar hennar voru í Galíleu. Móðurmál Jesú var því aramaíska. Þetta mál var upphallega talað í landinu Aram. Það var það land sem síðar var kallað Sýrland og Norður-Mesópótamía. Í Aram var fjöldi lærðra manna sem nefndir voru *hinir skriflærðu*. Þegar Assýríumenn lögðu þetta land undir sig söfnuðu þeir þessum

lærdómsmönnum saman og létu þá vinna í opinberri þjónustu ríkisins. Þetta er talin ástæðan til þess að aramaíska varð snáum saman aðalmál embættismanna og síðan allrar alþýðu. Ýmsar þjóðir hættu að tala sína gömlu tungu og tóku upp aramaísku í staðinn. Gyðingar voru ein þessara þjóða. Þegar gyðingar sneru heim eftir herleiðinguna til Babýlon tóku þeir upp aramaísku í stað hinnar gömlu hebresku, en aramaíska er semítískt mál skylt hebresku. Eftir heimkomu gyðinga varð þess vegna aramaíska ríkjandi mál í Jerúsalem. Af þessu leiddi að á dögum Jesú voru hebreskar rítningargreinar oft umorðaðar eða þýddar á aramaísku og lesnar á því máli í samkunduhúsum bæði í Galíleu og í Jerúsalem. Mállýskan í Jerúsalem var þó ekki hin sama og í Galíleu.

Móðurmál Jesú, aramaíska, verður að teljast eitt af stóru tungumálunum og þekktist víða um hinn gamla heim.

Þegar Jesús les rítningargreinar í samkunduhúsum, eru þær á aramaísku en ekki á hebresku sem er flestum á hans tíð gleymd tunga.

Ekki er þó rétt að segja að hin gamla hebreska hafi horfið með öllu. Hún hélt velli í Qumran og meðal faríseanna sem voru eins og menn vita fræðimenn gyðinga. Hún hélt líka velli sem talmál sums staðar í Suður-Júdeu. Það er mjög líklegt að Jesús hafi þekkt gamla hebresku og hann notar hana stundum í Suður-Júdeu. Sum orð eru eins í hebresku og aramaísku.

Hin mikla lögbók, Mishna, sem skráð er af faríseum í Palestínu, var fyrst færð í letur um 200. e. Kr. en hím var áður til sem munnlegur skóli lærðra og leikra.

Eitt algengasta málið í Palestínu á dögum Jesú var gríska. Eftir sigra Alexanders mikla og eftir að Rómverjar lögðu undir sig landið urðu grísk áhrif mikil og varanleg á mörgum stöðum.

Líklegt verður að teljast að Jesús hafi talað grísku. Menn höfðu þá talað hana í Palestínu í meira en þrjár aldir og um öll Austurlönd nær. Sú gríska sem þar var töluð á dögum Jesú gekk undir nafninu koine. Á þessari almennu grísku mállýsku voru guðspjöllin ljögur fyrst rituð nokkrum áratugum síðar og samkvæmt þeim talar Jesús grísku. Hann er talinn hafa talað grísku við hundraðshöfðingjann í Kaparnaum, við konuna í Sýrlandi og við Pílatus. Lærissveinarnir Andrés og Filippus bera grísk nöfn. Gríska og aramaíska blandast víða saman.

Það eru ekki til neinar beinar heimildir um skólagöngu Jesú. Á hans tíð ráku faríscar í Galíleu barnaskóla og kenndu lestur og skríft. Jesús er oft ávarpaður *rabbí* eða fræðimaður. Óbeint er sagt í ritningunum að hann hafi bæði lesið og skrifað og talað þrjú tungumál. En móðurmál hans er aramaíska og á því máli verður til frumgerð fagnaðar-erindisins. Á því máli voru bækur skrifaðar þó að það hefði ekkert sérstakt stafróf.

Á síðustu árum hefur hópur fræðimanna gert tilraun til að endurskapa hinn upphallega texta með því að þýða guðspjöllin aftur á aramaisku. Þeir fræðimenn segja mörgum til nokkurrar undrunar að það hafi komið í ljós þegar þetta er gert, að textinn taki á sig mynd hefðbundins semítísks ljóðforms. Fram kemur auðugt myndmál, orð sem ríma saman eftir merkingu, ljóðstafarím og hállrím. Ljóðformið varðveitir orð betur en nokkurt annað tjáningarform og þetta er ein skýringin á því hvað þrjú fyrstu guðspjöllin eru lík hvert öðru.

Valalaust hefur Palestína á dögum Jesú verið margslunguari menningarheimur en við getum gert okkur grein fyrir vegna hinna fáu heimilda sem til eru um þennan stað á þessum tíma. Vegna þessa skorts á heimildum hafa sagnfræðingar oft talað um Palestínu á dögum Jesú sem þýðingarlítinu útjaðar heimsveldisins. Nær sanni væri að álykta að einmitt hér hefðu hlutirnir verið að gerast. En undirstraumar sem skapa heimsmenningu eru oft ósýnilegir og þess vegna vanmetnir vegna þess að menn skilja ekki ævinlega hvað er að gerast.

JÓHANNES SKÍRARI

Í ritum Nýja testamentisins er það ríkjandi álit þeirra sem þau skrifa að Jóhannes skírari hafi verið sendur af Guði til að boða komu Krists.

Þessi er vitnisburður Jóhannesar þegar gyðingar sendu til hans presta og levíta frá Jerúsalem til að spyrja hann:

Hver ert þú?

Og hann svaraði þeim ótvírætt:

Ekki er ég Kristur.

Þeir spurðu hann:

Hvað er þú þá? Ertu Elía?

Hann svarar:

Ekki er ég hann.

Ertu spámaðurinn?

Hann neitaði því.

Þá sögðu þeir við hann:

Hver ertu? Við verðum að svara þeim sem sendu okkur.

Hvað segir þú um sjálfan þig?

Hann sagði.

Ég er rödd hrópanda í eyðimörk: Gerið beinan veg Drottins, eins og Jesaja spámaður segir.

Þá voru sendir menn af flokki farisea. Þeir spurðu hann:

Hvers vegna skírir þú, fyrst þú ert hvorki Kristur, Elía né spámaðurinn?

Jóhannes svaraði.

Ég skíri með vatni. Mitt á meðal ykkar stendur sá sem þið ekki þekkið, hann sem kemur eftir mig. - Og skóþveng hans er ég ekki verður að leysa.

(Jóhannes 1.19-27)

Í Lúkasarguðspjalli er sagt frá því að Jóhannes hafi sem barn alist upp í eyðimörkinni eða í óbyggðum:

En sveinninn óx og varð þróttmikill í anda. Hann dvaldist í óbyggðum til þess dags að hann skyldi koma fram fyrir Ísrael.

(Lúkas 1.80)

Óbyggðirnar og eyðimörkin er landsvæði fyrir austan Jerúsalem að Dauðahafi. Þessi eyðimörk í Júdeu er nefnd Wadi Zéclin.

Foreldrar Jóhannesar, Elísabet og Sakaríá, áttu heima í fjallabyggð Júdeu á stað sem nefnist Ein Karem en hann er ekki langt frá Jerúsalem.

Elísabet var frændkona Maríu, móður Jesú. Elísabet hafði ekki átt börn en varð *þungukvæð af syni í elli sinni*. (Lúkas 1.36)

Þegar hún hafði gengið með Jóhannes á sjötta mánuð heimsótti María hana.

En á þessum dögum tók María sig upp og fór í flýti til borgar nokkurrar í fjallahéruðum Júdeu.

(Lúkas 1.39)

María dvaldist hjá henni hér um bil þrjá mánuði og sneri síðan heim.

(Lúkas 1.56)

Vafalaust hefur Elísabet þurft á hjálp að halda. Sakaríá, maður hennar, var orðinn gamall. Hann var sjúkur og mátti ekki mæla.

Éltir að Lúkas hefur sagt frá fæðingu Jóhannesar helst frægasta frásögn hans um Nóttina helgu og fæðingu Jesú, en hann fæðist nokkrum mánuðum á eftir Jóhannesi.

Við gott vatnsból fyrir norðan Dauðahalið var á dögum Jóhannesar frægur háskóli sem fjallaði um hinn trúarlega arf Hebrea. Hann nefndist Qumran.

Það var síður að ungir drengir sem misstu foreldra sína væru þar teknir í löstur til að kenna þeim hin helgu fræði.

Jóhannes missti ungur foreldra sína og menn hafa getið sér þess til að hann hafi verið tekinn í löstur og um skeið verið munkur hjá Essenum í Qumran. En hann var sagður *þróttmikill í anda* og hann fer greinilega snemma sínar eigin leiðir. Hann virðist ekki nákominn Essenum. Essenar

klæddust hvítum klæðum en eyðimerkurlárin Jóhannes bar brúnan serk úr úllaldalári. Þeir drukku vín en hann aðeins vatn. Þeir neyttu kjöts og borðuðu brauð en hann hvorugt. Samband hans við Essena er óljóst, er frá Qumran er aðeins nokkurra klukkustunda gangur til þess staðar sem Jóhannes notaði til að skíra menn. Sá staður var við Betaníu fyrir austan Jórdan.

Jóhannes hafði ekki sömu skoðun á skírinni og fræðimennirnir í Qumran. Það voru að vísu flestir sammála um að skírnin væri til að hreinsa manninn með helgiathöfn. Í kjöllar hennar kom iðrun og henni fylgdi fyrirgefning. Skírður maður var sáttur við Guð sinn og því fylgdi andlegt og líkamlegt heilbrigði. Guð er uppspretta hins lifandi vatns. Hið lifandi vatn er sama tákni og helgur andi Guðs. Þetta er hin almenna hugsun á bak við skírnarathöfnina, þar sem venjulegt vatn er látið tákna hið lifandi vatn. Um þetta var ekki deilt. En flestir Essenar létu skírast mörgum sinnum með viðeigandi helgiathöfnum. Jóhannes taldi að maðurinn ætti að skírast í eitt skipti fyrir öll. Hann skírði með því að dýfa mönnum niður í vatnið í Jórdan. (Á grísku þýðir baptizein að dýfa niður).

Jóhannes snerist á fleiri en einn veg frá Essenum í átt að því sem síðar varð kristindómur: Hann andmælti þeirri almennu kenningu Essena að aðeins þeir væru hinn útvaldi hópur Guðs. Þetta var mikilvægt skref frá

þjóðernissinnuðum kynþáttaförðómum til stærri heims-
sýnar og kristni. Jóhannes var einnig andvígur hervæðingu
Essena gegn Rómverjum. Hann taldi að Guð þyrfti ekki á
hjálp að halda til að fást við Róm. Hann taldi ekki heldur að
stríð væri nein lausn á vanda heimsins. Það var eins og
Jóhannes skírari helði skynjað ætlunarverk Krists og væri á
vissan hátt byrjaður að vinna í hans anda þó að hann væri
bundinn hugsun hins gamla heims.

Jóhannesar er ekki aðeins gelíð í guðspjöllunum og
bréfum Páls. Rómverski sagnfræðingurinn Jóséfus ræðir um
hann á þann hátt að það er ljóst að hann heyrir til heims-
hreyfingu og er þekktur í Rómaveldi bæði í austri og vestri.
Sumir sem Jóhannes skírði urðu hluti af þessari hreyfingu.
Þetta er staðfest í frásögn Postulasögunnar:

Meðan Apollos var í Kórintu fór Páll um upp-
löndin og kom til Efesus. Þar hittu hann fyrir nokkra
lærisveina.

Hann sagði við þá:

Fenguð þið heilagan anda þegar þið tókuð trú?

Þeir svöruðu:

Nei, við höfum ekki einu sinni heyrt að heilagur
andi sé til.

Hann sagði:

Upp á hvað eruð þið skírðir?

Þeir sögðu:

Skírn Jóhannesar.

(Postulasagan 19. 1-4)

Þessi hreyfing breiddist út jafnvel til Litlu-Asíu og var við líði í tvær aldir.

Öll guðspjöllin leggja mikla áherslu á mikilvægi Jóhannesar skírara fyrir ætlunarverk Jesú: Skírn Jóhannesar hrindir því af stað. Hún er upphafið.

Jesús var líka með lærisveinum sínum í Júdeu. Hann skírði og kenndi lærisveinumum að skíra. Hann hélt sig í Júdeu á svipuðum stöðum og Jóhannes en þegar Jóhannes skírari var handtekinn sagði Andinn Jesú að fara altur til Galíleu. (Lúkas 4. 14).

JESÚS OG HEILAGUR ANDI

Hún er mndarleg þessi árátta manna að sýna því yfirlæti sem þeir þurfa mest á að halda, sem hefur gert mest fyrir þá og hefur reynst þeim best. Eitt það versta sem ég heyrir er þegar menn tala gáleysislega um heilagan anda. Ég vildi óska þess, þeirra vegna, að þeir stöldruðu við og ihuguðu hver þessi vera er og hvers vegna þeir mega vera henni þakklátir. Og hvers vegna það væri viturlegt að biðja hana um hjálp og handleiðslu. Það er samfélæring mín að hin æðri lörsjón vinni fyrir allt mannkynið og leiði það áfram.

Í frásögunum guðspjallanna og seinni bók Lúkasar, Postulasögunni, kemur heilagur andi aðallega sjö sinnum við sögu:

1. Í trítarjátningu kristinna manna er sagt að Jesús sé getinn af heilögum anda.
2. Þegar Jesús er skírður í ánni Jórdan.
3. Þegar Jesús fer út í eyðimörkina og býr sig þar undir köllun sína.
4. Þegar Jesús ummyndast á ljallinu og Móse og Elía birtast.

5. Í Getsemane.

6. Þegar Jesús hverfur endanlega úr þessum heimi.

7. Á hvítasunnu.

Nýja testamentið lýsir þessu öllu en á mismunandi hátt: Heilagur andi er hinn helgi andi Guðs og hann er í Jesú Kristi. Hann er okkur nálægur, þó að hann sé leyndardómur. Hvernig gæti það öðruvísi verið? Hver þykist þekkja Guð?

Páll kirkjulaðir segir í Bréfi til Kórintumanna að við séum musteri hins lifandi Guðs: *Vitid þið ekki að þið eruð musteri Guðs og Guð býr í ykkur?*

Páll segir að Jesús Kristur sé hornsteinnur þessa musters. Hornsteinninn var nefndur Hinn lifandi steinn. Annað tákn um hið sama og hinn lifandi stein er hið helga hjarta sem Guð hefur tekið sér bústað í. Þetta hjarta nærir allan líkama Krists með hinum helga anda.

Kristnin er ekki steinrunnin förtíð, hún er ekki kyrrstæður punktur. Þjarg aldauna og hyrningasteinn mustersins er hinn lifandi steinn. Kristur er hjarta sem slær og sendir líf um allan líkamann í síbreytilegum heimi, allt til enda veraldar. Af þessum grunni rísa orðin í trúarjátningu kristinna manna:

Getinn af heilögum anda.

JESÚS SKÍRÐUR Í ÁNNI JÓRDAN

Andinn helgi kemur til Jesú þegar hann er skírður í ánni Jórdan og segir við hann:

Þú ert minn elskaði sonur.

Jóhannes skírari skírði Jesú með niðurdýfingarskírn. Þegar hann reis upp úr vatninu gerðist atburður sem öll guðspjöllin segja frá en hvert með sínum hætti eins og ofi vill verða þegar margir segja frá. Guðspjallamennirnir eru ekki að skrifa saguræðirit. Þeir eru að skrifa trúarrit og boða fagnaðarerindi Krists hver með sínum hætti.

Þessi atburður er trúarleg reynsla. Andinn helgi birtist. Hann stígur niður og rödd hans heyrir. En hver verður fyrir þessari andlegu reynslu? Er það Jesús einn, er það mann-ljöldinn eða er það Jóhannes skírari?

Markús og Lúkas segja báðir að niðurstigning Andans hafi verið reynsla sem Jesús einn verður fyrir.

Andinn ávarpar Jesú beint. Um leið og Jesús steig upp úr vatninu sá hann himnana opnast og andann stíga niður og koma yfir sig eins og dúfa. Og rödd kom af himnum:

Þú ert minn elskaði sonur. Á þér hef ég velþóknun.

(Markús 1.10-11)

Lúkas segir hið sama hvað þetta varðar :

... heilagur andi steig niður yfir hann í líkamlegri mynd eins og dúfa og rödd kom af himni :

Þú ert minn elskaði sonur.

(Lúkas 3.22)

Matteus talar líka um niðurstigningu Andans en ekki sem reynslu Jesú eins:

En þegar Jesús hafði verið skírður sté hann jafn-skjótt upp úr vatninu. Og rödd sagði af himnum:

Þessi er minn elskaði sonur sem ég hef velþóknun á.

(Matteus 3.16-17)

Hér nær Andinn til allra viðstaddra og gerir þeim kunnugt hver Jesús er. Mannljöldinn virðist hjá Matteusi með einhverjum hætti líka verða þátttakandi í þessari trúarlegu reynslu.

Í Jóhannesarguðspjalli er hins vegar talað um trúarlega reynslu Jóhannesar skírara á þessari stund. Og Jóhannes vitnaði:

Ég sá Andann koma af himnum ofan eins og dúfu. Og hann nam staðar yfir honum. Sjálfur þekkti ég hann ekki en sá sem sendi mig til að skíra með vatni sagði mér: Sá sem þú sérð Andann koma yfir og nema staðar á, – hann er sá sem skírir með heilögum anda. Þetta sá ég og ég vitna að hann er sonur Guðs.

(Jóhannes 1.32-34)

Hvíta dúfan virðist hér notuð sem tákn heilags anda. Aðeins hjá Markúsi er talað um *líkamlega mynd* í frásögninni af þessum atburði.

Í líli Jesú markar þessi atburður upphaf hins mikla verks sem hann er kominn til að vinna. Á þessari stund hefst ætlunarverk hans og hann er orðinn sér fullkomlega meðvitaður um hvað biður hans. Hann veit hver hann er. Hann hefur heyrt kall föðurins. Heilagur andi hefur ekki komið til hans í stutta heimsókn. Hann hefur með vissum hætti sam- samast honum og saman fara þeir út í eyðimörkina.

FREISTARINN Í EYÐIMÖRKINNI

Áin Jórdan rennur til suðurs og fellur að lokum í Dauðahafið. Landið er þurrt og virðist hrjóstugt. Hér eru líka tærar uppsprettur og gróðurvinjar.

Á dögum Jesú var farið í austur frá Jerúsalem um óbyggð og eyðimörk niður hlíðar Jórdandals til Dauðahafsins. Til að fá vatn og fæðu varð að fara niður í Jórdandalinn. Jerikóborg var í upphafi byggð á gróðurvin á útjaðri eyðimerkurinnar. Trúarsöfnuðurinn við Dauðahafið bjó við annað gott vatnsból fyrir sunnan Jerikó. Í þessum óbyggðum, í hlíðum Jórdandals, er sagt að Jóhannes skírari hafi alist upp.

Strax eftir skírnina er sagt að Andinn leiði Jesú úti í þessa eyðimörk til að fasta, biðjast fyrir og búa sig undir köllum sína. Og freistarinn kemur til hans til að fá hann til að afneita þessari köllum. Andinn segir honum að ganga píslargöngu, en freistarinn býður honum öll ríki og dýrð veraldarinnar. Í ljörutíu daga og ljörutíu nætur eru þeir að heyja stríð sitt í eyði-mörkinni.

Í Markúsarguðspjalli er ekki farið mörgum orðum um þessa örlagaríku baráttu:

Þá kníði Andinn hann út í óbyggðina og hann var í óbyggðinni í fjörutíu daga og Satan freistaði hans. Hann hafðist við meðal villidýra og englar þjónuðu honum.

(Markús 1.12-13)

Þrjú fyrstu guðspjöllin segja öll frá þessu en hin tvö segja lengri sögu og sagan er svipuð hjá þeim báðum:

Þá leiddi Andinn Jesú út í óbyggðina, að hans yrði freistað af djöflinum. Þar fastaði hann í fjörutíu daga og fjörutíu nætur og var þá orðinn hungraður. Þá kom freistarinn til hans og sagði við hann:

Ef þú ert sonur Guðs, þá bjóð þú að steinar þessir verði að brauði.

Jesús svaraði:

Ritað er: Ekki lifir maðurinn af brauði einu saman heldur sérhverju orði sem fram gengur af Guðs munni.

Þá tekur djöfullinn hann með sér í borgina helgu, setur hann á brún mustærisins og segir:

Ef þú ert sonur Guðs, þá kasta þér ofan, því að ritað er:

Hann mun fela þig englum sínum og þeir munu bera þig á höndum sér, að þú steytir ekki fót þinn við steini.

Jesús svaraði:

Altur er ritað: Ekki skalt þú freista Drottins, Guðs þíns.

Enn tekur djöfulinn hann með sér upp á ofurhátt fjall og sýnir honum öll ríki heimsins og dýrð þeirra.

Hann segir:

Allt þetta mun ég gefa þér ef þú fellur fram og tilbiður mig.

En Jesús sagði við hann :

Vík burtu, Satan. Ritað er: Drottin, Guð þinn, skalt þú tilbiðja og þjóna honum einum.

Þá fór djöfullinn frá Jesú. – Og englar komu og þjónuðu honum.

(Matteus 4.1-11)

Það er ekkert sem bendir til annars en að Jesús hafi raunverulega leitað á þessar slóðir, inn í einveru óbyggðanna til að fæsta og biðjast fyrir áður en hann hóf starf sitt. Guðspjallamennirnir Matteus og Lúkas virðast trúa því að saga þeirra hafi raunverulega gerst.

Ýmsir guðfræðingar líta svo á að sagan sé að hluta veruleiki, að hluta táknræns eðlis og að hluta goðsögn. Það er venja að kalla þær sögur goðsögur þar sem verur úr öðrum heimi birtast. Hér kemur myrkráhöfðinginn við sögu og eins englar Guðs. En þeir sem tala um þessa sögu sem goðsögn eiga ekki við með því að sagan sé ósönn. Goðsaga segir oft mikinn sannleika á sama hátt og góður skáldskapur sem

venjulega kemst miklu nær hinum raunverulega samleika en sagnfræðileg frásögn um sama efni.

Eyðimörkin og óbyggðirnar þar sem Jesús helst við meðal villidýra táknar jafnframt hinn harða heim þar sem grimmindin sýnist vera lögmál lífsins og hið illa hefur völdin. Sumir líta á töluna fjörutíu sem táknræna fjöldatölu. Jesús notar oft tölur eins og tólf og sjö sem tákn sem þýða annað en tölugildið segir til um. Tíminn sem Jesús fastar, biðst fyrir og berst við freistarann er því að dómi þessara manna ekki ákveðin tímalengd. Orðið sem Markús notar í guðspjalli sínu um freistarann er Satan, en orð Matteusar er djöfull.

Satan kemur lítið við sögu hjá gyðingum. Aðeins fáir gyðingar aðhyllast hina persnesku trú á baráttuna milli góðs og ills. Orðið Satan er hebreska og þýðir upphallega andstæðingur. Í trú gyðinga var hann ekki andstæðingur Guðs, heldur þjónn hans og ráðgjafi. Hlutverk Satans í upphallegri gyðingatrí er að reyna manninn og leiða í ljós bresti hans og veikleika. Það er ekki heldur hlutverk hans að vinna gegn mönnum. Það gera þeir sjálfir. Satan var saksóknari en ekki dómari.

Orðið djöfull sem notað er í guðspjalli Matteusar á sér annan uppruna. Það er dregið af persneska orðinu deva, en deva var barn Angra Mainyu sem er myrkrahöfðinginn, bróðir Spenta Mainyu sem er guð ljóssins. Faðir þeirra beggja er sagður Ahura Mazda, hinn hæsti Guð. Í persatrú

segir að baráttu góðs og ills standi milli Angra og Spenta. Í þeirri baráttu sigrar hið góða, guð ljóssins, að lokum.

Á dögum Nýja testamentisins virðist hebreska orðið Satan vera hjá mörgum búið að fá sömu merkingu og persneska orðið djöfull. Hann er erkióvinur Guðs og manna og allt hið illa í veröldinni verður til hans rakið.

Í frásögn Matteusar og Lúkasar fer freistarinn fram á það að Jesús geri þrennt:

1. Að breyta steinum í brauð.
2. Að kasta sér fram af brún musteisisins.
3. Að þiggja öll ríki veraldarinnar að gjöf.

Og djöfullinn sagði við hann:

Þér mun ég gefa allt þetta veldi og dýrð þess, því að mér er það í hendur lengið og get gefið það hverjum sem ég vil.

(Lúkas 4.6)

En skilyrðið var að Jesús felli fram og tilbiði hann.

Fyrstu tvö tilmælin eru um að misbeita valdi. En eigingjarnar óskir eiga ekki heima í því ætlunarverki Jesú sem heild hans. Guð stjórnar heiminum á sinn hátt og þannig á það að vera. Hann stjórnar ekki heiminum með dultlungum.

Í-lið þriðja var að bjóða Jesú að verða herkonungurinn mikli sem á alla veröldina og stjórna henni. Spurningin er um það hvernig á að fara með vald. Það er hættulegt að misnota vald og því hættulegra sem valdið er meira. Andinn sagði Jesú að sá sem á að verða konungur í ríki Guðs verður að halna illu valdi. Jesús var kominn í heiminum til þess að frelsa manninn frá hinu illa. Frelsa mannum frá hinu illa í heiminum og ekki síst til að frelsa hann frá hinu illa í mannum sjálfum.

Sagan er um hið illa og upphaf baráttunnar miklu gegn því. Niðurstaðan er einlöld. Hún birtist í lokaorðum bænanna sem Kristur kenndi okkur: *Frelsa oss frá illu.*

Það gerist aðeins á einn veg: *Maðurinn frelsast aðeins frá hinu illa með því að vera bundinn hinu góða, Guði sínum.*

HINIR TÓLF

Þegar Jesús loks yfirgaf eyðimörkina fór hann heim til Galíleu og byrjar að flytja lagnaðarcerindid í heimaborg sinni Nazaret. Hann er einn. Hér er hvorki hinn rétti staður né stund til að kíta drauminn um *Hina tólf* rættast.

Hér byrjar hann að flytja þýðingarmesta boðskap allrar mannkynssögunnar. Þeir virða hann fyrir sér en sjá hann ekki. Þeir hlusta á orð hans án þess að heyra þau. Hann segir þeim dæmisögu sem á eftir að lifa í árþúsundir. Þeir skilja hana ekki. Hann talar orð sem hinir skriflærðu hafa aldrei sagt.

Og þeir líta hver á annan og segja:

Hefur þessi maður tilskilinn rétt til að vera kennari, er þetta ekki trésmiðurinn, sonur hans Jósefs sem líka er trésmiður?

Olbeldið liggur í loftinu. Fjölskylda Jesú, bræður hans og systur, óttast um hann. Þau fara til hans og biðja hann að hætta. Nei, hér er hvorki staður né stund til að kíta drauminn mikla um *Hina tólf* rættast.

Jesús fór frá Nazaret niður til bæjarins Kapernaum. Hann gekk með Galíleuvatni og sá tvo bræður, Símon sem kallaður var Pétur og Andrés bróður hans vera að kasta neti í vatnið, en þeir voru fiskimenn.

Hann sagði við þá:

Komið og fylgið mér og ég mun láta ykkur menn veiða.

Og þegar í stað ylingáfu þeir netin og fylgdu honum.

Hann gekk áfram þaðan og sá tvo aðra bræður, Jakob Sebedeussón og Jóhannes bróður hans. Þeir voru á bátum með Sebedeusi föður sínum að greiða net sín. Jesús kallaði þá og þeir ylingáfu jafn skjótt bátinn og föður sinn og fylgdu honum.

(*Mattcus 4.18-22*)

Þannig hófst hin raunverulega boðun fagnaðarerindisins. Hún hófst með því að láta drauminn um *Hina tólf* rætast. Hinir tólf sem kallaðir voru var ákveðinn, fastur hópur tólf lærisveina sem urðu honum nákomnir. Þeim var gefið ákveðið vald og hlutverk í boðun fagnaðarerindisins bæði á hinn stuttu starfsævi Jesú og eins eftir upprisu hans. Í huga Jesú hafði þetta hugtak *Hinir tólf* stærri og dýpri merkingu en tölugildið eitt. Hin dýpri táknræna merking orðsins var hinar tólf ættkvíslar Ísraels en þær þýddu í raun allt mannkynið. Ætlunarverk Jesú var að leiða hinar týndu ættkvíslir og allt mannkynið heim svo að vilji Guðs nætti

ríkja svo á jörðu sem á himni. Jesú var samt að tala í líkingum og nota tölur í annarri merkingu en tölugildið segir til um. Á öðrum stað er talað um brauðkörlurnar tólf sem þýða ekki nauðsynlega tólf körlur fullar af brauði heldur orð Guðs handa öllum heimi.

Öll guðspjöllin fjögur segja frá lærisveinum Jesú, en þeim ber ekki nákvæmlega saman um hverjir þeir voru.

Nöfn þeirra lærisveina sem nefndir eru í öllum guðspjöllunum og í Postulasögunni eru sjö talsins:

1. Símon, kallaður Pétur. Í bréfum Páls er hann oft nefndur *Kelás*

2. Andrés, bróðir Símonar

3. Jakob Sebedeussón

4. Jóhannes Sebedeussón, bróðir Jakobs

5. Filippus

6. Tómas

7. Júdas Ískariót

Það er getið um fjóra lærisveina aðra í þremur fyrstu guðspjöllunum og í Postulasögunni:

8. Bartólómeus

9. Matteus, tollheimtumaður

10. Jakob Alfeussón

11. Símon vandlætari

Í guðspjöllum Matteusar og Markúsar er einn lærisveinn sem ekki er nefndur annars staðar:

12. Taddæus.

Lúkas, Jóhannes og Postulasagan bæta einu nafni við, Júdas Jakobsson, sem í Postulasögunni er nefndur *Júdas, ekki Ískariót*.

Aðeins í Jóhannesarguðspjalli er talað um lærisveininn Natanael. (*Jóhannesar 21.1-2*) :

Eltir þetta birtist Jesús lærisveinumum altur og þá við Tíberíassvatn. Hann birtist þannig: Þeir voru saman Símon Pétur, Tómas, kallaður tvíbur, Natanael frá Kana í Galíleu, Schebeusarsynir og tveir af lærisveinumum.

Sagt er að Filippus hafi lerið með Natanael til Jesú. Filippus var frá fiskimannabænum Batsaidu, en Pétur og Andrés voru frá sama bæ. Í Jóhannesarguðspjalli er *Nikódemus* sagður lærisveinn Jesú og *Jósef frá Arimabeu* er sagður lærisveinn hans í Matteusarguðspjalli. Þeir tveir eru mættir á Golgata og taka Jesú niður af krossinum og leggja hann í gröl. *Levi, tollheintumaðurinn*, er nefndur lærisveinn Jesú, bæði í Markúsarguðspjalli og Lúkasarguðspjalli.

Fræðimenn hafa bent á að hluti af skýringunni á þessu misræmi sé fólgin í því að menn heita fleiri en einu nafni. Þannig er talið að Bartólómeus gæti verið sami maður og

Natanael, Taddæus sami maður og Júdas Jakobsson og Matteus sami maður og Levi.

Postulatalan tólf hefur staðið óhagganleg gegnum aldirnar. Hitt er ljóst að fylgjendur Jesú verða snemma mun fleiri en tólf. Þar eru konur stærsti og þýðingarmesti hópurinn. Þær koma alls staðar við sögu og eru sumar augljóslega í innsta hring. Í Postulasögunni (1.13-14) er talað um lærisveina Jesú sem mættir voru í lofstofunni til að velja mann í stað Júdasar. Helðin fyrir *hinum tólf lærisveinum* Jesú nær því nánast alveg til upphafs kristinnar. Féllefú karlkyns lærisveinar eru í þessari frásögn nefndir með nafni og síðan er bætt við: *Allir þessir voru með einum huga stöðugir í hærinni, ásamt konum.*

Tekið er fram að María, móðir Jesú, og bræður hans væru líka með í hópnun í lofstofunni þar sem *Matteus* var valinn með hlutkesti. Hinn lærisveinninn sem valið var um var *Jóscf* sem ýmist er kallaður *Barsabbas* eða *Jústus*.

Það segir sig sjálf að hlutverk lærisveins er að kera. En hvað var það sem ætlast var til að lærisveinar Jesú lærðu? Hvaða kröfur voru gerðar til lærisveinanna og hvert var ætlunarverk þeirra?

Ætlast var til að lærisveinarnir gæfu sig alla köllun sinni. Hún var að boða lagnaðarcrindið um ríki Guðs sem er hið innra með mannum og ríki löðurins á himnum. Hinir tólf voru með Jesú að skapa nýja trú, kristindóm. Tilgangur

Þessarar trúar var að mynda þáttaskil í lífi mannkynsins. Þessari trú var ætlað að snúa mönnum frá hefndum, hatri og grimmdarverkum fortíðarinnar og leiða þá inn á nýjar brautir mennsku og hamingju. Það var ekki stefnt að stundlegri hamingju heldur varanlegri velferð annars heims. Þessi trú átti að ná til allra kynslóða um allan heim um alla framtíð allt til loka veraldarinnar. Til að leggja þennan grundvöll höfðu Jesús og lærisveinar hans aðeins eitt ár eða tvö. Lærisveinn varð að yfirgefa heimili sitt og eigur, vini og vandamenn og gefa sig óskiptan í þetta starf sem í raun breytti heiminum og skapaði nýtt upphaf. Aldrei hefur jafn fámennur hópur hugsað stærra eða komið meiru til leiðar. Himnum tólf voru gefnar sérstakar náðargáfur til þess að þeir gætu unnið verk sitt. Þetta verk var þeim öllum erlitt og leiðin þyrnum stráð og endaði hjá sumum með kvalafulldri aftöku áður en trú þeirra varð að trúarhrögðum heimsveldis.

Það sem lærisveinar Jesú urðu að læra var fagnaðar-erindi hans. Kjarni þess var *Fjallræðan* og *Þrjátíu og fimm dæmisögur*. Það sem gerði lærisveinunum auðveldara að læra þetta vel og nákvæmlega var það að hoðskapur Jesú sem hann kenndi lærisveinunum á móðurmáli sínu, aramaísku, var yfirleitt settur fram í hefðbundnu semítísku ljóðförm. Á dögum Krists voru ljóð ekki aðeins lesin. Þau voru lærð utan að og menn höfðu þau yfir við margvísleg

tækilæri. Það skipti öllu máli að læra ljóð rétt. Það er jafnvel hneykslanlegt að fara skakkt með ljóð. Í munnlegri hefð geymast ljóð vel og varðveitast lengi. Þau lifa með fólki kynslóð eftir kynslóð og þegar vel tekst til verða þau dýrmætasta menning þeirra ásamt vel sögðum sögum.

Af þessum ástæðum er ekki óeðlilegt að ætla að fagnaðarcerindi Jesú hafi vegna *Hinna tólf* í viðtækustu merkingu orðsins, skilað sér betur í munnlegri geymd til guðspjallamanna Nýja testamentisins. Þýðingarnar gera ljóðformið oli ósýnilegt í nýjum búningi á nýrri tungu. En vegna hins upphallega ljóðforms má ætla að merking orðanna haldist furðu vel. Þess vegna gætu guðspjöllin verið áreiðanlegri en ætla mætti af rannsóknum fræðimanna, ekki síst þess hóps sem kenna sig við *Lindina* þó að þeirra framlag beri að virða.

LÆKNIR LÍKAMA OG SÁLAR

Blinda læknuð

1. Blindi betlarinn:

Í guðspjöllunum er sagt frá margs konar líkamlegum sjúkdómum sem Jesús læknaði. Einn þeirra var *blindur*:

Þeir komu til Jerikó. Og þegar Jesús fór út úr borginni með lærisveinum sínum og miklum mannljökla, sat þar við veginn Bartímeus sonur Tímeusar, blindur betlari.

Þegar honum var sagt að Jesús frá Nasaret færi hjá hrópaði hann:

Sonur Davíðs, Jesús, hjálpa þú mér.

Menn sögðu honum að þegja en hann hrópaði því meir:

Sonur Davíðs, hjálpa þú mér.

Jesús nam staðar og sagði:

Kallið á hann.

Þeir kalla á blindan manninn og segja:

Vertu hughraustur og stattu upp. Hann kallar á þig.

Bartímeus kastaði af sér yfirhöfn sinni, spratt á fætur og kom til Jesú.

Jesús spurði hann:

Hvað vilt þú að ég geri fyrir þig?

Blindi maðurinn svaraði:

Rabbíni, að ég fái sjónina altur.

Jesús sagði við hann:

Far þú, trú þín hefur bjargað þér.

Jalnskjótt fékk hann sjónina og lýgdi Jesú.

(Markús 10.46-52)

Jerikó var auðug borg og ekki ætlast til að vesalingar eins og blindi maðurinn eða holdsveikir létu í sér heyra. En hér eins og alls staðar annars staðar hefur Jesús lítilmagnann í hávegum.

Matteus segir að blindu betlararnir hafi verið tveir en báðir guðspjallanemirnir litu svo á að trúin sé máttur Guðs sem geri menn heila.

2. Blindi maðurinn í Betsaídu:

Þeir koma nú til Betsaídu. Þar læra menn til Jesú blindan mann sem þeir báðu hann að snerta. Hann tók í hönd blindra mannsins, leiddi hann út úr þorpinu, vætti augu hans með munnvatni sínu og lagði hendur yfir hann. Jesús spurði:

Sérð þú nokkuð?

Hann leit upp og sagði:

Ég sé menn. Ég sé þá líkt og tré en þeir ganga.

Þá lagði Jesús aftur hendur yfir augu hans og nú sá hann skýrt, varð albata og með fulla sjón.

Jesús sendi hann heim til sín og sagði:

Inn í þorpið máttu ekki fara. *(Markús 8.22-26)*

Betsaída var lítið fiskimannaborg við norðurenda Galíleuvatns. Jesús var oft í þessu þorpi og frá því komu lærisveinar hans, Pétur, Andrés og Filippus. Sumar heimildir segja að Jakob og Jóhannes hafi einnig komið þaðan (Pílagrímurinn Pcodosius um 530 e.Kr.) Betsaída þýðir verbúðir. Þorpið var lagt í rúst í stríðinu 66-73 og hefur ekki verið endurreist.

3. Blindi maðurinn við Silóam:

Jesús sagði við gyðingana.

Ég segi ykkur með samni, áður en Abraham var er ég.

Þeir tóku upp steina til að grýta hann en Jesús dulklist og fór úr helgidómmum. Á leið sinni þaðan sá hann mann sem var blindur frá fæðingu.

Lærisveinar Jesú sögðu við hann:

Rabbí, hvor hefur syndgað, þessi maður eða foreldrar hans fyrst hann er blindur?

Jesús sagði:

Hvorki syndgaði hann né foreldrar hans, heldur er þetta til þess að verk Guðs verði opinberuð á honum. Mér ber að vinna verk þess sem sendi mig meðan dagur er. Þegar nóttin kemur getur enginn unnið. Meðan ég er í heiminum er ég ljós heimsins.

Að svo mæltu vætti hann leir með munnvatni sínu og setti á augu blinda mannsins.

Jesús sagði:

Far þú og þvo þér í Silóamlaug.

Maðurinn fór og þvoði sér og kom aftur alsjáandi.

Þá sögðu nágrannarnir og þeir sem höfðu séð hann áður því hann var ölmusumaður:

Er þetta ekki maðurinn sem setið hefur og beðið sér ölmusu?

Nokkrir sögðu:

Jú það er hann.

Aðrir sögðu:

Nei, það er ekki hann en hann er líkur honum.

Sjálfur sagði hann:

Ég er sá hinn sami.

Þeir sögðu þá við hann:

Hvernig opnuðust augu þín?

Hann svaraði:

Maðurinn sem kallaður er Jesús lagði leir yfir augu mín og sagði við mig: Far þú til Sílóam og þvo þér. Þegar ég fór og þvoði mér, fékk ég sjónina.

Þeir sögðu við hann:

Hvar er hann?

Hann svaraði:

Ég veit það ekki.

(Jóhannes 9. 1-12)

Hebreska orðið sílóam þýðir sendur. Í bókstallegrri merkingu þýðir það hér vatnsveita, það er að segja, vatnið í Sílóam var sent um göng frá uppsprettunni í Gíhon.

Vatnið í Sílóam var einnig notað við helgiathafnir á Laufskálahátíð gyðinga í Jerúsalem. Í *Jóhannesargudspjalli* (7.1-8) er sagt frá því að Jesús hafi sent lærisveina sína til að taka þátt í Laufskálahátíðinni. Jóhannes hefur sjálfur séð athöfn sem hólst við laugina í Sílóam hinn fyrsta morgun hátíðarinnar. Prestarnir fóru fylktu liði til Sílóam og fóru með vatn úr tjörninni inn í musterið í helgum kerum. Við hliðið var tekið á móti fylkingunni með hornablæstri. Þegar inn var komið var sleginn hringur inn altarið. Sá sem stjórnaði athöfninni gekk nú upp að altarinu og hellti á það vatni og víni úr sillurskálum. Þetta var dreypilörn til hreinsunar. Fyrir daga Jesú stóðu deilur í musterinu um þessa athöfn sem virðist hafa verið komið á af faríseum. Deilurnar stóðu milli löggiltra presta og hinna sem prestarnir töldu réttlausa til embættisverka.

Forspil þessarar stuttu sögu um blinda manninn við Sílóam er athyglisverð: Jesús á í deilum við gyðinga, menn sem að dómi Jóhannesar eru haldnir andlegri blindu. Jesús reynir að opna augu þeirra fyrir djúpstæðum andlegum veruleika. Þeir launa honum með því að taka upp steina til að kasta í hann grjóti.

Hold sveiki læknuð

1. Ég vil þú verðir hreinn:

Maður nokkur sem var holdsveikur féll á kné og bað Jesú:

El þú vilt getur þú hreinsað mig.

Jesús kenndi í brjóst um hann, rétti út höndina og sagði:

Ég vil þú verðir hreinn.

Jafnskjótt hvarf af honum líkþráin og hann varð hreinn.

Jesús lét hann fara og sagði við hann:

Gæt þess að segja engum neitt, en far þú og sýn þig prestinum og fórna fyrir hreinsun þína því sem Móse bauð, þeim til vitnisburðar.

Maðurinn fór leiðar sinnar og ræddi marga um þetta og víðfrægði mjög, svo að Jesús gat ekki lengur komið opinberlega í neina borg, heldur hafðist við á óbyggðum stöðum. En menn komu hvaðanæva að til hans.

(Markús 1.40-45)

Hinir holdsveiku voru vegna sjúkdóms síns útilokaðir úr mannlegu samlélagi og urðu að halda sig á fálörnum stöðum.

2. Hvar eru hinir níu?:

Það gerðist á leið hans til Jerúsalem að leið hans lá um landamæri Samaría og Galíleu. Hann kom að þorpi nokkru og sá þar tíu menn, holdsveika. Þeir stóðu á lengdar og kölluðu til hans:

Jesús, meistari, hjálpa þú okkur.

Hann leit á þá og sagði við þá:

Farið og sýnið ykkur prestunum.

Þeir héldu í burtu og lundu þá að þeir voru orðnir hreinir.

Aðeins einn þeirra snéri við þegar hann sá að hann var orðinn heilbrigður. Hann hrópaði af fögnuði og lofaði Guð.

Hann féll fram á ásýðni sína að fótum Jesú og þakkaði honum. Þessi maður var Samverji.

Jesús sagði:

Urðuð þið ekki allir hreinir? Hvar eru hinir níu? Snéri enginn aftur til að þakka Guði sínum nema þessi útlendingur?

Og Jesús sagði við hann:

Stattu á lætur og far leiðar þinnar. Trú þín hefur bjargað þér.

(Lúkas 7.11-19)

Læknaður sótthiti

Í húsi Símonar Péturs:

Þeir fóru úr samkunduhúsinu í Kapernaum í hús Símonar og Andrésar. Jakob og Jóhannes voru einnig með þeim. Tengdamóðir Símonar lá veik með sótthita og þeir sögðu Jesú þegar frá henni.

Hann gekk til hennar tók í hönd hennar og reisti hana á fætur. Sótthitin hvarf og hún gekk þeim fyrir beina.

Þegar kvöld var komið og sól var sest færðu menn til hans alla þá sem sjúkir voru og haldnir illum öndum og allur bærinn var saman kominn við dyrnar. Hann læknaði marga sem þjáðust af ýmsum sjúkdómum og rak út marga illa anda, en þeim bannaði hann að tala því að þeir vissu hver hann var.

(Markús 1.29-31)

Hvar var hús Símonar Péturs? Guðspjöllin þrjú benda til þess að það hafi verið í Kapernaum. Jóhannes segir að Pétur og Andrés komi frá Betsáídu en þetta tvennt þarf ekki að vera nein mótsögn.

Blóðlát læknað

Hver snart klæði mín?:

Jesús fór með samkundustjóranum Jaírusi og mikill mannljöldi fylgdi honum og var þröng um hann. Þar var kona ein sem hafði haft blóðlát í tólf ár. Hún hafði orðið margt að þola hjá mörgum læknum. Hún var búin að greiða þeim aleigu sína en engan bata fengið, versnað ef nokkur var.

Hún hafði heyrt talað um Jesú og fór inn í mannljöldann sem fylgdi honum og snart klæði hans.

Hún hugsaði: Ef mér tekst að snerta klæði hans mun mér batna. Jalnskjótt þvarr blóðlát hennar og hún fann að hún hefði fengið lækningu og var nú heil heilsu. Jesús fann að kraftur hafði farið frá honum. Hann sneri sér við í mannþrönginni og sagði:

Hver snart klæði mitt?

Lærisveinar hans sögðu við hann:

Þú sért að mannljöldinn þrengir að þér og samt spyrð þú: Hver snart mig?

Jesús litaðist um til að sjá hver þetta hefði gert, en konan sem vissi hvað gerst hafði kom til hans óttaslegin og titrandi, féll honum til fóta og sagði honum allan sannleikann. Jesús sagði við hana:

Dóttir, trú þín hefur hjargað þér. Far þú í friði og ver heil heilsu.

(Markús 5.25-34)

Visin hönd læknuð

Jesús lækna á hvíldardegi:

Öðru sinni gekk Jesús í samkomuhús. Þar var maður með visna hönd. Farísearnir höfðu gætur á Jesú til að sjá hvort hann læknaði þennan mann á hvíldardegi. Þeir hugðust leggja fram ákæru gegn honum.

Jesús sagði við manninn með visnu höndina:

Stattu upp og kom þú til mín.

Síðan spyr hann faríseana:

Hvort er fremur leyfilegt að gera gott eða gera illt á hvíldardegi, að hjarga lífi eða eyða lífi?

Farísearnir þöggðu.

Hann leit á þá sár og reiður yfir grimmd þeirra og tillíningaleysi.

Hann sagði við manninn:

Rétu fram hönd þína.

Hann rétti fram höndina og hún varð heil.

Farísearnir fóru út á fund Heródesarsinna til að þeir gætu í sameiningu tekið saman ráð sín gegn honum um það hvernig þeir gætu tekið hann af lífi.

(Markús 3. 1-6)

Læknað málleysi og heyrnarleysi

Mállausi Maðurinn frá Dekapólis:

Síðan hélt hann úr byggðum Týrusar, um Sidon og yfir Dekapólisbyggðir miðjar til Galíleuvatns. Þar koma þeir með mann til hans sem bæði var mállaus og heyrnarlaus og biðja Jesú að leggja hönd sína yfir manninn. Jesús leiddi hann afsíðis frá fólkinu, stakk fingrum sínum í eyru hans og vætti tungu hans munnvatni sínu. Jesús horfði til himna og varp frá sér öndinni. Hann sagði við manninn:

Ελλάβα! sem er aramaíska og þýðir: Opnast þú. Og eyru hans opnuðust og hafði tungu hans losnaði og maðurinn talaði skýrt.

Jesús bannaði þeim að segja frá þessu. En því ákveðnar sem hann bannaði þeim að segja frá þessu því fleira töluðu þeir um þetta.

Menn undruðust þetta og sögðu:

Allt gerir hann vel, heyrnarlausa lætur hann heyra og mállausa mæla.

(Markús 7.31-37)

Aðeins Markús notar stundum aramaísk orð í guðspjalli sínu. Pétur heyrir sjálfur Jesús segja *Ελλάβα* og honum er það

svo minnstætt að Markús vill ekki þýða það á grísku. Orðið heldur sér síðan óbreytt gegnum allar þýðingar. Um þetta eru fleiri dæmi í guðspjalli Markúsar.

Týrus og Sídon lágu milli Miðjarðarhafs og Líbanonljalla fyrir norðan Galíleu. Markús segir að Jesús hafi farið í gegnum borgina Sídon. Það eru ekki sögur um að Jesús hafi verið í neinni annarri borg fyrir utan Jerúsalem.

Dekapólis merkir *tíu borgir*. Jesús fer um Dekapólisbyggðir austan Jórdanar.

Mikill mannljöldi fylgdi honum úr Galíleu, Jerúsalem, Júdeu og landinu handan Jórdanar. (Matteus 4.25)

Landið handan Jórdanar eru Dekapólisbyggðir og Markús tekur fram að Jesús hafi farið um þær miðjar. Ferðir Jesú til Föníkíu, Sesareu Filippi og Dekapólisbyggða höfðu þann tilgang að leggja grunn að kristnum söfnuði utan Palistínu.

Lömun læknuð

1. Sveinn hundraðshöfðingjans:

Þegar Jesús kom til Kapernaum gekk til hans hundraðshöfðingi og bað hann: Herra, sveinn minn liggur heima mjög þungt haldinn og lamaður.

Jesús sagði:

Ég skal koma og lækna hann.

Þá sagði hundraðshöfðinginn:

Herra, ekki er ég verður þess að þú gangir inn í mitt hús. Seg þú aðeins eitt orð og þá mun sveinn minn heilbrigður verða. Ég er maður sem verð sjálfur að lúta valdi og ég ræð líka hermönnum.

Ég segi við einn: Far þú, og hann fer. Ég segi við annan: Kom þú, og hann kemur. Ég segi við þjón minn. Ger þetta, og hann hlýðir. Þegar Jesús heyrði þetta undraðist hann og sagði við þá:

Sannlega segi ég ykkur. Ég hef hvergi fundið meiri trú hjá neinum í Ísrael. Ég segi ykkur. Margir munu koma frá austri og vestri og sitja til borðs með Abraham, Ísak og Jakobi í himnaríki, en synir Ísrael munu út reknir í ystu myrkur. Þar verður grátur og gnístan tanna. Jesús sagði við hundraðshöfðingjann:

Far þú, verði þér sem þú trúir. Og sveinninn varð heilbrigður á þeirri stundu.

(Markús 2.1-12)

2. Lamaði maðurinn við Betesdalaug:

Við Sauðahlíðið í Jerúsalem er laug sem nefnd er Betesda. Þar voru fimm súlnagöng. Í þeim lá fjöldi sjúkra manna, blindra, haltra og lamaðra sem biðu hræringar vatnsins. En engill Drottins fór öðru hvoru niður í laugina og hrærði vatnið. Sá sem fyrstur fór ofan í eftir hræringu vatnsins varð heill, hvaða sjúkdómur sem þjáði hann. Þarna var maður nokkur sem hafði verið veikur í þrjátíu og átta ár. Jesús sá hann þar sem hann lá, og vissi að hann hafði lengi verið sjúkur. Hann sagði við manninn:

Viltu verða heill?

Þinn sjúki svarði:

Herra, ég hef engan til að láta mig í laugina þegar vatnið hrærist. Meðan ég er að nálgast það fer annar á undan.

Jesús sagði við hann:

Stattu á lætur, tak sæng þína og gakk.

Jafnskjótt varð maðurinn heill, tók sæng sína og fór.

(Jóhanes 5.2-9)

Jóhanes segir aðeins þrjár kraftaverkasögur í guðspjalli sínu. Þessa sögu um lamaða manninn við tjörnina í Betesda hafa ýmsir fræðimenn talið ótrúverðuga heimild um

hinn sagnfræðilega Jesú. En Jóhannes er oft dýpri en hann virðist við fyrstu sýn. *Lærisveininum sem Jesús elskarði* leggur sjálfur grunninn að fjórða guðspjallinu. Hann var með Jesú og sá sjálfur marga hluti gerast. Hann þekkti vel musterið og sögu þessarar tjarnar sem hann kallar í sögu sinni laugina við Sauðahlíðið sem kölluð var á hebresku Betesda. Þessi tjörn gekk gegnum tíðina undir mörgum nöfnum. Hieronymus nefnir hana Próbatica eða Sauðatjörn. Hún var upphállega gerð í árflarvegi í Bet Zeta dalnum, sennilega í byrjun sjöttu aldar f.Kr. Hún var stækkuð í byrjun annarrar aldar f.Kr. til að sjá musterinu fyrir meira vatni. Hún varð tvískipt og veggur á milli tjarnanna.

Sagt er að lengi hafi fórnardýr sem fórna átti í musterinu verið þvegin í þessari tjörn áður en þeim var fórnað. Það er talin ástæðan fyrir nöfnum Sauðahlíð og Sauðatjörn. Guðspjöllin þrjú geta ekki um þessa tjörn en hún var samt til á dögum Jesú. Hvers vegna kys Jóhannes frásögn af kralla-verki sem gerist einmitt hér? Ellaust þekkti hann fjölmörg önnur kraftaverk Jesú sem hann segir ekki frá. Hvers vegna er þessi saga honum svona hugleikin?

Ástæðan er sú að þessi lilla tjörn á sér langa og fræga sögn. Hér gerðust að sögn manna fyr á öldum fleiri kralla-verk en nokkurs staðar annars staðar í Ísrael og þær sögur þekkti Jóhannes óhjákvæmilega. Musterið átti sér langa sögu og margir og ólíkir valdhalar réðu þar ríkjum. Þegar

gyðingar réðu allfarið musterinu *för engill Drottins öðru hvoru niður í laugina og lærði vatnið*. Sá sem fyrstur fór í laugina varð heill. Þetta vatn hélt að sögn lækningarmætti sínum þó að skipt væri um herra í musterinu. Þegar Grikkir réðu því sögðu þeir ótal sögur um lækningar við þessa tjörn. Þeir lærðu Seili fórnir í musterinu og helguðu Betesda lækningarguði sínum Asklopcosi. Á öðrum tímum var laugin Betesda helguð lækningaguði Föníkíumanna og Kanaanmanna, guðinum Sjadrapa eða Esmun.

Það er vegna þessarar miklu sögu sem tengist Betesda að Jóhannes kys að segja frá kraftaverki Jesú sem gerist einmitt hér. Jóhannes ætlar til þess að menn þekki fortíðarsögu þessa staðar. Hún gefur þessari stuttu sögu Jóhannesar tvígildi og óvænta dýpri merkingu. Kraftaverk Jesú voru meira en kraftaverk. Sjálf trúin sem Jesús boðaði hafði lækningamátt. Hún gerði menn heila á sál og líkama. Og hún gerði meira. Hún táknaði að veröld hinna gömlu guða væri á föllum og þeir yrðu að víkja fyrir Guði kærleikans. Að lækna sjúka einstaklinga var gott. Það var ómetanleg Guðs gjöf. Samt var það aðeins tákn um að nýr heimur væri í sköpun, heimur kristninnar. Það var kraftamerkið mikla sem Jóhannes er að benda okkur á í þessari sögu. Jesús er ljós heimsins. Án hans er maðurinn í myrkri. Það er aðeins hinn guðlegi máttur sem gerir manninn heilan og heilbrigðan: Án Krists er heimurinn sjúkur.

Er það ekki þetta sem Jóhannes er að segja okkur? Frá dögum Jesú er oft búið að bylta Jerúsalem og musteris-svæðinu. Kirkja var byggð yfir vatnið og henni síðan eytt 614 af Persum. Nú stendur kirkja heilagrar Önnu við þetta vatn sem oft var endurbyggð. En hún var móðir Mariu og sagt er að hún hafi læðst nálægt þessum stað.

Bæklun læknuð

Bæklaða konan:

Jesús var að kenna á hvíldardegi í samkundu cinni. Þar var þá kona nokkur. Í átján ár hafði hún verið haldin sjúklegum anda. Hún var kreppt og gat ekki rétt sig upp.

Jesús sá hana, kallaði hana til sín og sagði við hana:

Kona, þú ert laus við sjúkdóm þinn.

Jesús lagði hendur yfir hana og jafnskjótt settist hún upp og þakkaði Guði.

En samkundustjórinn reiddist því að Jesús læknaði á hvíldardegi og sagði við fólkioð:

Sex daga skal vinna. Komið þá og látið lækna ykkur en ekki á hvíldardegi.

Jesús svaraði honum.

Hræsningar, leysir ekki hver ykkar á hvíldardegi naut sitt eða asna af stalli og leiðir að vatninu? En þessi kona er dóttir Abrahams og Satan hefur lagt hana í ljötra í full átján ár. Hvers vegna má ekki leysa hana úr ljötrum á þessum hvíldardegi?

Við þessi orð urðu mótstöðumenn hans hljóðir en fólkioð fagnaði og þakkaði honum verk hans.

(Lúkas 13.10-17)

Vatnssýki læknuð

1. Matast með faríseum:

Hvildardag einn kom Jesús í hús eins af höfðingjum farísea til máltíðar og þeir höfðu gætur á honum. Frammi fyrir honum stóð maður nokkur vatnssjúkur.

Jesús tók þá til máls og sagði við lögvitringana og faríseana:

Er leyfilegt að lækna á hvíldardegi eða ekki?

Þeir þögðu.

Jesús lagði hendur sínar yfir sjúka manninn, læknaði hann og lét hann fara.

Jesús sagði við þá.

El einhver ykkar á asna eða naut sem fellur í brunn fer hann þá ekki og bjargar því þótt hvíldardagur sé?

Þeir svöruðu engu.

(Lúkas 14.1-6)

2. Sonur valdamannsins:

Nú kom Jesús aftur til Kana þar sem hann hafði breytt vatni í vín. Í Kapernaum var maður einn tíginn sem átti sjúkan son.

Þegar hann frétti að Jesús væri kominn frá Júdeu til Galíleu fór hann til hans og bað hann að koma niður til Kapernaum og lækna son sinn. Sonur hans var dauðvona.

Jesús sagði við hann:

Þið trúið ekki nema þið sjáið tákni og undur.

Tignarmaðurinn bað hann.

Herra, kom þú áður en barnið mitt deyr.

Jesús sagði:

Far þú, sonur þinn lifir.

Maðurinn trúði því sem Jesús sagði við hann og hélt heimleiðis.

En á leiðinni heim mættu honum þjónar hans og sögðu að sonurinn væri á lífi. Faðirinn spurði þá hvenær honum hefði farið að léttast.

Þeir svöruðu:

Í gær elfir hádegisdagur varð hann hitalaus.

Faðirinn vissi að það var einmitt á þeirri stundu sem Jesús hafði sagt: Sonur þinn lifir.

Þessi tignarmaður í Kapernaum tók trú og allt hans fólk.

(Jóhannes 4.46-53)

Starfsár Jesú voru 29 til vorsins 30 var ótryggt. Hann var raunar hvergi óhultur um líf sitt ef trúa má guðspjöllunum. Ástæðan til að hann velur Kapernaum sem sitt helsta aðsetur virðist að hluta sú að hér voru yfirvöld honum fremur vinsamleg. Þetta var lítill bær en nálægur fjöllörnum leiðum og til hans kom fjöldi manna innlendra og erlendra. Margir þeirra hlýddu á fagnaðarcerindi Jesú. Og hégðan var góð undankomuleið yfir vatnið. Heródes Antipas, sá sem tók Jóhannes skírara af lífi, gat hvenær sem var sent menn sína til að taka Jesú lástan. En það var stutt að fara inn á yfirráðasvæði Heródesar Filippusar sem var friðsamur landstjóri og Jesús virðist hafa treyst. Veldi Antipasar var mest í borgunum í Galíleu og þangað kom Jesús yfirleitt ekki en hafði víð á fálarnari stöðum.

LÆKNINGAR Á MÖNNUM SEM HALDNIR VORU ILLUM ÖNDUM

I. Maðurinn í Kapernaum:

Jesús kom til Kapernaum, bæjar í Galíleu. Hann kenndi þeim á hvíldardaginn og menn undruðust kenningar hans því að máttur fylgdi orðum hans. Í samkomuhúsinu var maður einn sem hafði óhreinan anda. Hann hrópaði hárrí röddu:

Á, hvers vegna ert þú hér, Jesús frá Nazaret? Ert þú kominn til að tortíma okkur? Ég veit hver þú ert, hinn heilagi Guðs.

Jesús hastaði á hann og sagði:

Þegi þú og far út af honum.

Þá hratt illi andinn manninum fram meðal þeirra og fór út af honum en hafði ekki gert honum neitt mein.

Allir urðu gagnteknir af undrun og sögðu hver við annan:

Hvaða orð er þetta? Með valdi og mætti skipar hann illum öndum, og þeir fara.

Og orðrómurinn um Jesú barst til allra staða í grennd við Kapernaum.

(Lúkas 4.31-37)

II. Geðsjúki maðurinn í Gerasena:

Þeir fóru yfir vatnið til Gerasena. Þegar Jesús steig upp úr bátinum kom á mót honum maður sem haldinn var illum anda og hafðist við í gröfum. Honum héldu engin bond, ekki einu sinni hlekkir. En hann sleit hlekkina og braut sundur ljötrana og enginn gat ráðið við hann. Hann var nætur og daga í gröfunum eða uppi á ljöllum. Hann gaf frá sé ómennsk hljóð og barði sjálfan sig utan með grjóti.

Þegar hann sá Jesús á lengdar hljóp hann til hans og féll fram fyrir honum og hrópaði hárrí röddu:

Hvað vilt þú mér, Jesús, sonur Guðs hins hæsta? Ég særi þig við Guð. Kveðdu mig ekki!

Þetta sagði hann því að Jesús hafði sagt við hann:

Þú óhreini andi, far þú út af mannum.

Jesús spurði hann:

Hvað heitir þú?

Hann svaraði:

Ég heiti Hersing, því að við erum hér margir.

Hann þróaði Jesús að senda þá ekki burt úr byggðarlaginu.

Þarna á fjallinu var stór svínahjörð á beit. Og þeir báðu hann:

Sendu okkur í svínin, láttu okkur fara í þau.

Hann leyfði þeim það. Þeir óhreinu andar fóru út og þeir fóru í svínin og hjörðin steyptist fram af

björgum um tvö þúsund talsins og drukknaði í vatninu.

Hirðarnir lögðu á flóttu og sögðu tíðindin í borginni og byggðarlaginu. Menn fóru til að sjá hvað gerst hafði og fundu manninn sem illu andarnir höfðu verið í sitja þar alklæddan og heilvita. Og þeir urðu hræddir. Menn sem sáu þetta sögðu frá því sem gerst hafði og hvarlí svínanna. Og þeir tóku að biðja Jesú að fara burt úr byggðum þeirra.

Þegar Jesús steig í bátinn bað maðurinn sem haldinn hafði verið um að fá að vera með honum. En Jesús leyfði honum það ekki og sagði við hann:

Far þú heim til þín og þinna og seg þeim hve mikið Drottinn hefur gert fyrir þig og verið þér miskunnsamur.

Hann fór og byrjaði að kunngera í Dekapólis hve mikið Jesús hefði fyrir hann gert, og undruðust það allir.

(Markús 5.1-3 og Lúkas 8.27-39)

III. Mállausi maðurinn:

Þegar þeir gengu út lærðu menn til hans mállausan mann sem þjáðist af illum anda. Eftir að illi andinn var út rekinn talaði maðurinn sem áður hafði ekki mátt mæla. Fólkið undraðist þetta og sagði.

Aldrei höfum við séð slíka hluti í Ísrael.

En faríscarnir sögðu:

Með fulltingi myrkrahöldingjans rekur hann út illu andana.

(Mattcus 9.32-34)

IV. Blindi og mállausi maðurinn:

Þá var lærður til hans maður haldinn illum anda, blindur og mállaus. Jesús læknaði hann svo að maðurinn gat bæði talað og séð.

(Matteus 12.22)

V. Dóttir kanversku konunnar:

Jesús fór til byggða Týrusar. Þar fór hann inn í hús og vildi engan láta vita af sér. En ekki gat hann dulist. Kona ein frétti af honum um leið og hann kom. Hún átti dóttur sem hafði óhreinan anda. Konan var ættuð úr sýrlensku Föníkíu. Hún kom og féll honum til fóta og bað hann að reka illa andann út úr dóttur sinni.

Jesús sagði við hana:

Leyfið börnunum að seðjast lífst, því það er ekki fallegt að taka brauðið frá börnunum og kasta því fyrir fyrir hvolpana.

En hún svaraði og sagði við hann:

Satt er það, herra, þó eta hvolparnir undir borðinu af molum barnanna.

Jesús sagði við hana:

Vegna þessara orða skalt þú fara til þíns heima. Illi andinn er farinn úr dóttur þinni.

Og konan fór heim til sín og fann dóttur sína liggjandi í rúminu og illi andinn var farinn.

(Markús 7.24-30)

VI. Geðsjúka ungmennið:

Þegar þeir komu til lærisveinanna sáu þeir mikinn mannljökla kringum þá og fræðimenn sem voru að deila við þá. Um leið og lólkið sá Jesús tók það viðbragð, hljóp til hans og heilsaði honum.

Jesús spurði þá:

Um hvað eruð þið að deila við lærisveinana?

Einn úr mannljöldanum svaraði:

Meistari, ég lærði til þín son minn sem mállaus andi er í. Hvar sem andinn tekur hann fleygir hann honum til jarðar, hann froðufellir, gnístir tönnum og stíðnar upp. Ég bað lærisveina þína að reka hann út. Þeir gátu það ekki.

Jesús svarar þeim og segir:

Ó þú vantrúa kynslóð, hversu lengi á ég að vera hjá ykkur? Hversu lengi á ég að umbera ykkur? Færið drenginn til mín.

Þeir komu með drenginn til hans og þegar hann sá Jesús teygði andinn unga manninn sundur og saman og hann féll til jarðar, veltist þar um og froðufelldi.

Jesús spurði föður hans:

Hversu lengi hefur hann verið svona?

Faðirinn sagði:

Frá því hann var barn. Oft hefur hann kastað honum bæði á eld og í vatn til að tortíma honum.

Élf þú getur nokkuð þá sjá aumur á okkur og hjálpaðu okkur.

Jesús sagði:

Élf þú getur. Sá getur allt sem trúna hefur.

Faðirinn hrópaði:

Ég trúi, hjálpa þú vantrú minni.

Jesús sá að mannljöldinn þyrptist að honum. Hann hlastaði á hinn óhreina anda og sagði við hann:

Þú dumbi og dauði andi, ég býð þér, far út af bonum og kom aldrei frammar í hann.

Þá rak hann upp hljóð, teygði hann sundur og saman og fór, en ungi maðurinn var sem liðið lík og margir sögðu:

Hann er dæinn.

Jesús tók um hönd hans og reisti hann á fætur.

Þegar Jesús var kominn inn og orðinn einn með lærisveinum sínum spurðu þeir:

Hvers vegna gátum við ekki rekið hann út?

Jesús sagði:

Þetta kynið verður ekki út rekið nema með bæn.

(Markús 9.14-29)

NÁTTÚRUKRAFTAVERK

1. Fæða handa fimm þúsundum:

Þegar Jesús steig á land sá hann þar mikinn mann-
ljölda. Hann kenndi í brjóst um þá. Þeir voru eins
og sauðir sem engan hirði hafa. Hann byrjaði að
kenna fólkinu margt.

Þegar mjög var orðið áliðið dags komu læri-
sveinarnir til hans og sögðu:

Staðurinn er óbyggður og það er að koma kvöld.
Lát fólkið fara svo að það geti farið á sveitabýlin og í
þorpin hér í kring og keypt sér eitthvað til matar.

Jesús sagði:

Gefum þeim að eta.

Þeir segja við hann:

Figum við að fara og kaupa brauð fyrir tvö
hundruð denara og gefa þeim að eta?

Hann sagði við þá:

Hve mörg brauð hafið þið? Farið og gætið að.

Þegar þeir höfðu athugað það segja þeir:

Fimm – og tvo fiska.

Jesús bauð þeim að láta alla setjast niður í græn-
gresið, hvert mötuneyti fyrir sig. Þeir settust niður í
flokkum, hundrað í sumum en fimmtíu í sumum.

Jesús tók brauðin fimm og fiskana tvo og leit upp til himins. Hann blessaði og braut brauðin og fékk lærisveinum til að bera fram fyrir þá. Fiskunum skipti hann meðal allra.

Og allir neyttu og urðu mettir. Þeir tóku upp brauðbrotin, tólf körfur fullar og fiskleilarnar. Þeir sem brauðanna neyttu voru fimm þúsund karlmenn.

(Markús 6.34-44)

2. Fæða handa fjórum þúsundum:

Um þessar mundir bar enn svo við að mikill mannljöldi var saman kominn og hafði ekkert til matar. Jesús kallar þá til sín lærisveinana og segir við þá:

Ég kenni í brjósti um mannljöldann. Þeir hafa nú verið hjá mér í þrjá daga og hafa ekkert til matar. Látí ég þá frá mér fara fastandi heim til sín verða þeir uppgeltnir á leiðinni því sumir þeirra eru komnir langt að.

Lærisveinarnir sögðu:

Hvernig ættum við að geta mettað þessa menn með brauði hér í óbyggðinni?

Hann spurði þá:

Hve mörg brauð eigið þið?

Sjö, svöruðu þeir.

Jesús býður mannljöldanum að setjast niður á jörðina. Hann tók brauðin sjö, gerði þakkir, braut þau og rétti lærisveinunum til að þeir bæru þau fram. Og þeir báru þau fram fyrir mannljöldann. Þeir áttu lácina smálíska. Jesús blessaði þá og bauð að einnig þá skyldi fram bera. Og þeir neyttu og urðu mettir. Lærisveinarnir tóku upp brauðbrötin sem eftir urðu, sjö körfur. Þeir sem neyttu voru um fjórar þúsundir. Síðan lét hann þá fara.

(Markús 8.1-9)

Í guðspjöllunum eru annars staðar setningar sem eru þar sagðar til þess að menn skilji betur hina dýpri merkingu þessara tveggja frásagna og líkingamál Jesú þegar hann notar orð eins og brauð og læði:

Allið ykkur ekki þeirrar læðu sem eyðist heldur þeirrar læðu sem varir til eilífs lífs og Manns-sonurinn mun gefa ykkur.

(Jóhannes 6.27)

Með sanni segi ég ykkur: Ekki gaf Móse ykkur brauð af himni, heldur gefur faðir minn ykkur hið sanna brauð af himni því að brauð Guðs er það sem stígur niður af himni og gefur heiminum líf.

(Jóhannes 6.32-34)

Ég er brauð lífsins. Þann mun ekki hungra sem til mín kemur og þann aldrei þyrsta sem á mig trúir.

(Jóhannes 6.35-36)

Því að ég hef stigið niður af himni, ekki til að gera vilja minn heldur vilja þess sem sendi mig.

(Jóhannes 6.38-39)

Ég er hið lifandi brauð sem kom niður af himni. Sá sem etur af þessu brauði mun lifa til eilíðar. Það brauð sem ég mun gefa er líkami minn heiminum til lífs.

(Jóhannes 6: 50-51)

Á öðrum stöðum í guðspjöllunum er sagt frá því að
láriscarnir og jafnvel lærisveinarnir hafi átt í erfiðleikum með
að skilja þetta líkingamál Jesú:

Þá þráttuðu gyðingarnir sín á milli og sögðu:

Hvernig getur hann gefið okkur hold sitt að eta?

Þess vegna sagði Jesús við þá:

Ég segi ykkur sannleikann. Ef þið etið ekki af
holdi Mannssonarins og drekkið blóð hans hafið
þið ekki líf í ykkur. Sá sem etur hold mitt og
drekkur blóð mitt hefur eilíft líf. Því að hold
mitt er sönn fæða og blóð mitt sannur drykkur. Sá
sem etur hold mitt og drekkur blóð mitt, sá er í mér
og ég er í honum. Eins og hinn lífandi faðir sendi
mig og ég lifi fyrir föðurinn, eins mun sá lifa fyrir
mig sem mig etur. Þetta er það brauð sem komið er
niður af himnum. Þó ekki eins og hjá feðrumum
sem átu og dóu. Sá sem etur þetta brauð mun lifa
að eilífu.

(Jóhannes 6.52-59)

En gyðingarnir áttu í enn meiri erfiðleikum með að
skilja merkingu orðanna hold og blóð í þessu samhengi og
tóku upp steina.

Í Matteusarguðspjalli er rætt um erfiðleika læri-
sveinanna að skilja orðið brauð í þessari merkingu sem Jesús
gal því:

Þegar lærisveinarnir fóru yfir um vatnið höfðu
þeir gleymt að taka með sér brauð.

Jesús sagði við þá:

Gætið ykkar, varist súrdeig färisca og saddúkeä.

Lærisveinarnir ræddu sín á milli að þeir hefðu ekki tekið neitt brauð.

Jesús varð þess vís og sagði:

Hvers vegna eruð þið að tala um það, trúlitlu menn, að þið eruð brauðlausir? Skiljið þið mig ekki enn þá? Munið þið ekki heldur eftir hrauðunum fimm handa fimm þúsund og hversu margar körfur þið tókuð? Né eftir brauðunum sjö handa fjórum þúsundum og hversu margar körfur þið tókuð saman? Hvernig má það vera að þið skiljið ekki að ég var ekki að tala við ykkur um brauð? – Varist súrdeig färisca og saddúkeä. Þá skildu þeir að hann var ekki að tala um að varast súrdeig í brauði heldur áttu þeir að varast kenningar färisca og saddúkeä.

(Mattcus 16.5-12)

Ástæðan til þess að frásagnirnar eru tvær er sennilega sú að önnur er um boðun fagnaðarerindisins meðal gyðinga en hin boðun fagnaðarerindisins meðal annarra þjóða. Brauðið og fæðan merkir orð Jesú. Þessi fæða, orð Jesú, áttu fyrst að metta gyðinga og síðan allan heiminn. Allar tölur um brauð og fæði í þessum tveimur frásögnum eru fjöldatölur sem merkja svo mikinn fjölda að ekki verði neinni tölu á hann komið. Fjöldatölurnar eru sjö (5+2) og tólf. Í fyrri frásögninni sem væntanlega er um trúboð meðal gyðinga er sagt að Jesús hafi mettað fimm þúsund manns (sem raunar er líka gömul fjöldatala) með fimm brauðum og tveimur

lískum. Þegar allir voru mettir voru elfir tólf körfur fullar af mat. Brauðin og lískarnir (merki kristinna manna) voru orð Jesú. Þau nægðu ekki aðeins til að metta alla heldur var óendanlega mikið elfir.

Í síðari frásögninni sem er væntanlega um trúboð lærisveinanna meðal amarra þjóða en gyðinga, mettar Jesús ljögur þúsund manns með sjö brauðum og *lácinum smálískum*. Elfir að allir voru mettir voru sjö körfur elfir: Brauðin sjö tákna hinn óendanlega mátt Guðs, hinn lifandi Krist og fagnaðarerindi hans sem metta á þúsundir milljóna og við það minnkar þessi máttur Guðs ekki, heldur þvert á móti hann hefur vaxið.

Þessi merking sem Jesús leggur í orðið brauð rataði snemma rétta leið. Þegar kristnir menn fermast eða ganga til altaris neyta þeir brauðs og víns á táknrænan hátt.

Við verðum hluti af líkama Krists. Við höfum meðtekið anda hans, orð hans og allt hið kristna samfélag.

Sagan um brauðin og lískana hefur verið staðsett við Tabgha við Galíleuvatn. Þar reis snemma kirkja til minningar um þennan atburð.

3. Brúðkaupið í Kana:

Á þriðja degi var brúðkaup í Kana í Galíleu. Móðir Jesú var þar. Jesú var einnig hofið til brúðkaupsins og lærisveinum hans.

En er vín þraut segir móðir Jesú við hann:

Þeir hafa ekki vín.

Jesús svarar:

Hvers vegna ertu að segja mér það? Minn tími er ekki kominn.

Móðir hans segir við þjónana:

Gerið allt sem hann kann að segja ykkur að gera.

Í húsinu voru sex vatnsker úr steini samkvæmt hreinsunarsíðum gyðinga og tók hver þeirra tvo eða þrjá mæla (tæpa fjörutíu lítra).

Jesús sagði við þá:

Fyllið kerin af vatni.

Þeir helltu þau barmafull.

Þá sagði hann við þá:

Ausið nú af og færið veislustjóranum.

Þeir gerðu það.

Veislustjórinn bragðaði vatnið sem orðið var vín og vissi ekki hvaðan það var. En þjónarnir vissu það.

Veislustjórinn kallaði á brúðgumann og sagði:

Allir menn bera fyrst fram góða vínið og síðan hið verra er menn gerast drukknir. Þú hefur geymt góða vínið þar til nú.

Þetta fyrsta tákn sitt gerði Jesús í Kana í Galíleu. Hann opinberaði mátt sinn og lærisveinarnir trúðu á hann.

(Jóhannes 2.1-11)

Samkvæmt guðspjöllunum er, þegar þetta gerist, hin stutta en árangursríka starfsævi Jesú að hefjast. Hún hefst í Galíleu eftir að Jesús kemur heim úr eyðimörkinni.

Í þessari sögu er sagt að brúðkaupið í Kana sé á þriðja degi eftir komu hans til Galíleu. Hér er því verið að ræða um upphafið að boðun fagnaðarerindisins.

Það er náíð samband milli þessarar sögu og sögunnar um brauðin fimm og fiskana tvo. Það er í raun jafnmáíð og sambandið milli oblátunnar og vinsins sem menn neyta þegar gengið er til altaris.

Báðar sögurnar fjalla um dýpstu helgidóma kristinnar. Á líkingamáli kristinnar er máttur Guðs og eilíft líf, sem lært er mannum að gjöf, táknað með orðunum að drekka blóð Jesú og eta hold hans. Þetta líkingamál er kristnum mönnum auðskilið. Það þýðir að sameinast Jesú og þar með tengjast Guði á varanlegan hátt. Í þessum tveimur sögum er fjallað um þetta sama með öðrum táknunum. Þau tákn eru brauðið og vínið.

Um brauðið segir Jesús:

Ég er hið lifandi brauð sem kom niður af himni. Sá sem etur af þessu brauði mun lifa til eilíðar. Það brauð sem ég mun gefa er líkami minn heiminum til lífs.

(Jóhanes 6.50-51)

Ég er hinn sami vínviður og faðir minn er vínyrkinn.

(Jóhanes 15.1)

Jesús nefnir sig líka hið sama vín. Allir kristnir menn skilja að vínviður er tákn. Það þýðir hinn guðlega anda Jesú Krists og hinn guðlega mátt (logos).

Í sögunni um brúðkaupið í Kana tákna orðin *að breyta vatni í vín* í dýpri merkingu, í sem allra skemmstu máli, – að breyta heidni í kristni.

FJALLRÆÐAN

Þegar hann sá mannfjöldann gekk hann upp á ljallið. Þar settist hann og lærisveinarnir komu til hans. Þá lank hann upp munni sínum, kenndi þeim og sagði:

Sæluboðin

Sælir eru fátækir í anda,
því að þeirra er himnaríki.
Sælir eru sorgmæddir,
því að þeir munu huggaðir verða.
Sælir eru hógværir,
því að þeir munu landið erfa.
Særir eru þeir sem hungrar og þyrstir eltir
réttlætinu,
því að þeir munu saddir verða.
Sælir eru miskunnsamir,
því að þeim mun miskunnað verða.
Sælir eru hjartalhreindir,
því að þeir munu Guð sjá.
Sælir eru friðslytjendur,
því að þeir munu Guðs börn kallaðir verða.
Sælir eru þeir sem ofsóttir eru
lýrir réttlætis sakir,

Því að þeirra er himnaríki.
Sælir eruð þið þegar menn ófrægja ykkur,
ofsækja og ljúga á ykkur öllu illu mín vegna.
Verið glöð og fagnið,
því að laun ykkar eru mikil á himnum.
Þamig ofsóttu þeir spámennina
sem voru á undan ykkur.

Hið nýja samfélag

Þið eruð salt jarðarinnar.

El saltið dofna, með hverju á þá að selja það?

Það er þá til einskis nýtt.

Menn fleygja því og troða undir fótum.

Þið eruð ljós heimsins.

Borg sem stendur á fjalli fær ekki dulist.

Ekki kveikja menn ljós

og selja undir mæliker,

heldur á ljósastikuna.

Þá lýsir það öllum í húsinu.

Þannig á ljós ykkar að lýsa meðal manna.

Gerið góð verk ykkar sýnileg mönnum

svo að þau auki veg föður ykkar

sem er á himnum.

Hið nýja lögmál

Ekki skuluð þið halda að ég sé kominn
til að niðurbjóta lögmálið og spámenninga.
Ég er ekki kominn til þess að bjóta niður
heldur til að byggja upp.

Ég segi ykkur með sannni:

Þar til himinn og jörð líða undir lok
mun ekki einn smástafur eða stakrókur
falla úr lögmálinu

fyrir en allt er komið fram.

Hver sem brýtur

eitt af þessum minnstu boðum

og kennir öðrum það

mun minnstur kallast í himnaríki.

Sá sem heldur þau og kennir

mun mikill kallast í himnaríki.

En ég segi ykkur:

Ef réttlæti ykkar er ekki meira

en sérfræðinga hins gamla lögmáls

komist þið aldrei í himnaríki.

Þið hafið heyrt

að sagt var við forfedur ykkar:

Þú skalt ekki morð fremja.

Sá sem morð fremur

skal svara til saka fyrir dómi.

En ég segi ykkur:
Hver sem reiðist bróður sínum
skal svara til saka fyrir dómi.
Sá sem hrakyrðir bróður sinn
skal svara til saka fyrir ráðinu.
Og hver sem svívirðir hann
á skilið að vera varpað á sorphauga í Himmondal.
Ef þú ert að leggja gjöf þína á altarið,
og minnist þá ósættis við bróður þinn,
skildu þá gjöf þína þar eftir.
Farðu fyrst heim til að sættast við bróður þinn.
Kom þú síðan með friðþægingarlórn þína.
Vertu skjótur til sátta við andstæðing þinn
meðan þú ert enn á veginum með honum
til þess að hann selji þig ekki
dómaranum í hendur,
og dómariinn selji þig þjóninum í hendur
og þér verði varpað í fangelsi.
Samarlega segi ég þér:
Þaðan munt þú eigi út komast
fyrir en þú hefur borgað hinn síðasta cyri.

Þið hafið heyrt að sagt var:
Þú skalt ekki drýgja hór.
En ég segi ykkur:
Hver sem lítur konu girndarauga
hefur þegar drýgt hór með henni
í hjarta sínu.
Ef hægra auga þitt tælir þig til falls
þá ríflað úr og kasta því frá þér.
Betra er þér að einn limna þinna glatist
en öllum líkama þínum verði kastað í Himmondal.
Ef hægri hönd þín tælir þig til falls

þá sníð hana af og kasta frá þér.
Betra er þér að einn lima þinna glatist
en allur líkami þinn farið í lögum Himnondals.
Fyrrum sögðu menn:
Sá sem skilur við konu sína
skal gefa henni skilnaðarbréf.
En ég segi ykkur:
Hver sem skilur við konu sína,
nema fyrir hórsök, verður til þess að hún drýgir hór.
Sama gerir sá sem gengur að eiga fráskilda konu.

Þið hafið líka heyrt
að sagt var við forleðurna:
Þú skalt ekki vinna rangan eið
en halda skalt þú eiða þína við drottin.
En ég segi ykkur:
að þið eigið alls ekki að sverja
hvorki við himninum,
því hann er hásaeti Guðs,
né við jörðina,
því að hún er skör fóta hans,
né við Jerúsalem
því að hún er borg hins mikla konungs.
Og ekki skalt þú sverja við höfuð þitt
því þú getur ekki gert neitt lára þinna hvítt eða svart.
Þegar þú talar
skal ræða þín vera já sem þýðir já,
og nei sem þýðir nei.
Það sem umfram er
er af hinu illa.

Þið hafið heyrt að sagt var.
Auga fyrir auga og tönn fyrir tönn.

En ég segi ykkur:
Rísið ekki gegn þeim
sem gerir ykkur mein.
Slái einhver þig á hægri kinn
þá bjóð honum einnig hina vinstri.
Vilji einhver lögsækja þig
og hafa af þér kyrtil þinn
gef honum yfirhölin þína líka.
Neyði einhver þig með sér eina mílu,
þá far þú með honum tvær.
Gef þeim sem biður þig
og snú ekki baki við þeim sem vill lá hja þér lán.

Þið hafið heyrt að sagt var:
Þú skalt elska náunga þinn
og hata óvin þinn.
En ég segi ykkur:
Elskið óvini ykkar
og biðið fyrir þeim sem ofsækja ykkur,
svo að þið séuð í raun
börn föður ykkar á himnum.
Hann lætur sól sína skína
jafnt á vonda menn og góða.
Hann lætur regn sitt falla
jafnt á réttláta sem rangláta.
Hvaða laun eigið þið skilið fyrir það
að elska aðeins þá sem elska ykkur?
Gera ekki tollheimtumenn hið sama?
Hvaða laun eigið þið skilið fyrir það
að heilsa aðeins bræðrum ykkar?
Gera ekki heiðnir menn hið sama?
Verið fullkomin eins og faðir ykkar á himnum
er fullkominn.

Samband manns og Guðs

Varist að halda sáttmálann við Guð
með því að sýnast réttlátir fyrir mönnum.
Þeir sem það gera eiga engin laun
hjá föðurnum á hinnum.

Þegar þú gefur gjöf þína
skaltu ekki láta þeyta lúður fyrir þér
eins og hræsnarar gera í samkomuhúsum
og á torgum til að hljóta lof hjá mönnum.
Sannlega segi ég ykkur,
þeir hafa tekið út laun sín.

Þegar þú gefur gjöf,
þá viti vinstri hönd þín ekki
hvað hægri hönd þín gerir,
þannig að menn sjái ekki gjafir þínar.
Og faðirinn sem sér mun gefa þér.
Þegar þið biðjist fyrir
þá gerið það ekki eins og hræsnararnir.

Helst vilja þeir standa
og biðjast fyrir á samkomum
og á gatnamótum
til þess að menn sjái þá.

Sannlega segi ég ykkur,
þeir hafa tekið út laun sín.

Þegar þú biðst fyrir
skaltu ganga inn í herbergi þitt,

loka dýrunum og biðja föður þinn
sem er þér hulinn.
Og faðirinn sem er þér hulinn sér þig
og gefur þér gjafir sínar.
Þegar þið biðjist fyrir
þá farið ekki með fánýta mælgí
að hætti heiðingja.
Þeir halda að þeir verði bænheyrðir
vegna mælsku sinnar.
Gangið ekki í þeirra spor.
Faðir ykkar veit hvers þið þarfnist.
áður en þið biðjið hann.
Þannig skuluð þið biðja:

Faðir vor
Þú sem ert á himnum.
Helgist þitt nafn.
Komi þitt ríki.
Verði þinn vilji
svo á jörðu
sem á himni.
Gef oss í dag
vort daglegt brauð.
Fyrirgef oss vorar skuldir
svo sem vér og fyrirgefum vorum skuldumautum.
*Og eigi lát oss falla í freistni, **
heldur frelsa oss frá illu.
*Því að þitt er ríkið
þinn er mátturinn
og þín er dýrðin
að eilífu, amen. * **

* Upphaleg gerð Faðirvorsins.

*** Þetta niðurlag vantar í sum handrit. Menntelja að þessar línur hafi verið svar salinaðarins við sjálfri bæninni sem þá endar á frelsa oss frá illu.*

Éi þið lýringelið mönnum misgerðir þeirra
þá mun Guð lýringela ykkur misgerðir ykkar.
Þegar þið fastið
þá verið ekki daprir í bragði eins og hræsnarar.
Þeir afmynda andlit sín
svo að allir geti séð að þeir fasta.
Sannlega segi ég ykkur,
þeir hafa tekið út laun sín.
Þegar þú fastar
þá smyr höfuð þitt
og þvo andlit þitt
svo að menn sjái ekki að þú fastar
heldur faðir þinn sem þú ekki sérð.
Og faðir þinn sem er í leyndum
mun veita þér hjálpræði sitt.

Hvernig á maðurinn að lifa lífi sínu?

Safnið ekki fjársjóðum á jörðu
þar sem mölur og ryð eyðir
og þjófar brjótast inn og stela.
Safnið heldur fjársjóðum á himni.
Þar eyðir hvorki mölur né ryð
og þjófar brjótast ekki inn og stela.

Þar sem fjársjóður þinn er
þar mun hjarta þitt vera.

Auga þitt er lampi líkamans.
Sé auga þitt heilt
er allur líkami þinn hjartur.
Sé auga þitt vanheilt
er allur líkami þinn myrkur.
Ef ljós þitt er myrkur,
hversu mikið verður þá myrkrið?

Enginn getur þjónað tveimur herrum.
Annaðhvort hatar hann annan
og elskar hinn,
eða aðhyllist annan
og fyrir lítur hinn.
Þið getið ekki þjónað Guði og Mammon
þess vegna segi ég ykkur.

Verið ekki áhyggjufull um líf ykkar,
 hvað þið eigið að eta
 eða hvað þið eigið að drekka.
 Verið ekki áhyggjufull um líkama ykkar,
 hverju þið eigið að klæðast.
 Er lífið ekki meira en fæðan?
 Er líkaminn ekki meiri en klæðið?
 Lítið til fugla himinsins.
 Ekki sá þeir eða uppskera.
 Ekki salna þeir í hlöður
 Faðir ykkar á himnum fæðir þá.
 Eruð þið ekki miklu fremri þeim?
 Hafa áhyggjur gert nokkurt ykkar stærri?
 Hvers vegna hafið þið áhyggjur af
 hverju þið eigið að klæðast?
 Horfið á liljur vallarins
 hvernig þær vaxa.
 Hvorki vinna þær
 né spínnast.
 En ég segi ykkur.
 Jafnvel Salómon í allri sinni dýrð
 var ekki jafnvel klæddur
 sem ein þeirra.
 Fyrst Guð skrýðir þannig gras vallarins
 sem í dag stendur
 en verður á morgun í ofn kastað,
 skyldi hann þá ekki miklu fremur
 gefa ykkur klæði?
 Trú ykkar er lítil.
 Verið ekki áhyggjufull og segið:
 Hvað eigum við að eta?
 Hvað eigum við að drekka?
 Hverju eigum við að klæðast?

Elfir þessu öllu sækjast heiðingjarnir.
Guð veit að þið þarfnist alls þessa.
En leitið fyrst ríkis hans og réttlætis.
Þá mun allt þetta veitast ykkur að auki.

Verið ekki áhyggjufull um morgundaginn.
Morgundagurinn hefur sínar áhyggjur.
Hverjum degi nægir sín þjáning.

Dæmið þið ekki,
svo að þið verðið ekki dæmd.
Með þeim dómi sem þið dæmið
verðið þið dæmd.
Með þeim mæli sem þið mælið
verðið þið mæld.
Hvers vegna sérð þú llísina
í auga bróður þíns,
en sérð ekki bjálkann
í þínu eigin auga?
Hvernig getur þú sagt við bróður þinn:
Lát mig draga llísina úr auga þér,
og gengur svo sjállur með bjálka í auga?
Hræsnari,
drag fyrst bjálkann
úr þín eigin auga
og þá sérð þú vel til að draga llísina
úr auga bróður þíns.

Gefið ekki hundum það sem heilagt er.
Kastið ekki perlum fyrir svín.
Svínin munu troða þær undir fótum
og hundarnir snúa sér við
og rífa ykkur í sig.

Biðjið og ykkur verður gefið.
Leitið og þið munuð finna.
Knýið á og fyrir ykkur mun opnast verða.
Sá öðlast sem biður.
Sá finnur sem leitar.
Fyrir þeim sem knýr á
mun opnast verða.

Hver er sá maður meðal ykkar
sem gefur syni sínum stein
þegar hann biður um brauð?
Eða höggorm
þegar hann biður um fisk?
Ef nú menn sem eru vondir
hafa vit á að gefa börnum sínum
góðar gjafir,
hversu miklu fremur mun faðir ykkar
sem er á himnum
gefa þeim góðar gjafir
sem biðja hann.

Allt sem þið viljið að aðrir geri ykkur
það skuluð þið einnig þeim gera.

Þetta er lögmálið
og spámennirnir.

Hinn rétti vegur

Gangið inn um þrönga hliðið.
Vitt er hliðið og breiður sá vegur
sem til glötunar liggur.
Margir eru þeir sem inn um það ganga.
Þröngt er hliðið og mjór sá vegur
sem til lífsins liggur.
Fáir eru þeir sem þann veg linna.

Varist falsspámennt.
Þeir koma til ykkar í sauðaklæðum.
Hið innra eru þeir gráðugir úllar.

Af ávöxtum þeirra skuluð þið þekkja þá.
Tína menn vínber af þyrnum?
Tína menn líkjur af þistlum?
Hvert gott tré
ber góðan ávöxt.
Hvert skemmt tré
ber óþroskaðan ávöxt.
Hvert það tré sem ekki ber góðan ávöxt
verður upp höggvið og á eld kastað.

Af ávöxtum þeirra
skuluð þið því þekkja þá.

Ekki mun hver sá
sem segir við mig herra, herra,
ganga inn í Guðs ríki
heldur hver sá
er gerir vilja löður míns á himnum.
Margir munu segja við mig á þeim degi:
Herra, herra höfum við ekki talað í þínu nafni?
Höfum við ekki rekið út illa anda í þínu nafni?
Höfum við ekki gert mörg kraltaverk í þínu nafni?"
En ég mun segja við þá:
Aldrei voruð þið mínir lærisveinar.
Farið frá mér þið sem hin illu verk unnuð.

Hver sem heyrir þessi orð mín
og breytir eltir þeim,
honum má líkja við hygginn mann
sem byggir hús sitt á bjargi.

Fárviðri skall yfir.
Steypiregn féll niður á jörðina.
Beljandi flóðið buldi á húsinu,
en það féll ekki
því það var grundvallað á bjargi.

Hverjum sem heyrir þessi orð mín
en breytir ekki eltir þeim,
honum má líkja við lávísan mann
sem byggir hús sitt á sandi.

Fárviðri skall yfir.
Steypiregn féll niður á jörðina.
Beljandi flóð buldi á húsinu.
Það féll og fall þess var mikið.

Þegar Jesús hafði lokið þessari ræðu undraðist
mamljöldinn mjög kenningu hans því að ham kenndi þeim
eins og sá sem valdið hefur en ekki eins og fræðimenn
þeirra. (*Hjallræðan í guðspjalli Matteusar 5-8*)

RÆÐAN Á SLÉTTUNNI

Hann gekk með þeim tóll niður ljallið og nam staðar á sléttri flöt. Þar var stór hópur lærisveina hans og mikill ljöldi fólks úr allri Júdeu, frá Jerúsalem og sjávarbyggðum Týrusar og Sídonar sem komið hafði til að hlýða á hann og fá lækningu meina sinna.

Þá hóf hann upp augu sín, leit á lærisveina sína og sagði:

Sæluboðin

Sæl eruð þið sem látæk eruð

því að ykkar er ríki Guðs.

Sæl eruð þið sem nú líðið hungur

því að þið munuð mettuð verða.

Sæl eruð þið sem grátið

því að þið munuð lagna.

Sæl eruð þið þann dag

er menn hata ykkur,

þegar menn útskúfa ykkur,

þegar menn smána ykkur,

fara um ykkur illum orðum

og aliná nafn ykkar

vegna Mannssonarins.

Á þeim degi skuluð þið fagna
og leika af gleði,
því laun ykkar eru mikil á himnum.
Á sama hátt
fóru fæður þeirra
með spámennina.

Váboðin

Vesalingar eruð þið, auðugu menn
sem sóað hafið því sem huggun veitir.
Vesalingar eruð þið sem ófmettuð eruð,
því að þið munuð hungur líða.
Vesalingar eruð þið sem fagnid og látið mikið,
því að sorgin mun gista í húsi ykkar.
Vesalingar eruð þið sem mestrar virðingar njótið,
því á sama hátt
virtu fæður ykkar
falsspámennina.

Elskið óvini ykkar

Orð mitt til ykkar
sem á mig hlýðið
er þetta:
Elskið óvini ykkar.
Gerið þeim gott sem hata ykkur.
Blessið þá sem hölva ykkur.
Biðjið fyrir þeim sem bjóta á ykkur.

Slái þig einhver á kinnina
skaltu bjóða hina líka.

Taki einhver yfirhöfn þína
þá hindra hann ekki í að taka kyrtilinn líka.
Gef þú þeim sem þig biður.
Þann sem tekur það sem þitt er
skalt þú eigi endurkreifa.

Og það sem þið viljið
að menn geri ykkur
það skuluð þið líka gera þeim.

Þótt þið elskið þá
sem elska ykkur,
hvaða þakkir eigið þið skilið fyrir það?
Syndarar elska líka þá

sem þá elska.
Þótt þið gerið þeim gott
sem gera ykkur gott,
hvaða þakkir eigið þið skilið fyrir það?
Syndarar gera hið sama.
Þótt þið lánið
í von um endurgreiðslu,
hvaða þakkir eigið þið skilið fyrir það?
Syndarar lána líka
til að fá endurgreitt.

Nei, elskið óvini ykkar,
gerið gott og lánið mömmum
án þess að vænta neins í staðinn.

Laun ykkar verða mikil.
Þið munuð verða börn hins hæsta
sem er góður við vanþakkláta og vonða.
Verið miskunnsöm
eins og faðir ykkar er miskunnsamur.

Hvernig maðurinn á að lifa í mannlegu samfélagi

Dæmið ekki
og þið munuð ekki dæmd verða.
Sakfellið ekki
og þið munuð ekki sakfelld verða.
Sýknið og þið munuð sýknuð verða.
Gefið og ykkur mun gefið verða.
Nægtahorn mun þá falla ykkur í skaut,
því með þeim mæli
sem þið mælið
mun ykkur aftur mælt verða.

Þá sagði hann þeim einnig þessa líkingu:

Getur blindur maður
leitt blindan?
Munu þeir ekki báðir falla
í sömu gryfju?
Ekki er lærisveinninn
fremri meistarann.
En hver sem er fullnuma
verður eins og meistari hans.
Hvers vegna sérð þú
flísina í auga bróður þíns,
en sérð ekki

hjálkann í þínu eigin auga?
Hvernig getur þú sagt við bróður þinn.
Bróðir lát mig þarlægja flísina
úr auga þér,
án þess að sjá hjálkann
í þínu eigin auga?
Hræsnari, drag fyrst hjálkann
úr auga þínu
og þá sér þú vel til að draga flísina
úr auga bróður þíns.

Ekki er til gott tré
sem ber slæman ávöxt.
Ekki er til slæmt tré
sem ber góðan ávöxt.

Hvert tré þekkist
af ávexti sínum.
Ekki tína menn líkjur af þistlum
eða vínber af þyrnum.

Góður maður
ber gott fram
úr góðum sjóði hjarta síns.
Vondur maður
ber vont fram
úr vondum sjóði.

Frá gnægð í hjarta mannsins
koma orð hans.

Að velja rétta lífsstefnu

Hvers vegna kallið þið mig herra, herra,
en gerið ekki það sem ég segi ykkur?
Ég skal sýna ykkur hverjum sá er líkur
sem kemur til mín, heyrir orð mín,
og breytir eftir þeim.

Hann er líkur manni er byggði hús,
gróf og fór djúpt og grundvallaði það á bjargi.

Nú kom flóð
og flaumurinn skall á húsinu
en felldi það ekki vegna þess að það var vel byggt.

Sá sem heyrir orð mín
en fer ekki eftir þeim
er líkur manni sem byggði hús ofan á jörðinni
án undirstöðu.
Vatnsflóð skall á því
og það hús féll,
og fáll þess var mikið.

(Ræðan á sléttunni er í Guðspjalli Lúkasar 6.20-49)

ÞRJÁTÍU OG FIMM DÆMISÖGUR

Sáðmaðurinn

Sáðmaður gekk út að sá. Þegar hann sáði féllu sum fræin á götuna og fuglar komu og tíndu þau upp. Sum fræin féllu í grýtta jörð. Þar var lítill jarðvegur og þau náðu ekki að skjóta djúpum rótum. Þegar sólin varð heitari visnuðu þau og féllu vegna þess að þau höfðu ekki nógu djúpar rætur. Sum fræin féllu meðal þyrna og þyrnarnir uxu upp yfir þau og kældu þau, svo að þau báru engan ávöxt. En sum fræin féllu í góða jörð. Þau komu upp og þau uxu og báru ávöxt. Þau báru þrítugfalðan, sextugfalðan og hundraðfalðan ávöxt.

(Markús 4.2-9)

Þessi saga er líka í Matteusarguðspjalli og hjá Lúkasi.

Mustarðskornið

Við hvað eigum við að líkja ríki Guðs? Hvaða líkingu eigum við að nota? Líkt er það mustarðskorni. Þegar því er sáð í mold er það minnsta sáðkorn sem til er á jörðinni. Eftir að því er sáð byrjar það að vaxa og verða öllum jurtum meira. Greinar þess verða svo stórar að fuglar himinsins geta komið og hreiðrað sig í skugga þess.

(Markús 4: 30-32)

Þessi dæmisaga er líka hjá Matteusi og Lúkasi.

Sundurlyndi

Og fræðmennirnir er komnir voru ofan frá Jerúsalem sögðu:

Beelsebúl er í honum. Með fulltingi mykrahöfðingjans rekur hann út illa anda.

Jesús kallaði fræðmennina til sín og talaði til þeirra í líkingu:

Hvernig getur mykrahöfðinginn rekið sjállan sig út? Ríki sem verður sjálfu sér sundurþykkt fær ekki staðist. Hafi mykrahöfðinginn risið upp gegn sjálfum sér og orðið sjálfum sér sundurþykkur fær hann ekki staðist. Hann hefur þá eytt sjálfum sér.

(Markús 3.22-26)

Sagan er líka hjá Matteusi og Lúkasi.

Fíkjutréoð

Nemið líkingu af líkjutrénu. Þegar greinar þess fara að mykjast og laulgast þá vitið þið að sumar er í nánd. Á sama hátt skuluð þið vita, þegar þið sjáið þetta gerast, að hann er nálægur og ber að dýrum.

(Markús 13.28-29)

Illir verkamenn í víngarði

Jesús fór að tala til æðstu prestanna, fræðimanna og öldunganna í dæmisögum.

Maður nokkur gróðursetti vínvið. Hann hlóð garðkringum vínviðinn. Hann gróf fyrir vínþró og reisti turn. Þetta leigði hann vinyrkjum og fór úr landi. Á umsömdum tíma sendi hann þjón sinn til vinyrkjanna til að fá sinn hlut. En vinyrkjarnir tóku hann og börðu og sendu hann tómhentan burtu. Altur sendi hann til þeirra annan þjón en þeir breyttu í hann illum orðum og börðu hann í höfuðið. Og enn sendi hann þjón sinn til þeirra en þann drápu þeir. Hann hélt áfram að senda þjóna sína til þeirra en þeir ýmist börðu þá eða drápu. Loks átti hann einn eftir, elskaðan son sinn. Hann ákvað að senda hann til þeirra og sagði:

Syni mínum munu þeir sýna virðingu.

Þegar vinyrkjarnir sá hann sögðu þeir sín á milli:

Þetta er erfinginn. Föllum og drepum hann. Þá fáum við arfinn.

Þeir tóku hann og drápu og köstuðu honum út fyrir víngarðinn.

Hvað heildið þið að eigandi víngarðsins muni nú gera?

Hann mun koma og tortíma vínrykjumum og fá öðrum vingarðinn.

Hafið þið ekki lesið þessa ritningu?

Steinninn sem smiðirnir höfðu er orðinn hyrningarsteinn. Þetta er verk Guðs og undursamlegt í okkar augum.

Þeir vildu taka Jesú höndum en voru hræddir við fólk. Þeir skildu að þessi dæmisaga var um þá. Þeir yfirgáfu hann hljóðir og gengu burtu.

(Markús 12.1-12)

Þessi dæmisaga er líka bæði hjá Matteusi og Lúkasi.

Hús byggt á bjargi

Í hver sem heyrir þessi orð mín og breytir eftir þeim, honum má líkja við hygginn mann sem byggir hús sitt á bjargi: Fárveður skall yfir. Steypiregn féll niður á jörðina. Beljandi flóð buldi á húsinu en það féll ekki, því að það var grundvallað á bjargi.

Í hverjum sem heyrir þessi orð mín en breytir ekki eftir þeim má líkja við fávísan mann sem byggir hús sitt á sandi. Fárveður skall yfir. Steypiregn féll niður á jörðina. Beljandi flóð buldi á húsinu. Það féll og fall þess var mikið.

(Matteus 7.24-27)

Þessi dæmisaga, eða öllu heldur ljóð,
er líka í Lúkasarguðspjalli 6.47-49.

Súrdeigið

Aðra dæmisögu sagði hann þeim:

Líkt er hinna ríki súrdeigi er kona nokkur tók og fól í þrem mælum mjöls þar til það sýrðist allt.

Þetta allt talaði Jesús í dæmisögum til fólksins og án dæmisagna talaði hann ekki til þeirra.

(Matteus 13.33-34)

Þessi dæmisaga er líka í Lúkasarguðspjalli 13.20-22.

Týndi sauðurinn

Varist að forsmá nokkurn smælingja. Ég segi ykkur að englar þeirra á himnum sjá stöðugt andlit míns himneska föður. Mannssonurinn er kominn til að frelsa hið týnda.

Hvað virðist ykkur? Ef einhver á hundrað sauði og einn þeirra týnist, skilur hann þá ekki þá níutíu og níu eftir á fjallinu og fer að leita að þeim sem villtur er? Og ef svo fer að hann finnur hann, þá segi ég ykkur með sami, að hann fagnar meir yfir honum en þeim níutíu og níu sem ekki villtust. Þannig er það ekki vilji föður yðar, sem er á himnum, að einn einasti þessara smælingja glatist.

(Matteus 18.10-17)

Þessi dæmisaga er líka í Lúkasarguðspjalli en þar hefst hún á þessum orðum:

Allir tollheimtumenn og syndarar komu til Jesú að hlýða á hann. En bæði fariscarnir og fræðimennirnir töluðu gegn honum og sögðu:

Þessi maður tekur að sér syndara og samneytir þeim. Og hann talaði til þeirra þessa dæmisögu....

(Lúkas 15.1-3)

Boðið til veislu

Þegar einn þeirra sem við borðið sat heyrði þetta sagði hann við Jesú:

Sæll er sá sem neytir brauðs í ríki Guðs.

En Jesús sagði við hann:

Maður nokkur efndi til mikillar kvöldmáltíðar og bauð mörgum. Þegar stundin kom sem veislan átti að hefjast sendi hann þjón sinn að segja þeim sem voru boðnir.

Komið því að nú er allt tilbúið. En þeir tóku allir í einu hljóði að afsaka sig.

Sá fyrsti sagði við þjóninn:

Ég hef keypt akur og verð nauðsynlega að fara og líta á hann. Ég bið þig, haf mig afsakaðan.

Annar sagði:

Ég hef keypt fimn þör akneyta og fer nú að reyna þau. Ég bið þig, haf mig afsakaðan.

Og sá þriðji sagði:

Ég var að eignast konu og get ekki komið.

Þjónninn sneri heim og sagði þetta herra sínum. Þá reiddist húsbóndinn og sagði við þjón sinn:

Far þú sem fljótast út á stræti og götur borgarinnar og lærðu hingað látæklinga, vanheila menn, blinda og halta.

Og þjónninn sagði:

Herra, ég hef gert það sem þú bauðst og enn er
rúm.

Þá sagði húsbóndinn við þjón sinn:

Far þú út á þjóðveg og að girðingunum og láðu
fólkið til að koma svo að hús mitt verði fullt. Því ég
segi að enginn af þeim mönnum sem boðnir voru
skal neyta kvöldmáltíðar minnar.

(Lúkas 14.15-24)

Þessi dæmisaga er líka í Matteusarguðspjalli 22.1-14.

Trúir og svikulir þjónar

Verið líka viðbúinir því að mannssonurinn komi á þeirri stundu sem þið eigið ekki von á honum.

Þá spurði Pétur:

Herra, segir þú þessa líkingu til okkar eða til allra?

Jesús sagði:

Hver er hinn trúi og skynsami ráðsmaður sem húsbóndinn setur yfir vinnufólk sitt til að borga þeim á réttum tíma? Farsæll er sá þjónn sem húsbóndinn sér að þannig breytir rétt, þegar hann kemur aftur heim. Ég segi ykkur með sannni að hann mun setja hann yfir allar eigur sínar.

En segi þjónninn við sjállan sig. Þess verður langt að bíða að húsbóndinn komi heim aftur og fari að herja þjóna og þernur, eta og drekka og gerast ofurölvi, þá mun húsbóndi þess þjóns koma á þeim degi sem hann á ekki von á honum og á þeirri stundu sem hann síst væntir hans. Hann mun höggva hann sundur og láta hann fá hlutskipti hinna svikulu. Sá þjónn, sem veit vilja húsbóndans en fer ekki eftir honum og gerir ekki vilja hans, mun hljóta mörg högg. Hinn sem veit ekki og breytir rangt mun hljóta fá högg. Af þeim manni er minna heimtað sem minna er gefið.

(Lúkas 12.40-48)

Sagan er líka í Matteusarguðspjalli 24.45-51.

Talenturnar: Dæmisaga um gáfur manna

Hér er eins ástatt og fyrir manni nokkrum sem var að leggja af stað í ferð til útlanda. Hann kallaði saman þjóna sína og fékk þeim í hendur eigur sínar. Einum fékk hann fimm talentur, öðrum tvær og þeim þriðja eina, hverjum eftir hæfni hans. Síðan fór hann úr landi. Sá sem fékk fimm talentur fór strax að versla með þær og græddi aðrar fimm. Sama gerði sá sem fékk tvær. Hann græddi aðrar tvær. En sá sem fékk eina gróf fé húsbónda síns í jörðu og faldi það.

Löngu seinn kom húsbóndi þessara þjóna heim og lét þá gera skil.

Sá sem fengið hafði fimm talentur gekk þá fram og sagði:

Herra, fimm talentur fékkst þú mér í hendur. Hér eru aðrar fimm sem ég hef aukið við þær.

Húsbóndi hans sagði:

Gott þú góði og trúi þjónn. Yfir litlu varst þú trúr, yfir mikið mun ég setja þig. Gakk inn í fögnuð herra þíns.

Þá gekk sá sem fengið hafði tvær talentur fram og sagði:

Herra, tvær talentur fékkst þú mér í hendur. Hér eru aðrar tvær sem ég hef aukið við þær.

Og húsbóndi hans sagði:

Gott þú góði og trúi þjónn. Yfir litlu varst þú trúr, yfir mikið mun ég setja þig. Gakk inn í lögnuð herra þíns.

Að lokum kom sá sem fengið hafði eina talentu og sagði:

Herra, ég þekki þig og ég veit að þú ert harður maður sem uppsker þar sem þú sáðir ekki og safnar saman þar sem þú stráðir ekki. Ég var hræddur. Ég gróf talentu þína og lákdi hana. Hér hefur þú þitt.

En húsbóndi hans sagði:

Illt og latit þjónn. Þú vissir að ég uppsker þar sem ég sáði ekki og safna saman þar sem ég stráði ekki. Þess vagna áttir þú að ávaxta fé mitt. Ég hefði þá fengið það með ávöxtun þegar ég kom heim. Takið af honum talentuna og látið þeim sem hefur tíu talentur. Því að hverjum sem hefur mun gefið verða og hann mun eignast mikið. En frá þeim sem ekki ávaxtar sitt pund mun tekið verða, jafnvel það sem hann hefur.

(Matteus 25.14-29)

Þessi dæmisaga er líka í Lúkasarguðspjalli 19.11-27.

Illgresi

Aðra dæmisögu sagði hann þeim:

Líkt er himmaríki manni sem sáði góðu fræi í akur sinn. En meðan fólkið svað kom óvinur hans, sáði líka illgresi meðal hveitisins og fór síðan í burtu. Þegar fræið óx og bar ávöxt kom illgresið í ljós.

Þjónar húsbóndans komu til hans og sögðu:

Herra, síðir þú ekki góðu fræi í akur þinn? Hvaðan kemur illgresið?

Hann sagði við þá:

Þetta hefur einhver óvinveittur maður gert.

Þjónarnir sögðu:

Viltu að við lörum og upprætum illgresið?

Hann sagði:

Nei, með því að uppræta illgresið gætuð þið slitið upp hveitið um leið. Leyfið hvoru tveggja að vaxa saman fram að kornskurði. Þegar sá tími kemur mun ég segja við kornskurðarmennina: Tínið fyrst illgresið og bindið það í bundin til að brenna því en safnið hveitinu í kornhlöðu mína.

(Matteus 13.24-30)

Þessi saga er aðeins til í Matteusarguðspjalli.

Falinn fjársjóður

Líkt er himnaríki fjársjóði sem falinn var í akri og maður nokkur fann og leyndi. Í fögnuði sínum fór hann, seldi allar eigur sínar og keypti þennan akur.

(Matteus 13.14)

Sagan er aðeins til í Matteusarguðspjalli.

Perlun

Leit manna að himnaríki má líkja við leit kaupmanns nokkurs sem leitaði að fögrum perlum. Þegar hann fann eina dýrmæta perlu, fór hann og seldi allt sem hann átti og keypti hana.

(Matteus 13.45-46)

Þessi dæmisaga er aðeins í Matteusarguðspjalli.

Netið

Þenn er himnaríki líkt neti sem lagt var í sjó og safnaði í sig alls konar fiskum. Þegar það var orðið fullt drógu menn það á land, settust niður og söfnuðu hinum góðu í ker en köstuðu þeim óætu út aftur.

(Matteus 13.47-48)

Þessi líking er aðeins til í Matteusarguðspjalli.

Maðurinn sem gat ekki fyrirgefið

Þá gekk Pétur til hans og spurði:

Herra, hve oft á ég að fyrirgefa bróður mínum ef hann hefur brotið af sér gagnvart mér? Allt að sjö sinnum?

Jesús svaraði:

Ekki segi ég þér sjö sinnum heldur sjötíu og sjö sinnum.

Því að líkt er um himnaríki og konung sem gera vildi upp reikning við þjóna sína. Þegar hann hóf reikningsskilin var lærdur til hans maður sem skuldaði tíu þúsund talentur. En er hann hafði ekkert til að borga með skipaði konungur svo fyrir að láta selja hann, konu hans og börn og allar eigur hans til lúkningar skuldinni.

Þá féll þjónninn fram, laut konungi sínum og sagði:

Herra, haf biðlund við mig og ég mun borga þér allt.

Konungurinn kenndi í brjóst um manninn, lét hann lausan og gaf honum upp skuldina.

Þegar þessi þjónn fór út frá konunginum rakst hann á einn af samþjónum sínum sem skuldaði honum hundrað denara. Hann þreif til hans, tók hann kverkataki og sagði:

Nú borgar þú það sem þú skuldar.

Samþjónn hans féll honum til fóta og bað:

Haf biðlund við mig og ég mun borga þér.

En það vildi þjónninn ekki. Hann fór með hann og lét varpa honum í fangelsi þar til hann hafði borgað skuldina.

Þegar samþjónar hans sáu þetta urðu þeir mjög hryggir og sögðu herra sínum frá öllu sem gerst hafði. Konungur kallar þá þjónninn fyrir sig og segir við hann:

Illu þjónn, ég gaf þér upp alla skuldina af því þú baðst mig. Bar þér þá ekki einnig að vera miskunn-samur við samþjón þinn og fyrirgefa honum eins og ég fyrirgef þér?

Og konungurinn varð reiður og afhenti hann böðlunum þar til hann hafði borgað allt sem hann skuldaði. Þannig mun einnig faðir minn himneskur gera við þá sem ekki kunna að fyrirgefa.

(Matteus 18.23-35)

Þessi dæmisaga er aðeins í guðspjalli Matteusar.

Verkamenn í víngarði

Líkja má himnaríki við húsbónda einn sem gekk út snemma morguns til að ráða verkamenn í víngarð sinn. Hann sáði við verkamennina um einn denar í daglaun og sendi þá í víngarð sinn.

Hann gekk aftur út um dagmál og sá menn standa iðjulausa á torginu. Hann sagði við þá:

Farið líka og vinnið í víngarði mínum. Ég mun greiða ykkur sanngjörn laun.

Þeir gerðu svo.

Næst gekk hann út í hádeginu og gerði sem fyrr.

Þegar hann gekk út síðdegis sá hann enn menn standa iðjulausa á torginu. Og hann segir við þá:

Hvers vegna standið þið hér iðjlausir allan daginn?

Þeir svara:

Það hefur enginn boðið okkur vinnu:

Hann segir við þá:

Farið líka og vinnið í víngarði mínum.

Þegar kvöld var komið sagði eigandi víngarðsins við verkstjóra sinn:

Kalla þú á verkamennina og borga þeim kaupið. Þú skalt byrja á þeim síðustu og enda á þeim fyrstu:

Nú komu þeir sem ráðnir voru síðdegis og fengu hver sinn denar. Þegar þeir komu sem fyrst voru

ráðnir bjuggust þeir við að lá meira en hinir, en lengu einn denar hver. Er þeir höfðu tekið við launum fóru þeir að mögla gegn húsbónda sínum.

Þeir sögðu:

Þessir síðustu hafa unnið aðeins eina stund og þeir lá eins mikið og við sem borið höfum hita og þunga dagsins.

Hann sagði við einn þeirra:

Vinur, ekki geri ég þér rangt til. Samdir þú ekki við mig um einn denar? Tak þú þitt og hald leiðar þinnar. Ég vil gefa hinum síðustu það sama og þér. Leyfist mér ekki að fara með eigur mínar eins og ég vil? Sérðu ófsjónum yfir því að ég er góðgjarn?

Þannig verða hinir síðustu fyrstir og hinir fyrstu síðastir.

(Matteus 20.1-16)

Þessi saga er aðeins í guðspjalli Matteusar.

Tveir synir

Maður nokkur átti tvo syni. Hann gekk til hins fyrra og sagði:

Sonur, far þú og vinn í dag í víngarðinum.

Hann svaraði.

Það vil ég ekki.

En eftir á sá hann um sig hönd og lór.

Þá gekk hann til hins síðara og mælti á sömu leið.

Hann svaraði:

Já, herra, en lór hvergi.

Hvor þeirra bræðra gerði vilja föðurins?

Þeir svara:

Sá fyrri.

Jesús sagði:

Sannlega segi ég ykkur: Tölluheimumenn og gleðikonur verða á undan æðstu prestunum og öldungum lýðsins inn í ríki Guðs.

(Matteus 21.28-31)

Sagan er aðeins í guðspjalli Matteusar.

Tíu meyjar

Þá er líkt um himnaríki og tíu meyjar er tóku lampa sína og fóru til móts við brúðgumann. Fimm þeirra voru lávísar og fimm hyggjar. Þær lávísu tóku lampa sína en höfðu enga olíu með sér. Hinar hyggju tóku með sér olíu á könnum ásamt lömpum sínum. Brúðgumanum dvaldist og meyjarnar urðu syljaðar og sofnuðu. Um miðja nótt var kallað:

Brúðguminn kemur. Farið til móts við hann.

Allar meyjarnar vöknuðu og tóku lampa sína.

Hinar lávísu sögðu við hinar hyggju:

Gefið okkur olíu því að það er slokknad á lömpum okkar. Þær hyggju svöruðu:

Það getum við ekki. Húm nægir ekki handa öllum. Farið heldur til kaupmanna og kaupið ykkur olíu.

Meðan þær voru að versla kom brúðguminn og þær sem viðbúnaðar voru gengu með honum inn til brúðkaupsins og dyrunum var lokað.

Hinar meyjarnar komu seinna og sögðu:

Ljúk þú upp fyrir okkur.

En hann svaraði:

Sannlega segi ég ykkur, ég þekki ykkur ekki.

Vakið, því að þið vitið hvorki daginn né stundina.

(Matteus 25.1-13)

Sagan er aðeins í guðspjalli Matteusar.

Dómur yfir þjóðunum

Þegar Mannssonurinn kemur í dýrð sinni og allir englar með honum þá mun hann seljast í hrásæti. Allar þjóðirnar munu safnast saman frammi fyrir honum og hann mun skilja hvern frá öðrum eins og hirðir skilur sauði frá höfnum. Sauðunum skipar hann sér til hægri handar en höfnum til vinstri.

Konungurinn mun segja við þá til hægri:
Komið hinir blessuðu föður míns og takið að erfið
ríkið sem ykkur var lýrðbúið frá grundvöllum heims.
Því hungraður var ég
og þið gáfuð mér að eta
Þyrstur var ég
og þið gáfuð mér að drekka.
Gestur var ég
og þið hýstuð mig.
Nakinn var ég
og þið klædduð mig.
Sjúkur var ég
og þið viljuð mig.
Í fangelsi var ég
og þið komuð til mín.

Þá munu hinir réttlátu segja:

Herra, hvenær sáum við þig hungraðan
og gáfum þér að eta?
Eða þyrstan
og gáfum þér að drekka?
Hvenær varst þú gestur
sem við hýstum?
Hvenær sáum við þig nakinn
og klæddum þig?
Og hvenær sáum við þig sjúkan,
eða í fangelsi
og komum til þín?

Konungurinn mun svara þeim:

Samlega segi ég ykkur: Allt sem þið gerðuð einum
minna minnstu bræðra – það hafið þið gert mér.

Síðan mun hann segja við þá til vinstri handar:

Farið frá mér, bölvadir, í þann eilífa eld sem búiinn
er höfðingja myrkursins og hinu illa.

Því hungraður var ég

og þið gáfuð mér ekki að eta.

Þyrstur var ég

og þið gáfuð mér ekki að drekka.

Gestur var ég

og þið hýstuð mig ekki.

Nakinn var ég

en þið klædduð mig ekki.

Sjúkur var ég

og í fangelsi,

en þið komuð ekki til mín.

Þá munu þeir svara: Herra, hvenær sáum við þig
hungraðan eða þyrstan, gestkomandi eða nakinn,
sjúkan eða í fangelsi og hjálpuðum þér ekki?

Hann mun þá svara þeim:

Sannlega segi ég ykkur: Allt sem þið gerðuð ekki einum hinna minnstu hafið þið ekki heldur gert mér. Hinu illa mun eytt verða en hinir réttlátu hverfa til eilífs lífs.

(Matteus 25.21-46)

Þessi saga er aðeins til í guðspjalli Matteusar.

Fræið grær og vex

Þá sagði hann:

Svo er Guðs ríki sem maður sái fræi í mold. Hann selur og vakir daga og nætur en fræið grær og vex og hann veit ekki hvernig. Jörðin ber ávöxt af sjálfri sér, fyrst stráið, síðan axið og loks fullþroskað hveiti í axinu. Þegar ávöxturinn er fullþroskaður er sigðin tekin fram. Uppskeran er í nánd.

(Markús 4: 26-29)

Þessi dæmisaga er aðeins til í guðspjalli Markúsar.

Fyrirgefning syndanna

Tveir menn voru skuldlugir lánveitanda nokkrum. Annar skuldaði fimm hundruð denara en hinn fimmtíu. Hvorugur þeirra gat borgað og hann gaf báðum upp skuldina. Hvor þeirra skyldi nú elska hann meira?

Simon svaraði og sagði:

Ég hygg sá sem hann gaf meira upp.

Jesús sagði við hann:

Þú ályktar rétt.

(Lúkas 7: 41-43)

Þessi dæmisaga er aðeins í Lúkasarguðspjalli.

Miskunnsemi Samverjinn

Maður nokkur ferðaðist frá Jerúsalem niður til Jeríkó og féll í hendur ræningjum sem flettu hann klæðum, börðu hann og fóru síðan burt og létu hann eftir dauðvona. Svo vildi til að prestur nokkur ferðaðist þennan sama veg og sá manninn en gekk fram hjá.

Levíti nokkur fór einnig sama veg og sá hann en gekk hjá. En Samverji einn var þar líka á ferð og kom að honum. Þegar hann sá hann kenndi hann í brjóst um manninn og fór til hans. Hann batt um sár hans og hellti á þau olíu og víni. Hann setti hann upp á sinn eigin cyk, fór með hann í gistihús og bar umhyggju fyrir honum.

Daginn eftir tók hann upp tvo denara, fékk gestgjafanum og sagði:

Lát þér annt um þennan mann og það sem þú kostar mér til skal ég borga þér þegar ég kem aftur.

Hver þessara þriggja sýnist þér hafa reynst náungi þeim manni sem féll í hendur ræningjum?

Lögvitringurinn sagði:

Sá sem gerði honum gott og hjargaði honum.

Jesús sagði þá við hann:

Far þú og ger hið sama.

(Lúkas 10.30-37)

Þessi saga er aðeins í guðspjalli Lúkasar.

Óvæntur gestur

Jesús sagði við þá:

Nú á einhver ykkar vin og fer til hans um miðnætti og segir við hann:

Vinur, lánaðu mér þrjú brauð.

Vinur minn er kominn úr ferðalagi í heimsókn til mín og ég á ekkert til að bera á borð fyrir hann.

Er líklegt að hinn svari:

Gerðu mér ekki ónæði. Það er búið að loka dyrunum og börnin mín og ég erum komnir í rúmið. Ég get ekki farið á lætur til að láta þig hafa brauð?

Ég segi ykkur, þótt hann fari ekki á lætur og láti honum brauð vegna vináttu þeirra þá fer hann samt fram úr vegna áleitni hans og lætur hann fá eins mörg brauð og hann þarf.

Og ég segi ykkur:

Biðjið og ykkur mun gefast.

Leitið og þið munuð finna.

Berjið að dyrum og fyrir ykkur mun opnast verða.

(Lúkas 11.5-9)

Sagan er aðeins í Lúkasarguðspjalli.

Ríki maðurinn fávísi

Þá sagði Jesú þeim þessa dæmisögu:

Einu sinni var ríkur bóndi. Hann átti land sem borið hafði mikinn ávöxt. Hann hugsaði:

Hvað á ég að gera? Ég hef ekki lengur rúm fyrir alla uppskeruna.

Og hann sagði:

Þetta skal ég gera. Rífa niður hlöður mínar og byggja aðrar stærri. Þar vil ég safna saman öllu korni mínu og auðæfum. Og ég segi við sálu mína. Sála mín nú átt þú mikinn auð til margra ára, hvíl þig nú, et og drekk og ver glöð.

En Guð sagði við hann:

Fávísi maður, á þessari nóttu mun sál þín al þér heimtuð og hver fær þá það sem þú hefur allað?

Þannig fer fyrir þeim sem safnar auði en er ekki ríkur hjá Guði.

(Lúkas 12.16-21)

Sagan er aðeins til í Lúkasarguðspjalli.

Fíkjutréð sem ekki bar ávöxt

Maður nokkur gróðursetti fíkjutré í víngarði sínum. Hann kom og leitaði ávaxta á því en fann ekki. Þá sagði hann við víngarðsmanninn:

Í þrjú ár hef ég komið og leitað ávaxtar á þessu fíkjutré en ekki fundið. Högg þú það upp. Hvers vegna ætti ég að gera garðinn arðlausan?

Víngarðsmaðurinn svaraði honum:

Herra, lát það standa eitt ár enn þar til ég hef grafið kringum það og borið að því áburð. Það getur verið að það beri ávöxt síðar. Ef ekki þá skaltu láta höggva það upp.

(Lúkas 13 6-9)

Sagan er aðeins til í Lúkasarguðspjalli.

Hefðarsætin

Jesús tók eftir því hvernig þeir sem boðnir voru völdu sér hefðarsætin og sagði við þá:

Þegar þér er boðið til brúðkaups þá set þig ekki í hefðarsæti. Svo gæti farið að manni fremri þér að virðingu sé boðið og sá komi sem bauð ykkur og segi við þig:

Vik úr sæti fyrir þessum manni. Þá verður þú með kinnroða að taka hið ysta sæti. Far þú heldur þegar þér er boðið, og sestu í ysta sætið, svo að sá sem bauð þér segi við þig þegar hann kemur: Vinur flyt þig upp. Þér mun þá virðing veitast írammi fyrir öllum er sitja til borðs með þér. Því að hver sem upphelur sjálfan sig mun niðurlægjast og sá sem niðurlægir sjálfan sig mun upphalinn verða.

(Lúkas 14.7-11)

Sagan er aðeins í Lúkasarguðspjalli.

Týnda drakman

Kona sem á tíu drökmur og týnir einni, kveikir hím ekki á lampa, sópar húsið og leitar vandlega þar til hún er fundin. Og þegar hún hefur fundið hana kallar hím saman vinkonur sínar og segir:

Gleðjist með mér því að ég hef fundið drökmuna sem ég týndi.

Ég segi ykkur:

Þannig verður fögnuður hjá englum Guðs yfir einum syndara sem gerir iðrun.

(Lúkas 15.8-10)

Sagan er aðeins í Lúkasarguðspjalli.

Glataði sonurinn

Maður nokkur átti tvo syni. Sá yngri sagði við föður sinn:

Faðir, lát mig fá þann hluta eignanna sem mér ber að lá.

Og faðirinn skipti eign sinni með þeim.

Ekki mörgum dögum síðar tók yngri sonurinn allt sitt og ferðaðist burt í fjarlægt land. Þar sóaði hann eignum sínum í óhólsömum lífnaði. Þegar hann hafði eytt öllu gekk mikil hungursneyð í landinu og hann tók að líða skort. Fór hann þá og settist upp hjá manni einum í þessu landi. Sá maður sendi hann út á lendur sínar til að gæta svína. Hann langaði jafnvel að seðja hungur sitt á því sem svínin átu en enginn gaf honum neitt.

En nú fór hann að hugsa ráð sitt og sagði við sjálfan sig:

Hvað eru þeir margir daglaunamennirnir hjá föður mínum sem hafa grægt matar en ég ferst hér úr hungri. Nú tek ég mig upp, fer til föður míns og segi við hann: Faðir, ég hef syndgað móti himminum og gegn þér. Ég er ekki verður framar að leita sonur þinn. Lát mig verða eins og einn af daglaunamönnum þínum.

Og hann tók sig upp og fór til föður síns.

Þegar hann var enn langt í burtu sá faðir hans hann og kenndi í brjósti um hann, hljóp til hans, faðmaði hann að sér og kyssti hann.

En sonurinn sagði við föður sinn:

Faðir ég hef syndgað móti himninum og gegn þér. Ég er ekki framar verður að heita sonur þinn.

En faðirinn sagði við þjóna sína:

Komið fljótt með hina bestu skikkju og færið hann í hana. Dragið hring á hönd hans og skó á fætur honum. Sækið alikállinn og slátrið honum. Við skulum gera okkur glaðan dag, því að þessi sonur mín var dauður og er lifnaður aftur. Hann var týndur og er fundinn.

Tóku menn nú að gera sér glaðan dag.

Elldri sonurinn var við vinnu sína úti á akri. Þegar hann kom og nálgadist húsið heyrði hann hljóðfæraslátt og dans. Hann kallaði á einn af piltunum og spurði hvað um væri að vera.

Hann sagði:

Bróðir þinn en kominn og faðir þinn hefur slátrað alikállanum vegna þess að hann heimti hann heilan heim.

Elldri bróðirinn reiddist og vildi ekki fara inn. En faðir hans fór út og bað hann að koma inn.

En hann sagði við föður sinn:

Ég er búinn að þjóna þér öll þessi ár og hef aldrei breytt út af höfðum þínum. Aldrei hefur þú gefið mér kiðling svo að ég gæti gert mér glaðan dag með vinum mínum. En er þessi sonur þinn, sem sóað

hefur eigum þínum með vændiskonum, er kominn þá slátrar þú alikállinum hans vegna.

En faðirinn sagði við hann:

Þú ert alltaf hjá mér og allt mitt er þitt. En nú urðum við að halda hátíð og fagna vegna þess að bróðir þinn var dauður en er nú lifnaður aftur. Hann var týndur og er fundinn.

(Lúkas 15.11-32)

Þessi dæmisaga er aðeins til í guðspjalli Lúkasar.

Rangláti ráðsmaðurinn

Ríkur maður hafði ráðsmann sem var sakaður um að hann sóaði eignum húsbónda síns. Ríki maðurinn kallaði hann fyrir sig og sagði:

Hvað er þetta sem ég heyrir um þig? Ger þú reikningsskil ráðsmennsku þinnar því að þú getur ekki verið ráðsmaður minn lengur.

Ráðsmaðurinn sagði þá við sjálfan sig:

Hvað get ég gert eftir að húsbóndi minn rekur mig úr þessu starfi. Ekki fer ég að vinna erfiðisvinnu og skammarlegt þykir mér að fara að betla. Nú veit ég hvað ég get gert til að verða vinsæll og menn taki við mér í hús sín eftir að ég verð rekinn frá ráðsmennskunni.

Ráðsmaðurinn kallaði nú fyrir sig alla þá menn sem skulduðu húsbónda hans.

Við þann fyrsta sagði hann:

Hve mikið skuldar þú húsbónda mínum?

Hann svaraði:

Hundrað kúta af olíu.

Ráðsmaðurinn sagði:

Tak þú skuldabréf þitt, set þig niður og skrifa sem skjótast fimmtíu.

Þar næst sagði hann við annan:

En hvað skuldar þú?

Hann svaraði:

Hundrað tunnur hveitis.

Ráðsmaðurinn sagði:

Tak þú skuldabréf þitt og skrifa áttatíu.

Og húsbóndinn hrósaði rangláta ráðsmanninum fyrir það að hafa breytt svo kænlega. Því að börn þessa heims eru kænmi í skiptum við sína kynslóð en börn ljóssins.

(Lúkas 16.1-8)

Þessi saga er aðeins skráð í Lúkasarguðspjalli.

Ríki maðurinn og Lazarus

Einu sinni var ríkur maður sem klæddist purpura og dýru líni. Hann lifði hvern dag í dýrlegum fagnaði. Fátækur maður hlaðinn kaunum lá við dyr hans. Hann hét Lazarus. Hann var því feginn að hirða molana sem féllu af borði ríka mannsins og jafnvel hundar komu og sleiktu kaun hans.

En nú gerðist það að fátæki maðurinn dó og var borinn af englum í faðm Abrahams. Ríki maðurinn dó og var grafinn. Og er hann hóf upp augu sín í helju þar sem hann var í kvölum sér hann Abraham á lengdar og Lazarus upp við við brjóst hans.

Þá kallaði hann:

Faðir Abraham, miskunna þú mér og send Lazarus að hann dýfi língurgómi sínum í vatn og kæli tungu mína því ég kvelst af þessum loga.

Abraham sagði:

Minnstu þess, barn, að þú hlaust þín gæði meðan þú lifðir og Lazarus böll á sama hátt. Nú er hann hér huggaður en þú kvelst. Auk alls þessa er mikið djúpt staðfest milli þín og okkar svo að þeir sem hécðan vildu fara yfir til þín geta það ekki, og ekki er heldur hægt að komast yfir til okkar.

En hann sagði:

Þá bið ég þig, faðir, að þú sendir hann í hús föður míns. Ég á línum bræður, send hann til að vara þá við svo að þeir komi ekki líka í þennan kvalastað.

En Abraham sagði:

Þeir hafa Móse og spámennina, hlýði þeir þeim.

Hann svaraði:

Nei, faðir Abraham, en ef einhver kæmi til þeirra frá hinum dauðu, mundu þeir gera iðrun.

En Abraham sagði við hann:

Ef þeir hlýða ekki Móse og spámönnunum láta þeir ekki heldur sannlærast þótt einhver rísi upp frá dauðum.

(Lúkas 16.19-31)

Sagan er aðeins til í Lúkasarguðspjalli.

Ekkjan og dómariinn

Í borg einni var dómari sem hvorki óttaðist Guð né skeytti um nokkurn mann. Í sömu borg var ekkja sem var sífellt að koma til hans og segja:

Lát þú mig ná rétti mínum á andstæðingi mínum.

Lengi vel sinnti hann þessu ekki. En að lokum sagði hann við sjálfan sig:

Að sönnu óttast ég ekki Guð né skeyti um nokkurn mann. En þessi ekkja lætur mig aldrei í friði. Þess vegna ætla ég að rétta hlut hennar áður en hún gerir út af við mig með þessari ásókn.

Jesús sagði:

Heyrið hvað rangláti dómariinn segir. Mun Guð þá ekki rétta hlut sinna útvöldu sem hrópa til hans dag og nótt? Mun hann draga að hjálpa þeim? Ég segi ykkur:

Hann mun fljótt rétta hlut þeirra. En mun manns-sonurinn finna trúna á jörðu þegar hann kemur?

(Lúkas 18.1-8)

Sagan er aðeins í Lúkasarguðspjalli.

Fariseinn og tollheimtumaðurinn

Jesús sagði líka þessa dæmisögu hópi manna sem þóttust vissir um að þeir væru réttlátir og fyrirlitu aðra:

Tveir menn fóru upp í helgidóminn til að biðjast fyrir. Annar var farisei, hinn tollheimtumaður. Fariseinn stóð og baðst þannig fyrir með sjálfum sér:

Guð ég þakka þér að ég er ekki eins og aðrir menn, ræningjar, hórkarlar eða þá eins og þessi tollheimtumaður. Ég fasta tvisvar í viku og geld tíund af öllu sem ég eignast.

En tollheimtumaðurinn stóð langt frá og vildi ekki einu sinni helja augu sín til himins, heldur barði sér á brjóst og sagði:

Guð, vertu mér syndugum líknsannur.

Ég segi ykkur:

Þessi maður fór réttlættur heim til sín en hinn ekki, því að hver sem upphefur sjálfan sig mun niðurlægður verða en sá sem auðmýkir sjálfan sig mun upphafinn verða.

(Lúkas 18.9-14)

Þessi saga er aðeins í guðspjalli Lúkasar.

Góði hirðirinn

Jesús sagði:

Ég segi ykkur með sanni: Sá sem kemur ekki inn um dyrnar í sauðabyrgið heldur fer yfir amars staðar, hann er þjófur og ræningi. En sá sem kemur inn um dyrnar, hann er hirðir sauðanna. Dyravörðurinn lýkur upp fyrir honum og sauðirnir þekkja rödd hans. Hann kallar á sína sauði með nafni og leiðir þá út. Þegar hann hefur látið út alla sauði sína fer hann á undan þeim og þeir fylgja honum, vegna þess að þeir þekkja rödd hans. En ókunnugum manni fylgja þeir ekki heldur flýja frá honum því þeir þekkja ekki rödd ókunnugra.

Þessa líkingu sagði Jesús þeim. En þeir skildu ekki hvað það þýddi sem hann var að segja. Þess vegna sagði Jesús aftur:

Ég segi ykkur með sanni: Ég er dyr sauðanna. Allir þeir sem á undan mér komu eru þjófar og ræningjar, enda hlýða sauðirnir þeim ekki. Ég er dyrnar. Sá sem kemur inn um mig mun frelsast og ganga inn og út og finna grösuga haga. Þjófurinn kemur ekki nema til að stela, slátra og eyða. Ég er kominn til þess að þeir hafi líf þar sem ekkert skortir.

Ég er góði hirðirinn. Góði hirðirinn leggur líf sitt í sölurnar fyrir sauðina. Leiguliðinn sem hvorki er

hirðir né á sjálfur sauðina, sér úllinn koma og llýr. Og úllurinn hremmir þá og tvístrar þeim. Hann er aðeins leiguliði og lætur sér ekki amt um sauðina. Ég er góði hirðirinn og þekki mína og mínir þekkja mig eins og faðirinn þekkir mig og ég þekki föðurinn. Ég legg líf mitt í sölurnar fyrir sauðina. Ég á líka aðra sauði sem ekki eru úr þessu sauðabyrgi. Þá ber mér einnig að leiða. Þeir munu heyra rödd mína. Og það verður ein hjörð og einn hirðir. Fyrir það elskar faðirinn mig að ég legg líf mitt í sölurnar svo að ég fái það aftur. Enginn tekur það frá mér heldur legg ég það sjálfur í sölurnar. Ég hef vald til að leggja það í sölurnar og ég hef vald til að taka það aftur. Þessi boð hef ég fengið frá föður mínum.

(Jóhanes 10.1-18)

Í Jóhanesarguðspjalli eru aðeins tvær dæmisögur og þær eru ekki í öðrum guðspjöllum. Hin dæmisagan er Vínviðurinn og greinarnar.

Vínviðurinn og greinarnar

Ég er hinn sami vínviður
og faðir minn er vinyrkinn.
Hverja grein á mér sem ekki ber ávöxt sníður hann af.
Og hverja þá sem ávöxt ber hreinsar hann
svo að hún beri betri ávöxt.
Þið eruð orðnir hreinir
vegna orðsins sem ég hef flutt ykkur.
Verið í mér, þá verð ég líka í ykkur.
Eins og greinin getur ekki borið ávöxt ein og sér
án þess að hún sé hluti af vínviðnum
eins getið þið ekki heldur borið ávöxt nema þið séuð í
mér.
Ég er vínviðurinn, þið eruð greinarnar.
Sá ber mikinn ávöxt sem er í mér og ég í honum.
Án mín getið þið alls ekkert gert.
Hverjum sem ekki er í mér verður varpað út eins og
visinni grein.
Visnum greinum er salnað saman og brenndar á eldi.
Ef þið eruð í mér og orð mín í ykkur,
þá biðjið um hvað sem þið viljið og ykkur mun það
veitast.
Með því að þið berið mikinn ávöxt og verðið mínir
lærisveinar,
mun vegur föður míns verða meiri.

Ég hef elskað ykkur eins og faðirinn hefur elskað mig.
Verið þið stöðug í elsku minni.
Með því að halda boðorð mín
verðið þið stöðug í elsku minni.
Með því að halda boðorð föður míns
er ég stöðugur í elsku hans.
Þetta hef ég talað til ykkar
til þess að fögnuður minn sé í ykkur
og fögnuður ykkar sé fullkominn.
Þetta er mitt boðorð:

Að þið elskið hvert annað
eins og ég hef elskað ykkur.

Enginn á meiri kærleika en þann
að leggja líf sitt í sölurnar fyrir vini sína.

Þið eruð vinir mínir ef þið gerið það sem ég býð
ykkur.

Ég kalla ykkur ekki framar þjóna

því að þjónninn veit ekki hvað herra hans gerir.

Ég kalla ykkur vini

því að ég hef sagt ykkur allt

sem ég heyrði hjá föður mínum.

Þið hafið ekki útvalið mig

heldur hef ég útvalið ykkur.

Ég hef varðað veg ykkar til að fara

og bera ávöxt, þann ávöxt sem varir

svo að faðirinn veiti ykkur það

sem þið biðjið hann um í mínu nafni.

Þetta er orð mitt til ykkar,

að þið elskið hvert annað.

(Jóhannes 15.1-17)

Essenar í Qumran

Fræðimenn eru sammála um að Jesús og Jóhannes skírari hafi verið tengdir háskólanum í Qumran en hvernig þau tengsl voru vita menn ekki með neinni vissu.

Kirbet Qumran liggur fyrir vestan norðurhluta Dauðahalsins. Þar er land þurrt og hjóstrugt. En mikið og gott vatnshól, Ain Feska, liggur skammt fyrir sunnan staðinn. Til aðalstöðvanna í Qumran var vatn úr þessari lind leitt í stóra vatnsgeyma og laugar. Dagleg böð fólksins í Qumran voru bæði helgiathöfn og líkamsrækt: Öll hreinsun sálar og líkama stuðlaði að auknu heilbrigði. Frá sömu lind var hannað flókið áveitukerfi sem lá yfir stórt landsvæði. Á þessu svæði ræktuðu íbúarnir sjálfir landið.

Í aðalbyggingunni voru vinnustofur þar sem framleitt var allt sem þurfti til að búa til elni í bækur, hlek og papýrus sem endast átti í árþúsundir. Þar voru aðrar vinnustofur til að búa til áhöld sem nota þurfti utan húss og innan.

Það var ekki búið í aðalbyggingunni. Það var búið í tjöldum umhverfis hana og í hellum fyrir ofan hana.

Það hafði áður verið byggt í Qumran en byggðum var eytt af óvinaherjum. Byggðin sem þar var á dögum Jesú fór af stað um miðja aðra öld f. Kr. og stóð með stuttum eyðum fram til 68 e. Kr. Þá var staðurinn lagður í rúst og hefur ekki byggst síðan.

Á dögum Jesú og Jóhannesar skírara var Qumran háskóli, samfélag rithöfunda og lærðustu fræðimanna. Í augum margra voru þeir utangarðsmenn og sértrúarsöfnuður sem ekki áttu samleið með handhöfum hins andlega valds í Jerúsalem. Rithöfundarnir í Qumran voru á annarri skoðun. Þeir litu á sig sem úrval hinna útvöldu og töldu sig eina hafa rétt til þess að túlka lögmálið og hin helgu fræði. Verk þeirra var að standa vörð um menningararf ferðanna. Þeir afskrifuðu bækur hundruðum saman á mörgum tungumálum, þýðingarmiklar bækur, jafnvel á grísku þó að þeir forðuðust öll grísk menningarálit. Þeir lifðu í einangrun og hatri á Rómaveldi sem niðurlægði þá og kúgaði með óheyrilegri skattþíningu. Draumur þeirra og veruleiki voru tvær ósættanlegar andstæður. Veruleikinn var að þeir voru valdalaus hópur sem lifði á sultarmörkum. Draumurinn var heimsýntáð, andleg og veraldleg. Draumurinn var koma Messíasar og að með honum kæmu hinar tíu týndu ættkvíslar Ísraels. Synir Jakobs ásamt Benjamíns og Júdaættkvíslinni. Þeir voru synir ljóssins og allt starf þeirra miðaðist við átökin miklu þegar Rómaveldi yrði

sígrað og allar þjóðir heims lytu yfirráðum Ísraels. Boðskapur þeirra var að menn ættu að greiða götu Messíasar með því að halda lögmálið stranglega, gera iðrun og láta skírast.

Vafalaust hefur Jesús þekkt vel fræðimennina í Qumran. Sumir segja að Jesús hafi sjálfur verið Esseni. Það var hann ekki. Í grundvallaratriðum var Jesús hreinn andstæðingur þeirra. Þeir sögðu: *Við höfum óvini okkar.* Kenning Jesú var: *Elskið óvini ykkar.* Þeir sögðu: *Vinnid aldrei neitt á hvíldardegi. Á þeim degi má ekki einu sinni lækna sjúka.* Jesús sagði: *Hvíldardagurinn er til mannsins vegna en ekki maðurinn vegna hvíldardagsins.*

Fræðimennirnir í Qumran kenndu með því að lesa upp gamlar ritningargreinar. Jesús kenndu með dæmisögum sem hann sandi sjálfur.

Fræðimennirnir í Qumran boðuðu hjálpræði handa fáum útvöldum. Jesús boðaði að hjálpræði Guðs ætti að veitast öllu mannkyni.

Samfélag Essena var að langmestu leyti samfélag karlmanna. Fornleifafræðingar sem grafið hafa upp rústirnar segja að í grafreit skammt fyrir austan aðalbygginguna hafi fundist um ellefu hundruð grafir karlmanna og til hliðar við þær bein örláttra kvenna, og aðeins eins barns.

Það er eins og einhver harmrænn einmanaleiki liggi í lofinu þegar við íhugum strangleika þessara boðbera gamla lögmálsins sem töldu sig vera fullkomnari en aðra menn.

Hvað varð um starf þessara eljusömu rithöfundna sem varðveittu arf forföðurinnar með því að gera bækur svo hundruðum skipti og ganga frá þeim þannig að þær gætu geynst í árþúsundir? Létu þeir sig dreyma um að þær bærust að lokum til manna sem kynnu að meta þær? - Var það ekki einmitt það sem gerðist, - tvö þúsund árum síðar? Af einhverjum orsökum voru öll handrit rithöfundanna í Kirbet Qumran vandlega falin í hellum og klettasprungum í nágrenni Qumran. Og þar lágu þau öllum gleymd þar til að sauðamaður af kyni bedúína, Móhammed að nafni, leitaði að fé sínu í helli einum liðlega kílómetra frá gömlu rústunum í Qumran. Ekki fann hann þar kindur sínar en í staðinn nokkur gömul handrit sem hann seldi kaupmanni einum í Jerúsalem. Þetta var upphafið. Nú eru þessi handrit viðurkenndur hluti af heimsmenningu.

Við þurfum engin svör við spurningunni um hvort Essenar í Qumran hafi haft áhrif á kenningar Jesú og gerð hinna ljögurra viðurkenndu guðspjalla Nýja testamentisins. Af ástæðum sem sagt hefur verið frá hér að framan er flestum mönnum ljóst að framlag Essena er enginn elni-
viður í ný heimstrúarbrögð. Kristín trú byggist á Jesú Kristi og fagnaðarerindi hans. Hvorki Essenar né Qumran er

nökkurs staðar nefnt á nafn í Nýja testamentinu. Getum við dregið þá ályktun af þessari, að sumra dómi undarlegu þögn um Qumran, að hún tákni það að fræðimenn þessa sérstæða háskóla hafi engin áhrif haft á tilurð Nýja testamentisins? Nei, við getum ekki fullyrt neitt um það. Margir Þessenar í Qumran urðu síðar kristnir og voru í kristnum söluðum í Róm. Það sem guðspjallamennirnir skrifa verða þeir að hafa heimildir fyrir, munnlegar eða skriflegar. Hverjir eru líklegastir til að skrá og varðveita slíkar heimildir? Framlag sumra rithöfunda er aðeins undirstraumur en stuðlar samt að sköpun heimsmenningar. Aðrir skilja aðeins eftir sig spor á hinnum sem ekki sjást en verða samt varanleg. Það er í mínum huga meira en líklegt að sumir Þessenar frá Qumran sem snerust til kristinnar trúar hafi lagt til elni og þannig unnið að frumgerð mestu bókar allra tíma, frumgerð Nýja testamentisins.

Andstaðan gegn Jesú

Hvers vegna var starfsævi Jesú svona stutt, aðeins eitt ár samkvæmt fyrstu guðspjöllunum þremur, frá vorinu 29 til vorsins 30? Svar ritninganna er augljóst. Andstaðan gegn Jesú var svo sterk að boðun fagnaðarerindisins á þessum stað og tíma og meðal þessa fólks virtist ekki aðeins vonlaus heldur óhugsandi ljástræða.

Palestína var einn afskekktasti hluti Rómaveldis og Galílea útkjálki í Palestínu, og jafnvel þar starfaði Jesús í lánennustu byggðarlögnum. Aðlunarverki Krists var valinn hættulegur staður og tími. Ekki færri en tuttugu og fjórir aðskildir trúarhópar gyðinga deildu þar ákallt um hvernig ætti að skilja og túlka ritningarnar. Það var mjög þýðingarmikið að gera það rétt vegna þess að í trú gyðinga var lítið talað um náð án góðra verka. Maðurinn gat ekki orðið sálhólpinn nema með sínum góðu verkum. Hann varð að fara eftir lögunum og halda lögnálið. Það var þess vegna þýðingarmikið að vita nákvæmlega hvernig þetta lögnál raunverulega var. Helði það verið gyðingum alveg ljóst þá

hefðu þeir ekki á dögum Jesú skipst í tuttugu og fjóra stríðandi trúarhópa sem deildu um hvernig skilja bæri ritningarnar. Palestína var samsafn af grimnum trúarhópum og hóparnir notuðu stór orð um andstæðinga sína. Flestir virtust sammála um að Jesús væri trúvillingur og fals-spámaður. Honum var jafnvel um tíma hafnað af hans eigin bræðrum. Honum var hafnað í heimabæ hans Nazaret. Honum var hafnað af faríseum, fræðimönnum, prestunum, saddúkeum og loks af Rómverjum. Hans eigin lærisveinar afneituðu honum, misstu trúna á hann eftir Getsemane, og tvístruðust um stund.

Margt af því sem Jesús sagði og gerði vakti hörð viðbrögð gyðinga meðan hann gekk um og kenndi. Jafnvel líknarverk hans voru útskýrð á versta veg og talin sýna að hann væri ljandsamlegur hinu trúarlega samfélagi. Hinir skriflærðu sögðu að máttur hans til að lækna og reka út illa anda væri kominn frá Belschúl, myrkrahöfðingjanum. Það var djúpur ágreiningur milli Jesú og hinna skriflærðu. Hinir skriflærðu höfnuðu, að dómi Jesú, kærleikanum og fyrirgefningunni. Að hans áliti skorti þá líka raunverulega trú og réttlæti þeirra var ekkert annað en sýndarmenska.

Það kom aldrei til greina að prestarnir, saddúkearnir, fylgdu Kristi. Þeir áttu fátt sameiginlegt. Prestarnir trúðu ekki einu sinni á annað líf eftir dauðann.

Í augum Jesú voru láriscarnir ekki annað en brögðóttir löglæðingar. Löglæðileg hugsun er í eðli sínu oft andstæð trúnni á náð, miskunnsemi og kærleika. Og þrönghyggja Essena átti enga samleið með alþjóðahyggju Jesú. Grundvallarhugsun Jesú var kærleikur. Hann mat menn eflir hælini þeirra til að elska:

Ég er kominn til að uppfylla lögmálið.

Hvað þýðir það? Það þýðir að bæta þessum nýju gildum við það: Kærleikanum og því að kenna að fyrirgefa. Þessi uppfylling er í raun afar mikil breyting. Svo mikil breyting að ný trúarbrögð, kristni, urðu til. Páll kirkjufaðir skildi, að það var ekki ætlunarverk Jesú að koma upp einum gyðinglegum sértrúarsölnuði.

Þetta var ástæðan til hinnar grimmu andstöðu gegn Jesú. Hann einn þekkti hinn guðlega mátt sem fylgdi honum og vissi að það sem hann sá var ekki draumsýn heldur ókominn veruleiki. Og lívernig brást Jesús við allri þessari grimmu andstöðu gagn honum?

Viðbrögðin voru:

Elskaðu óvin þinn.

I-Ivers vegna þessi, að margra dómi, óraunsæja og fráleita alstaða?

Hún var einfaldlega vegna þess að aðeins þessi alstaða er eðli hins guðlega máttar:

*Elskið óvini ykkar og biðið fyrir þeim sem ósækja ykkur,
svo að þið séuð í raun börn löður ykkar á himnum.*

Hvaða nöfn hafa menn gefið frelsaranum?

Í guðspjöllum Nýja testamentisins eru mörg nöfn notuð um frelsarann: Sonur Guðs, Sonur Davíðs, Messías, konungur, spámaður, rabbí eða meistari, læknir, Galílei, Nazaríti, Mannssonurinn, Kristur og Jesús.

Sonur Guðs

Í gömlum helgiritum gyðinga er víða talað um *syni Guðs*. Enginn skildi þetta þá í bókstallegrri nútímamerkingu orðanna. Allir Ísrælsmenn voru sagðir synir Guðs. - Og það gildi jafnt um karlmenn og konur. Það var ekki venja gyðinga að orðið í þessari merkingu væri notað í eintölu. En þó að það væri gert höfðu þeir enga ástæðu til að skilja það og skilgreina sem getnað í venjulegri merkingu nútímamanns. Einn raunverulega merking orðanna *sonur Guðs* var: Sá sem hefur guðlegt vald til að gera gott. Kristnir menn trúðu og trúá að Jesús hafi hafið þetta vald og hafi það enn. Þess vegna

var hann frá fyrstu tíð kallaður sonur Guðs. Menntaðir hafa ekki hætt því að nefna hann þessu nafni þó að aldir og árþúsundir líði.

Matteus og Lúkas segja að að Jesús sé getinn af heilögum anda, en báðir rekja þeir ætt hans frá Jósef.

Þegar Páll kirkjulaðir talar um hinn guðlega mátt Jesú, segir hann að Jesús hafi orðið sonur Guðs eftir uppreisuna. Það er hvergi verið að ræða um það hvernig barn verður til á líflæðilegan hátt. Páll er að yfirfæra gamlan titil yfir á kristna menn: Allir kristnir menn eru vegna Jesú Krists *synir Guðs* á sama hátt og allir Ísraelsmenn voru kallaðir synir Guðs, jafnt konur sem karlmenn. Því var trúað í grískum goðsögum að guðir ættu syni og dætur með mennskum konum í bókstallegrri merkingu.

Sonur Davíðs

Í guðspjalli Matteusar er Jesús mjög oft kallaður sonur Davíðs. Í Lúkasarguðspjalli kemur það fyrir aðeins einu sinni að hann er nefndur þessu nafni. Sama gerist í Markúsarguðspjalli: *Sonur Davíðs* er þar aðeins á einum stað og í fjórða guðspjallinu, Jóhannesarguðspjalli, er það hvergi að finna.

Menn hafa skýrt þetta með því að guðspjall Matteusar hafi hafið það markmið að snúa gyðingum til kristinnar trúar. Matteus vill sýna gyðingum fram á að spádómar gömlu spámannanna hafi orðið að veruleika í lífi Jesú og að hann sé í raun hinn eini sanni Messías sem gyðingar höfðu alltaf beðið eftir.

Messías

Þegar Jesús er í guðspjöllunum ljórum spurður að því hvort hann sé Messías þá svarar hann spurningunni aldrei beint. Hann er sá sem koma skal en hann er ekki herkonungurinn Messías sem spáð var að kæmi til að sigra óvini Ísraels og leggja undir sig heimsbyggðina með vopnavaldi. Hann varar menn við öllum slíkum væntingum: Hans hlutverk var aldrei að leiða Ísrael í sigursælu stríði. Þvert á móti. Hans beið niðurlæging, þjáning og dauði á krossi.

Hluti af merkingu orðsins Messías var: Sá sem bindur enda á gamla heim og skapar nýjan heim, betri og réttlátari. Hvergi í orðum Jesú er að finna staðfestingu á því að hann hafi litið á sjálfan sig sem verðandi herkonung, en ljóst er að ýmsir menn sem á ham trúðu og fylgdu honum litu á það sem sjálfsagt mál að hann væri sá sem gyðingar á þessum tíma biðu eftir, herkonungurinn mikli sem fengi allar þjóðir til að lúta Ísrael. Jesús segir hvergi í guðspjöllunum: Ég er Messías. Hann leyfir mönnum stundum að kalla sig Messías en hann gefur um leið orðinu nýja og dýpri merkingu. Jesús er frelsari. Frelsarinn er annað og stærra hugtak en Messías.

Messías er pólitískur leiðtogi bundin þjóð, stað og tíma. Jesús veit vel hver hann er. Hann er sonur Guðs og er eitt með föðurnum sem sendi hann til að frelsa alla menn um allan heim all til enda veraldarinnar. Kristur veit hvers vegna hann er kominn inn í heiminn, veit hvað hann verður að gera, veit að krossfestingin er firsenda hjálpræðisins.

Konungur

Í guðspjöllunum ljórum er Jesús á um eitt hundrað stöðum nefndur konungur.

Menn voru vanir að nota orðið konungur um hið æðsta vald. Í öllum Austurlöndum nær var það lörn skilningur manna að hver þjóð ætti sinn Guð og hann væri hinn æðsti konungur heimar. Þegar þessi lörni skilningur vék fyrir eingyðistrú, trú á að til væri aðeins einn Guð, hættu menn að trúa því að Guð væri stað og tímabundinn þjóðarleiðtogi. Hinn nýi skilningur var að Guð væri einn, eilífur Guð alheimsins.

Jesús talar aldrei um Guð sem konung. Þegar Jesús kallar sig konung á það orð ekkert skylt við hina venjulega merkingu orðsins. Hið jarðneska konungsnafn táknar annað og minna en frelsari og ljós heimsins. Jesús var ákærður fyrir að kalla sig konung en hann tekur skýrt fram að ríki hans sé ekki af þessum heimi.

Spámaður

Í guðspjöllunum fjórum er Jesús víða lýst sem sjáanda eða spámanni. Hann sér fortíð manna og hann sér fyrir óorðna atburði. Í fráögn Jóhannesar um viðræður Jesús hjá Jakobsbrunni við samversku konuna segir Jesús:

Far þú, kallaðu á mann þinn og kom hingað.

Konan svaraði:

Ég á engan mann.

Jesús segir við hana:

Rétt segir þú að þú eigir engan mann því að þú hefur átt fimm menn, og sá sem þú átt nú er ekki maður þinn. Þetta sagðir þú satt.

Konan segir við hann:

Herra, ég sé að þú ert spámaður. Feður okkar hafa tilbeðið Guð á þessu fjalli, en þið segid að í Jerúsalem sé sá staður, þar sem tilbiðja skuli.

Jesús segir við hana:

Trú þú mér, kona, sú stund kemur að þið munuð hvorki tilbiðja föðurinn á þessu fjalli né í Jerúsalem.

(Jóhannes 4.16-21)

Lúkas segir að Jesús hafi grátid yfir Jerúsalem vegna þess að hann sá örlög hennar fyrir:

Og er hann kom nær og sá borgina grét hann yfir henni og sagði: Ef þú heðir aðeins vitað á þessum degi hvað til þíns friðar heyrir. En nú er það hulið sjónum þínum. Þeir dagar munu koma yfir þig að óvinir þínir munu gera virki um þig, setjast um þig og þröngva þér á alla vega. Þeir munu leggja þig að velli og börn þín sem í þér eru og ekki láta standa stein yfir steini í þér vegna þess að þú þekktir ekki þinn vitjunartíma.

(Lúkas 19.41-44)

Jesús veit hverjar viðtökur hann fær í Jerúsalem, en það hindrar ekki för hans. Hann segir við lærisveina sína þegar hann nálgast borgina:

Farið inn í þorpið sem gegnt ykkur er og jafnshjótt og þið komið inn í það munuð þið finna fola bundinn sem enginn maður enn hefur komið á bak. Leysið hann og komið með hann.

(Markús 11.2-4)

Jesús talar við lærisveina sína um hvers spámenn mega vænta frá fólki og ræðir í því sambandi um þau forlög sem bíði hans sjálfs:

Samt sem áður ber mér að halda ferð minni áfram í dag og á morgun og daginn þar elir, því það hælir ekki að spámaður bíði dauða annars staðar en í Jerúsalem. Jerúsalem! Þú sem líflætur spámenn og grýtir þá sem sendir eru til þín. Hversu oft hef ég viljað salna saman börnum þínum eins og læna ungum sínum undir væng sér, – og þið hafið ekki viljað það.

(Lúkas 13.33-34)

Rabbí – meistari

Jesús er oft í guðspjöllunum ávarpaður *rabbí*. Á aramaísku er þetta orð rabbouni sem merkir kennari eða meistari. Nákvæm þýðing orðsins er: Meistari minn.

Jesús hafði marga lærisveina og hann kenndi í sanikunduhúsinum. Þess vegna er ekkert eðlilegra en að hann sé sum staðar í guðspjöllunum nefndur rabbí.

Merking orðsins breytist á seinni hluta fyrstu aldar eftir að Jerúsalem var eytt og musterið lagt í rúst árið 70 e.Kr. Þá hverfa saddúkear, musterisprestarnir, og faríscar fara einir með forystu í trúarlegum efnum.

Merking orðsins rabbí breytist aftur eftir útkomu bókanna Mishna um 200 e.Kr og Talmúds 400-500 e.Kr. Í þessar bækur er safnað saman túlkunum lærdómsmanna, farísea, á hinum helgu bókum lögmálsins. Orðin í þessum tveimur ritum skipta milljónum og þau eru öll um það hvernig faríscar álíta að túlka eigi lögmálið. Rabbí fer að merkja: Akademískur sérfræðingur í trúarlegum efnum. Þeim lærdómi fylgdi vald til að ákveða rétta og ranga túlkun ritninganna.

Memn hafa stundum álitid að Jesús hafi verið sams konar fræðimaður og þessir memn vegna þess að hann var stundum ávarpaður með sama titli og þeir og kallaður rabbí.

Bækurnar tvær, *Mishna* og *Talmúd* og sú fræðimennska sem áratuga lestur þessara bóka skapaði, var á öðru stigi en fræði þeirra sem ávarpaðir voru rabbouni á dögum Jesús. Og Jesús var annarrar gerðar en þeir.

Læknir

Í Palestínu á dögum Jesú voru aðallega tvenns konar læknar: Atvinnulæknar sem iðkuðu læknavísindi síns tíma og læknar sem stunduðu andlegar lækningar. Almenníngur, sem væntanlega dæmdi þessa menn eftir árangri þeirra í að lina þjúningar manna og lækna meinin, gaf atvinnulæknum oft lága einkunn en hafði hina í hávegum. Talið var að þeir næðu betri árangri. Hinar andlegu lækningar voru forneskjulegar. Heilarar þeirra tíma notuðu við lækningar sínar líkamshluti úr dýrum, galdrarúinir og kyrjun, blóð og töfra-drykki.

Ekki verður séð að Jesús noti neitt af þessum aðferðum. Hjá honum er ævinlega um persónulega snertingu að ræða, andlega eða líkamlega, jafnvel þó að sá sem læknaður var hafi ekki verið sýnilegur heldur staddur í ljarkæð.

Í guðspjöllunum eru átján frásagnir af því hvernig Jesús lækna sjúka. Í öllum þessum sögum er á einn eða annan hátt sagt frá dularfullum mætti sem gekk út frá honum til þeirrar manneskju sem hann læknaði. Hann læknaði oft

með beinni snertingu. Hann læknað líka oft með því að segja eina setningu:

Ég vil þú verðir hreinn.

Syndir þínar eru fyrirgefningar.

Réttu fram hönd þína.

Tak sæng þína og gakk.

Sú trú var algeng í öllum hinum gamla heimi að fyrirgefning synda væri forsenda lækningar, – jafnvel lækningin sjálf. Önnur forsenda lækninga var hinn trúarlegi máttur:

Trú þín hefur gert þig heila.

Menn hafa margvíslegar skoðanir á sagnfræðilegu sannleiksgildi þessara frásagna um kraftaverk Jesú í guðspjöllunum ljórum en sannleikurinn á bak við þær er sá að Jesús var og er lækurinn mikli sem læknaði og læknað menn bæði á sál og líkama. Það hefur hann gert á öllum tímum og það gerir hann enn.

Galílei

Jesús fæddist að því talið er árið ljögur f.Kr. (Aðrir tala um árið sex f.Kr.) Sagnfræðingar byggja þetta á frásögnunum guðspjallanna. Þetta ár var mikið ófriðarár í Galíleu. Þar voru um tvö þúsund uppreisnarmenn krossfestir og helsta borgin Sepphoris var lögð í eyði og íbúarnir seldir í þrældóm.

Óvildarmenn Jesú kölluðu hann stundum Galílea til að gefa í skyn að hann væri uppreisnarmaður og hættulegur yfirvöldum. Sumir hafa talið hann vera *Zealot* en það var nafn á trúarhópi gyðinga sem beitti sér gegn skattheimtu. Þessi hópur gerði uppreisn í Júdeu árið sex og stundaði eftir það skæruhernað.

Nazariti

Nazariti var eitt af nölinunum sem Jesús var nefndur. Að baki þess heitis lágu svipaðar hvatir og nafnsins Galílei.

Nazaret var lítið þorp í fjallahéraði í nokkurri fjarlægð frá Galíleuvatni. Guðspjöllin segja að Jesús hafi alist upp í þessu þorpi með foreldrum sínum, systur og bræðrum. Í upphafi köllunar sinnar var honum fálega tekið í þorpinu og menn sögðu:

Er þetta ekki trésmiðurinn sonur hans Jósefs sem líka er trésmiður?

Staðurinn sjálfur naut ekki virðingar.

Getur nokkuð gott komið frá Nazaret? spurði einn sem síðar varð lærisveinn Jesú.

Mannssonurinn

Mannssonurinn er þýðing á aramaísku orði sem týndist og hefur ekki enn fundist aftur. Það veit því enginn hvað það orð upphallega hefur þýtt. En menn vita að þetta er orðið sem Jesús notar oftast um sjálfan sig og kemur fyrir í guðspjöllunum oft en sextíu sinnum. Sumir hallast að því að orðið sé ekki nafnorð heldur persónufornafnið ég. Önnur tilgáta er að orðið hafi verið óákveðið fornafr, notað líkt og við notum stundum orðið maður. *Þetta gerir maður ekki, í merkingunni. Þetta geri ég ekki.*

En fyrst Jesús notar orðið jafn oft og hann gerir nætti alveg eins búast við orðið hafi hafi tvígildi líkt og dæmisaga. Það hafi hafi venjulega merkingu orðsins maður en um leið aðra dýpri merkingu sem felur í sér hvað Jesús er og til hvers hann er kominn í heiminn.

Kristur

Skömmu fyrir reynsluna á Hermonljalli játar Pétur trú sína á Krist sem frelsara:

En er Jesús kom til byggða Cesareu Filippi spurði hann lærisveina sína og sagði:

Hvern segja menn mannsönninn vera?

Og þeir sögðu:

Sumir Jóhannes skírara, aðrir Elía og aðrir Jeremía eða einn af spámönnunum.

Hann sagði við þá:

En þið, hvern segið þið mig vera?

En Símon Pétur svaraði og sagði :

Þú ert Kristur, sonur hins lifandi Guðs.

En Jesús svaraði og sagði við hann:

Sæll ert þú, Símon Jónasson, því að hold og blóð hefur ekki opinberað þér þetta heldur faðir minn á himnum. Nú segi ég þér. Þú ert Pétur, kletturinn sem ég mun byggja söfnuð minn á. Hlið heljar verða honum ekki yfirsterkari. Ég mun gefa þér lykla himmaríkis og sérhvað sem þú bindur á jörðu skal bundið verða á himnum.

– Þá bauð hann lærisveinum sínum að segja engum að hann væri Kristur.

Þeir þetta tók Jesús að leiða lærisveinum sínum fyrir sjónir að sér bæri að fara til Jerúsalem og líða margt af hendi öldunganna, æðstu prestanna og fræðimanna, og verða líflátinn og rísa aftur upp á þriðja degi. Og Pétur tók hann á einmæli og fór að átella hann og sagði:

Guð náði þig, herra. Þetta skal aldrei fram við þig koma.

(Matteus 16: 15-23).

Páll kirkjufaðir hafði fundið hinn lifandi Krist og sýnir ekki verulegan áhuga á hinum sagnfræðilega Kristi.

Páll segir:

Veraldlegir mælikvarðar gilda ekki lengur hjá okkur: Við metum engan eftir þeim, þótt við höfum áður notað þá til að skilja Krist, þá notum við þá ekki lengur til að skilja hann.

(II Kórintubréf 5.16)

Trúin á Krist hefur verið okkur andlegt leiðarljós. Í trúnni á hann höfum við fundið læknandi mátt fyrirgefningarinnar. Kristur kenndi okkur að meta menn eftir hælni þeirra til að elska og láta gott af sér leiða. Menn hafa fundið hið raunverulega frelsi með því að bindast Kristi og losna með því úr ljötrum hins illa.

Jesús

Orðið Jesús er latneska myndin af gríska orðinu Jesus. Á aramaísku var hann líklega nefndur Yeshua bar Y(ch)osef, en á hebresku Yeshu, Yeshua eða YSHWA.

Ummyndunin á fjallinu

Játning Péturs og lærisveinanna er tengd frásögninni af því þegar Jesús ummyndaðist á fjallinu. Þessar tvær frásagnir marka þáttaskil í lífi Jesú: Það gerist með stuttu millibili að lærisveinarnir skilja í fyrsta sinn að Jesús er Frelsarinn og þeim er sýnt inn í veruleika annars heims.

Éltir að þetta tvennt hefur gerst helst þrautagangan til Jerúsalem sem er lokaáfanginn í lífi Jesú á jörðinni og upphafið að nýjum heimi, hinum kristna heimi.

En er Jesús kom til byggða Cesareu Filippí spurði hann lærisveina sína:

Hvern segja menn mannssoninn vera?

Þeir svöruðu:

Sumir Jóhannes skírara, aðrir Elía, Jeremía eða einn af spámömmunum.

Jesús sagði við þá:

En þið, hvern segið þið mig vera?

Símon Pétur svaraði og sagði:

Þú ert Kristur, Frelsarinn, sonur hins lifandi Guðs.

Jesús sagði við hann:

Sæll ert þú, Símon því að faðir minn á himnum hefur opinberað þér þetta en hvorki hold þitt né blóð.

(Matteus 16.13-17)

Ummyndun Jesú í hlíðum Hermonfjalls fylgir í kjölfar játningar Péturs og lærisveinanna á því hver Jesús raunverulega var. Sú frásögn er til að staðfesta af hinn æðstu forsjón að Jesús sé í raun það sem Pétur segir hann vera: *Frelsaram, son hins lifandi Guðs*. Þrír lærisveinar, sem eru í fylgd með Jesú, sjá inn í veruleika þess heims sem Jesús kemur frá og er ríki hans.

Og eftir sex daga tekur Jesús þá Pétur, Jakob og Jóhannes bróður hans með sér og fer upp á hátt fjall þar sem þeir voru einir saman. Ummyndaðist hann þá að þeim ásjáandi. Andlit hans skein sem sól og klæði hans urðu björt eins og ljós. Þeir sáu Móse og Elía birtast og tala við Jesú. En Pétur tók til máls og sagði við Jesú:

Herra, hér er gott að vera. Ef þú vilt skal ég gera þrjár tjaklbúðir, þér eina, Móse eina og Elía eina.

Meðan Pétur var að tala kom bjart ský yfir þá og rödd úr skýinu sagði:

Þessi er minn elskaði sonur sem ég hef velþóknun á. Hlustið á hann.

Þegar lærisveinarnir heyrðu röddina féllu þeir fram á ásjónu sína og urðu mjög hræddir. Jesús gekk til þeirra, snart þá og sagði:

Rísið á fætur og verið óhræddir.

Þegar þeir opnuðu augun sáu þeir engan nema Jesú einan.

(Matteus 17.1-8)

Sagt var í helgum bókum gyðinga að Móse og Elía mundu birtast þegar hinn gamli heimur væri að renna skeið sitt á enda.

Hér eru Móse og Elía mættir á ljallinu sem fulltrúar gamla lögmálsins. Þeirra skeiði er að ljúka. Þeir afsala sér valdi sínu til Krists sem er á leið til Golgata þar sem hinn nýi heimur fæðist í dýpstu þjáningu.

Hið hvíta ljós sem kemur yfir lærisveinana er tákn Guðs. Orðin sem koma frá þessu ljósi eru sömu orðin og sögð voru þegar Jesú var skírður í ánni Jórdan. Þau eru til að staðfesta á ný það sem þá var sagt um það hver Jesús er: Hann er Frelsarinn sonur hins lifandi Guðs.

Matteus segir í þessari frásögn sinni að ummyndun Jesú gerist á háu ljalli. Menn hafa ekki verið sammála um hvaða ljall þetta hafi verið. Mjög snemma var sú saga sögð í kristnum söfnuðum að átt væri við ljallið Tabor. Það rís eitt upp úr Jesreel sléttunni skammt frá Nazaret. Flestir fræðimenn telja nú sennilegra að átt sé við Hermonljall þó að ekki sé um þetta vitað með vissu. Helsta ástæðan er sú að í Lúkasarguðspjalli til dæmis eru aðeins sjö ritningargreinar milli frásagnanna um jætningu Pétur og ummyndunarinnar.

Játning Péturs og lærisveinanna gerist samkvæmt Matteusi og Markúsi í grennd við borgina Cesareu Filippí en hún stendur við rætur fjallsins Hermon. Líklegasta ástæðan fyrir því að í frumkristni var talið að sagan hefði gerst á fjallinu Tabor er sú, að þessi tvö fjöll voru oft nefnd saman. Frægasta dæmið um það er sálmur 89 í Sálmunum:

Þinn er himinninn,
þín er jörðin.
Þú lagðir grunn veraldarinnar
og alls sem í henni er.
Þú hefur skapað norðrið.
Þú hefur skapað suðrið.
Tabor og Hermon
fagna yfir nafni þínu.

(Sálmarnir 89, 12-13)

Á þessum ástæðum tengdu menn oft saman þessi tvö fjöll. Skömmu fyrir sunnan Tabor er hæð sem menn nefna Litla-Hermon.

Hicð eiginlega Hermonfjall stendur langt norður í Palestínu og er meira en helmingi hærra en Taborfjall.

Hermonfjall var eitt helgasta fjall fortíðarinnar og þess er jafnvel getið í elsta skráða ljóði heimsins. Á fjallinu og í kringum það hafa verið ekki færri en tólf musteri ólíkra trúarbragða. Skáld hafa til forna víðfrægt það í ljóðum sínum

vegna himnar lífgelandi morgundaggar, helgra heilsulinda og hvítra snævi þaktra tinda.

Eins og fyrr segir eru Matteus og Markús sammála um að elfir þessa tvo atburði við Hermonljall verði þáttaskil í lífi Jesú. Lokaáfanginn er hafinn. Lærisveinarnir hafa skilið að Jesús er meira en rabbí, meira en spámaður: Hann er Frelsarinn. En Jesús segir lærisveinum sínum að það að vera Frelsari sé ekki lólgíð í því að frelsa gyðinga undan yfirráðum Rómverja. Þvert á móti segir hann þeim að hann verði franseldur í hendur þeirra, líllátinn og grafinn. Hann sagði þeim líka að hinn upprisni Kristur yrði Frelsari manna í víðtækasta skilningi án nokkurra landamæra.

Ferðin til Jerúsalem

Það reynist mönnum erlitt að rekja spor Krists í sandi tímans. Við sem viljum reyna að skilja Krist að einhverju leyti, hugsanir hans, orð hans og verk, gerum það best með því að líta leiðsögn Páls kirkjulöður, Jóhannesar og guðspjallanna þriggja.

Hér erum við stödd í borginni Cesarcu Filippí snemma vors árið 30 (?) Jesús er að leggja af stað með lærisveinum sínum eina örlagaríkustu ferð allra tíma til Jerúsalem. Hvað vitum við um sjálfa ferðina? Ótrúlega lítið. Ekkert sem okkur er sagt úr Quelle fræðum og því sem gralið er upp af frumheimildum skýrir á nokkurn hátt hvers vegna Kristni verður heimstrúarbrögð. Í þessari vel unnu sagnfræði er ekkert sem skýrir á nokkurn hátt ris hennar og mátt.

Sumir segja að Jesús sé fæddur árið 4 f.Kr. og hafi því verið þrjátíu og fjögurra ára þegar hann lagði upp í þessa ferð. Aðrir telja að hann sé fæddur árið 6 f.Kr. Þótt margt hafi verið skrifað um eðlilegar skekkjur hjá sagnaritunum, átján öldum áður en raunveruleg sagnfræði varð til, breyta

þær lítið myndinni af Kristi. Við vitum hvar hann fæddist og starlaði og nægilega nákvæmlega hvenær hann var uppi. Það er af ýmsum ástæðum erfitt að vera viss um forn ártöl. Eín ástæðan er sú að hinn forni heimur hafði ekki eitt heldur mörg mismunandi tímatöl.

Á hinni stuttu starfsævi Jesú var honum stöðugt ógnað af valdhöfnum. Valdið var yfirleitt grímmt. Orðið góður í heiðni merkti grímmur, harður og sigursæll. Heródes var kallaður hinn mikli vegna þess að hann var grímmur. Hann stjórnaði í skjóli Rómverja 37- 4 f.Kr. Eftir dauða hans skiptist vald hans milli þriggja sona hans. Hina hafði hann látið myrða: Heródes Antipas, sá er tók Jóhannes skírara af lífi og sat um líf Jesú, fékk Galíleu vestan Jórdanar en þar eru meðal annars borgirnar Nazaret, Sepphoris, Tíberías og Kapernaum. Heródes Filippus (4-34), sá er lét Jesú í friði, fékk lönd fyrir austan og norðan Galíleuvatn. Frá Kapernaum var stutt að fara yfir í lönd hans. Þriðji bróðirinn, Archelaus, fékk Júdeu, Samaría og Idumeu. Hann var snemma rekinn frá völdum. Júdea var þá lögð undir Sýrland sem var líka skattland Rómar og hinn nýi landsstjóri yfir öllu þessu svæði nefndist Pontíus Pílatus.

Þrátt fyrir yfirráð Antipasar var fagnaðarerindi Jesú aðallega boðað á vesturbakka Galíleuvatns og hæðunum upp af vatninu. Ferðir út af þessu svæði voru fáar. En atburðunum sem gerðust á starfsævi Jesú hefur aldrei verið

raðað í tímaröð, ef til vill vegna þess að þeir gerast allir á einu ári að sögn fyrstu guðspjallanna þriggja.

Fyrir Jesú var Cesaría Filippí gríðland. Borgin var við rætur Hermonfjalls. Hún var byggð af Heródesi Filippusi og var á dögum Jesú grísk-rómversk borg. Hún stendur nálægt cystri upptökum Jórdanar og yfir þessu svæði hvíldi forn helgi.

Bæði Matteus og Markús segja frá því að Pétur og lærisveinarnir hafi hér fyrst játað þá trú sína að Jesús væri Kristur. Á fjallinu við þessa borg, Hermonfjalli, er sagt að Jesús hafi ummyndast í andlegan líkama og Móses og Elía hafi birst honum. Eftir þá atburði hefst ferðin til Jerúsalem.

Beindi hann þá augum til Jerúsalem, einráðum að fara þangað. Og hann lét sendiböðla fara á undan sér.

(Lúkas 9.51-52)

Frásögnin af þessari ferð er svipuð hjá Matteusi og Markúsi en öðruvísi hjá Lúkasi. Þar eru tíu kallar um ferðina. Lúkas kamm manna best að segja ferðasögu. Það sýndi hann þegar hann skrifaði Postulasöguna. En í þessum tíu köllum er hann ekki að skrifa ferðasögu. Ferðin er notuð sem umgjörð um mikilvægustu atviki fagnaðareringdisins. Í Lúkasarguðspjalli verða í þessari ferð til sögur sem ekki er að finna í öðrum guðspjöllum, þar á meðal sögurnar um Glataða soninn, Ríka manninn og Lasarus, Faríseann og

tollheimtumanninn. Jesús veit að þessi ferð frá Cesareu Filippí til Jerúsalem er á allan hátt áhættuferð. Hann lét sendiboða fara á undan sér, fyrst áður en lagt var af stað og síðan aftur þegar komið var inn í Samariu. Þaðan sendi Jesús á undan sér sjötíu og tvo. Þeir fóru ekki í hóp heldur tveir og tveir saman.

Þessum sjötíu og tveimur var sagt að ferðast berfættir, án nestis og peninga. Líklega hafa Jesús og hinir tólf ferðast á sama hátt.

Guðspjöllin segja ekki beint að konur úr innsta hring hafi farið með þessum nokkuð stóra hópi til Jerúsalem. En þau segja vissulega frá því að þær eru staddar í Jerúsalem þetta örlagaríka vor, bæði fyrir og eftir páska. Það er vel hugsanlegt að þær hafi farið þangað á undan til að finna stað fyrir síðustu kvöldmáltíðina. Þær fundu hann, að sögn margra fræðimanna, í húsi *móður Lúkasar*. Sú kona var sögð vera úr Galíleu. Seinna fer hím til Rómaborgar og hús hennar þar verður miðstöð hins kristna safnaðar. Pétur fer beint heim til þessarar konu þegar hann losnar úr fangelsi í Róm.

María, móðir Jesú, er sögð fædd í Jerúsalem og hefur samkvæmt því valalítið átt þar ættingja. Aðrar heimildir segja að Anna og Jóakim, foreldrar Maríu, hafi búið í borginni Sepphoris.

Það er á einum stað getið um að kona í innsta hring tali við Jesú í þessari ferð. Það er móðir Jakobs og Jóhannesar.

(Matteus 20. 20)

Það lágu góðir vegir alla leið milli Cesareu Filippí og Jerúsalem. Það var góður vegur og ljöllarinn meðfram Jórdan vestanverðri, alveg til Jerúsalem. En þessar leiðir fóru Jesús yfirleitt ekki. Þess vegna er verslunarleiða í Palestínu lítið getið í guðspjöllunum. Jesús fór þrengri og fálarnari vegi sem ætlaðir voru hinum fátækari hópum í samfélaginu og þeim sem fóru lótgangandi. Alls staðar við veginna voru gisti-hús bæði fyrir menn og skepnur. En til að nota þau þurfti peninga.

Og hann lét sendiboða fara á undan sér. Þeir komu í Samverjaborð nokkurt til að búa honum gistingu. En þeir tóku ekki við honum af því að hann var á leið til Jerúsalem.

(Lúkas 9.51-52)

Kannski var það hér sem Jesús lét þessi orð falla:

Relir eiga sér greni og fuglar himins hreiður. En Mannssonurinn á hvergi höfði sínu að að halla.

(Lúkas 9.58)

Það greip um sig hjartsýni í hópnum þegar hinir sjötíu og tveir sneru aftur og sögðu góð tíðindi. Fólkið sýndi þeim velvild. Líklega hafa fáir hermenn verið á ferð. Stór hluti þeirra fóru til Jerúsalem til að halda uppi aga. Það var fastur síður á páskahátíðinni að allt logaði í illdeilum og oft var mikill órói

í Jerúsalem á þessari hátíð og stundum braust út bein upp-
reisn gegn hinum erlendu valdhöfum.

Og áfram var haldið. Við þekkjum ekki leiðina en
fagnaðarerindið var boðað og sunnar af bestu dæmisögnum
verða til í þessari hungurgöngu sárþreyttra manna. Kratta-
verk voru ummin og loks var komið til Jeríkó sem er aðeins
átta kílómetra fyrir austan Jerúsalem.

Bæði fyrir og eftir ummyndunina á fjallinu hafði Jesús
sagt lærisveinum sínum frá því sem beið hans í Jerúsalem:

Mannssonurinn á margt að þola, honum verður
útskílað af öldungum, æðstu prestunum og fræð-
mönnum. Hann verður líflátinn, en rís upp á
þriðja degi.

(Matteus 8.31)

Lærisveinarnir skildu ekki fyllilega það sem hann sagði
en þorðu ekki að spyrja.

Jesús talar líka oft um það sem bíður lærisveinanna.
Hann brýnir þá til að skila hlutverki sínu, þótt hann vissi að
þeir myndu bregðast um stundarsakir þegar allt virtist glatað.
Hann veit að þótt þeir bregðist honum um stund þá eru það
samt þeir sem halda starfi hans áfram. Þegar lagt var af stað
frá Jeríkó seinasta spölinn til Jerúsalem lætur Markús þessi
orð falla í guðspjalli sínu:

Jesús gekk hratt á undan þeim svo að þeir urðu
forviða og þeir sem fylgdust með urðu hræddir.

(Markús 10.32)

Ekki er ólíklegt að konurnar hafi verið sendar á undan til
að undirbúa konu hans. Voru það ekki þær sem best gengu
fram í því að safna saman þeim sem komu til að lága Jesú?
Vorur það ekki þær sem stráðu blómum á veginn og breiddu
á hann klæði sín? Við vitum það ekki. Það er svo margt sem
við ekki vitum.

Koman til Jerúsalem

En mannfjöldinn breiddi yfirhafnir sínar á veginum og stráði á hann greinum. Bæði þeir sem á undan fóru og hinir sem á eftir komu hrópuðu:

Hósanna (hjálpa þú) syni Davíðs. Blessaður sé sá sem kemur í nafni Drottins. Hósanna í hæstu hæðum.

Og er hann kom inn í Jerúsalem komst öll borgin í uppnám og menn spurðu:

Hver er þessi maður?

En mannfjöldinn svaraði:

Hann er spámaðurinn, Jesús frá Nazaret í Galíleu.

Og Jesús gekk inn í helgidóm Guðs og rak út alla sem seldu og keyptu í helgidóminum. Hann hratt um borðum víxlaranna og borðum dúfnasalanna og sagði við þá:

Ritað er: Hús mitt á að nefnast bænahús, en þið halið gert það að ræningjabæli.

(Matteus 21.9-14)

Í Jóhannesarguðspjalli er sagt frá þessum atburði þannig:

Og páskar fóru í hönd og Jesús fór til Jerúsalem. Og hann lamm í helgidóminum þá sem seldu naut, sauðfé og dúfur og víxlarana sitjandi þar. Og hann

gerði svipu úr köðlum og rak allt út úr helgi-
dóminum, bæði sauðlé og nautin. Og hann steypti
niður peningum víxlaranna og hratt um borðum
þeirra. Og við clúfnasalana sagði hann:

Takið þetta burt hécðan. Gerið ekki hús löður míns
að sölubúð.

(Jóhannes 2.14-16)

Menn hafa sagt margt um afstöðu Jesú til musterisins ekki
síst orð hans um að brjóta musterið niður og reisa það á
þremur dögum:

Jesús sagði við gyðingana:

Brjótið þetta musteri niður og á þremur dögum
mun ég reisa það.

(Jóhannes 2.20)

Sumir guðfræðingar telja að bæði Markús og Matteus
neiti því að Jesús hafi talað þessi orð:

En æðstu prestarnir og allt ráðið leitaði ljúgvitna
gegn Jesú til þess að geta líflátið hann. Þeir fundu
eigi þótt margir ljúgvottar kæmu fram. En loks komu
tveir og sögðu:

Þessi maður hefur sagt: Ég get brotið niður musteri
Guðs og reist það á þremur dögum.

(Matteus 26.59-61)

Nokkrir stóðu upp og báru ljúgvitni gegn honum:

Við heyrðum hann segja: Ég mun brjóta niður
musteri þetta sem með höndum er gert og á þremur
dögum reisa annað sem ekki er með höndum gert.

(Markús 14: 57-58)

Matteus og Markús virðast líta svo á að þessi ákæra hafi
verið röng enda vísaði æðsta ráðið, Samhedrin, henni frá
vegna ósamhljóða vitna. Lúkas leiðir þessi ummæli hjá sér í
guðspjalli sínu. Jóhannes einn telur hins vegar að Jesús hafi
sagt þessi orð sem hann tilgreinir og að í þeim felist hin
raunverulega alstaða Jesú til musterisins. Jóhannes, læri-
sveinninn sem Jesús elskaði vegna hins djúpa skilnings hans,
virðist einn hafa skilið hvað Jesús átti við með þessum
orðum. Jesús var alls ekki að tala umusterið í Jerúsalem
sem með höndum var gert. Hann hafði áður sagt fyrir um
endalok þess. (Markús 13.2) Jesús var að tala um sjálfan sig
sem hið raunverulegausteri Guðs, eins og hann hafði oft
gert áður, (Jóhannes 2.19-21). Eyðing musterisins táknaði
krossfestinguna og gröfina og endurreisn musterisins táknaði
uppreisuna á þriðja degi. Corpus Christi – líkami Krists, var
hið sannausteri.

Það var þettausteri sem var brotið niður og það reist að
nýju á þremur dögum.

Það er þettausteri sem var hið sannausteri Guðs og
það er ekki með höndum gert.

Samkvæmt þremur fyrstu guðspjöllunum hefjast síðustu sjö dagar Jesú með komu hans til Jerúsalem. Talið er að hann hafi komið þangað áttunda dag nisan mánaðar. Það var venja að koma til Jerúsalem viku fyrir páska vegna lögbundinna hreinsunarathalna sem tóku sjö daga. Tvær vorhátiðar runnu hér saman, páskar fjórtánda dag nisan mánaðar og *Dagar ósýrðu bráðanna* sem stóðu frá fimmtánda til tuttugasta og fyrsta. Hátiðahöldin stóðu í raun yfir í hálfan mánuð. Aðla mætti að Jesús hafi farið inn í Jerúsalem ásamt miklum mannfjölda. Sagnfræðingurinn Jósefus segir frá því að prestarnir hafi talið fórnarlömbin á einum páskum og þau reyndust vera tvö hundruð fimmtíu og fimm þúsund og sex hundruð. Jósefus reiknaði með að eitt lamb væri nægur veislumatur handa tíu mönnum. Honum taldist því til að á páskum hafi verið tvær og hálf milljón manna í Jerúsalem. Flestir bjuggu í tjöldum utan múranna eða í nærliggjandi þorpum.

Þeir sem æfluðu að neyta saman páskalambsins sendu einn úr sínum hópi með lambið í musterið þar sem því var slátrað. Það var flegið og innylli tekin úr því að hluta. Um kvöldið var lambið steikt í heilu lagi á teini. Þessi kvöldmáltíð taldist vera á föstudaginn þann fimmtánda í nisan mánuði, þar sem deginum lauk um sólsetur samkvæmt tímatali gyðinga.

Þess er ekki getið í guðspjöllunum að Jesús eða þeir sem honum fylgdu hafi tekið þátt í venjulegum hreinsunarathöfnum. Þess er ekki heldur getið að neinn lærisveinanna hafi farið með lamb til slátrunar inn í musterið. Þetta vitum við ekki.

Fyrstu guðspjöllin þrjú eru sammála um að næstum strax eftir komu sína til Jerúsalem hafi Jesús ráðist á löggilta þjóna musterisins.

Árið 30 litu flestir á árás á musteri gyðinga í Jerúsalem og starfsmenn þess sem árás á trúna. En Jesús kallaði musterið ræningjabæli. Saddúkear, prestar musterisins, voru auðug yfirstétt í skjóli Rómaveldis. Þjónar musterisins höfðu tekjur af mörgu, ekki aðeins musteriðsskattinn. Þeir höfðu líka tekjur af öllum friðþægingarlórnunum og öðrum lórnunum, tíund sem greidd var af ýmsum greinum landbúnaðarins, tekjur af slátrun dýra sem neyta átti í veisluhöldum. Prestarnir fengu líka fyrstu uppskeru ávaxta og mörg önnur fríðindi. Musterið var í raun öðrum þræði kauphöll og stærsti banki Palestínu. Vald musterisins var mikið. Það varð sjálfum Pílatusi að falli að taka lén sjóðum þess.

Jesús varð sjálfur að greiða musterisgjaldið, en hann virðist fremur tregur til þess og frásögnina af þeim atburðum mætti túlka á fleiri en einn veg.

Jesús segir við Pétur:

Til þess að við hneykslum þá ekki þá far þú til vatnsins og renn út öngli og tak fyrsta fiskinn sem upp kemur. Þegar þú opnar munn hans munt þú finna þar pening. Tak þú hann og borga fyrir þig og fyrir mig.

(Matteus 17.27)

Það er dulinn hlátur í þessum tilfællum, en hvað hann táknar er ekki ljóst.

Hvað táknar þessi árás Jesú á þetta sterkasta helgivald Palestínu, musterspónana í Jerúsalem? Var hann að segja mönnum að tími sláturlórna væri á enda runninn og að nýir tímar væru í nánd? Var hann að mótmæla spillingu? Var hann með þessu á táknrænan hátt að boða endalok hins gamla heims? Var hann ekki að segja okkur að allt þetta yrði að víkja fyrir nýjum heimi? Var þessi uppreisn í musterinu ekki upphaf að því sem hér gerðist á þessum páskum vorið 30? Hér er að finna hina kristnu lífsalstöðu þar sem menn hefja nýja ferð með kærleikann að leiðarljósi.

Jóhannes setur fram hina nýju sýn í *Opinbernarbók* sinni:

Og musteri sé ég ekkert í borginni, því að Drottinn Guð er musteri hennar og lambið.

Lambið er Jesús. Hann er hið nýja musteri hins sama Guðs.

Síðasta kvöldmáltíðin

Síðasta kvöldmáltíðin var táknað athöfn. Í henni talar Jesús síðustu líkingu sína til lærisveinanna. Helstu orðin sem Jesús notar, brauð, vín, blóð og líkami eru líkingar og orðin merkja annað en þau gera í venjulegu máli. Frásögnin af síðustu kvöldmáltíð Jesú og lærisveinanna hefur borist til okkar annars vegar frá fyrstu guðspjöllunum þremur og hins vegar frá Páli kirkjuhöður í fyrsta bréfi hans til Korintumanna.

En er þeir mötuðust tók Jesús brauð, blessaði það og braut það handa lærisveinum. Jesús sagði:

Takið, etið, þetta er líkami minn.

Hann tók vínbikar, gerði þakkir og gaf þeim og sagði:

Drekið af honum allir. Þetta er blóð mitt, blóð hins nýja sáttmála, sem úthellt er fyrir marga til að fyrirgefa syndir. En ég segi ykkur að hégðan í frá mun ég alls ekki drekka af þessum ávexti vínviðarins til þess dags að ég drekk hann ásamt ykkur nýjan í ríki föður míns.

(Mattæus 26.26-29)

Og er þeir mötuðust tók hann brauð, blessaði og braut það. Hann gaf það lærisveinum og sagði:

Takið þetta er líkami minn.

Og hann tók bikar, gerði þakkir og gaf þeim, og þeir drukku allir af honum.

Og hann sagði:

Þetta er blóð mitt, blóð sáttmálans sem er úthellt fyrir marga. Samlega segi ég ykkur, ég mun ekki hécðan í frá drekka af ávexti vínviðarins til þess dags er ég drekk hann nýjan í ríki Guðs.

(Markús 14:22-25)

Og hann tók bikar, gerði þakkir og sagði:

Takið þetta og skiptið því á meðal ykkar, því að ég segi ykkur að ég mun ekki drekka af ávexti vínviðarins upp frá þessu, þar til ríki Guðs kemur.

Og hann tók brauðið, gerði þakkir, braut það og gaf þeim.

Þetta er líkami minn sem ykkur er gefinn. Neytið þessa brauðs og minnist mín.

Og á sama hátt tók hann eftir kvöldmáltíðina bikarinn og sagði:

Þessi bikar er hinn nýi sáttmáli í blóði mínu sem úthellt er fyrir ykkur.

(Lúkas 22:17-22)

Og þegar hann hafði gert þetta braut hann brauðið og sagði:

Þetta er líkami minn sem er fyrir ykkur. Gerið þetta og minnist mín.

Á sama hátt tók hann bikarinn eftir kvöldmáltíðina og sagði:

Þessi bikar er hinn nýi sáttmáli í blóði mínu.

Eins og fyrr segir er síðasta kvöldmáltíðin táknaðen athöfn. Jesús er áður búinn að setja fram líkinguna um musterið. Musteri Guðs er Corpus Christi, hans eigin líkami, samfélag allra kristinna manna sem eru í honum og hann í þeim. Táknin eða líkingarnar sem Jesús notar í síðustu kvöldmáltíðinni eru öll um hinn nýja heim sem er að fæðast. Þrengingarnar bíða og heljast seinni þessa sömu nótt.

Síðasta kvöldmáltíðin var ekki veislan mikla sem Jesús hafði stundum áður talað um og notað sem líkingu um fögnuðinn í ríki Guðs. Hann sagði lærisveinum sínum að hann og þeir muni síðar halda þá veislu, *drekka bikarinn nýjan*, þegar ætlunarverki þeirra allra á jörðinni væri lokið. Fögnuðurinn í þeirri veislu er að njóta stærstu og dýpstu hamingju sem hægt er að njóta. Í þeirri veislu er mamssálin að fagna því að hafa unnið endanlegan fullnaðarsigur, fagna því að vera endanlega orðin ljósvera í ríki Guðs. Þetta var síðasta líkingin sem Jesús sagði lærisveinum sínum.

Ritningarnar tala um *loftstofuna* sem samkomustað lærisveinanna bæði í sambandi við síðustu kvöldmáltíðina og eins var það hér sem arfsögnin segir að þeir hafi komið saman eftir krossfestingu Jesú til að velja nýjan postula í stað Júdasar. (*Postulasagan 1.13*) Arfsögnin segir líka að á þessum stað hafi andinn heilagi komið yfir postulana á hvítasunnu.

Talið er að þetta hús hafi verið í suðurhluta háborgarinnar í Jerúsalem, milli hallar Heródesar og Hliðs Þessna, á hæð sem nú heiti Zíonhæð.

Eusebíus, sagnfræðingur og biskup í Cesareu á ljórðu öld, segir í riti sínu (*Demonstratio Evangelia* 1:4) að fagnaðarcerindið hafi breiðst út frá þessum stað til allra þjóða.

Nóttin í Getsemane

Endirinn var í nánd. Í miðri síðustu kvöldmálíðinni fór einn lærisveinanna úr hópnun til að láta þjóna musterisins vita hvar væri hægt að handtaka Jesú með leynd:

Og er þeir mötuðust sagði Jesús:
Ég segi ykkur með sannni, einn ykkar mun svíkja mig.

Og þeir urðu mjög hræddir og sögðu við hann hver um sig.

Er það ég, herra?

En hann svaraði og sagði:

Sá sem dýlði með mér hendinni í fatið mun svíkja mig.

(Matteus 26.21-23)

Og Júdas, kallaður maðurinn frá Kariot, þorpi í Júdeu, hvarf á braut.

Jesús og hinir lærisveinarnir sungu niðurlag lofsöngsins eins og siður var að syngja í lok páska og fóru síðan einnig út í nóttina.

En Jesús var ekki á flótt. Hann fór til staðar sem var skammt undan og honum var kær, Getsemane. Jóhannes segir í guðspjalli sínu að Jesús hafi oft áður farið hingað með lærisveinum sínum. Arfsagan segir að Getsemane hafi verið fæðingarstaður Maríu, móður Jesú. Hér eða í Betaníu hafði Jesús venjulega náttstað meðan hann var í Jerúsalem.

Þessa nótt á leiðinni til Getsemane sagði Jesús lærisveinum sínum að þeir mundu allir bregðast honum um stundarsakir, meira að segja Pétur:

Og Jesús sagði við þá:

Þið munuð allir hneykslast því ritað er: Ég mun slá hirðinn og sauðirnir tvístrast. En eftir að ég er upp risinn mun ég fara á undan ykkur til Galíleu.

Pétur sagði við hann:

Þótt allir hneykslist þá skal það ekki mig henda.

Jesús sagði við hann:

Ég segi þér satt. Í dag, á þessari nóttu, áður en haniun galar tvisvar munt þú afneita mér þrisvar.

(Markús 14.27-31)

Þegar þeir komu til Getsemane sagði Jesús lærisveinum að biðjast fyrir og biðja um að þeim yrði hlíf við þeim þrengingum sem lágu í loftinu. Sjálfur gekk hann frá lærisveinum sínum til að biðjast fyrir í einrúmi.

Og þeir komu í garð sem heitir Getsemane og hann segir við lærisveina sína:

Setjist niður hér á meðan ég biðst fyrir.

Og hann tekur þá Pétur, Jakob og Jóhannes með sér og tók að skjálfa og láta hugfallast.

Og hann segir við þá:

Sál mín er sárlýgg allt til dauða. Bíðið hér og vakið.

Og hann gekk lítið eitt lengra áfram, féll til jarðar og bað, ef það væri mögulegt að sú stund liði framhjá.

Og hann sagði:

Abba faðir. Allt er þér mögulegt; tak þennan bikar frá mér. Þó ekki sem ég vil heldur sem þú vilt.

(Markús 14.34-36)

Jesús veit vel hvað biður hans. Dómur hins grimma valds, nístandi súrsauki kvalafyllsta dauðdaga sem þekktist í hinum gamla heimi:

Hann tók að skjálfa og láta hugfallast.

Það er mikill raunveruleikablær yfir þessum orðum. Það er eins og við séum á staðnum og sjáum þetta með augum Péturs sem stóð næst honum ásamt Jóhannesi og Jakobi. Það sem Markús segir í guðspjalli sínu er væntanlega reynsla Péturs af þessum atburði.

En Jesús gengur frá þeim og Pétur og Jóhannes leggjast til svefns, ásamt Jakobi. Hann gengur frá þeim til að biðjast fyrir í einrúmi. Enginn heyrir bæn hans, og enginn nema hann lifir veruleika þessarar miklu stundar. Andinn helgi

kom til hans í líki engils. Honum var réttur ósýnilegur bikar sem var fullur af yfirsjónum og þjáningum mannsins; allra manna. Þennan bikar er hann beðinn að drekka í botn. Huldýpi myrkurs sem er handan alls myrkurs hellist yfir hann. Hann drekkur það í sig og það hverfur inn í ljós heimsins. Pétur og Jóhannes sváfu á þessari stund en síðar segja þeir frá henni, hvor út frá sínum forsendum. Pétur hefur í huga að Jesús var búinn að segja lærisveinum að biðja um að þeim yrði hlífð við hinu illa sem í vændum var. En Pétur þekkir líka ætlunarverk Jesú, vissi að vilji föðurins var vilji sonarins. Í Jóhannesarguðspjalli segir Jesús við Pétur í Getsemane:

Ætti ég ekki að drekka bikarinn sem faðirinn hefur rétt mér?

(Jóhannes 18.11)

Jóhannes þarf hér ekki að segja meira. Allt guðspjall hans fjallar um þýðingu þessarar stundar. Jesús hefur unnið sigur og játað endanlega því ætlunarverki að taka á sig synd og þjáningu okkar: Deyja til þess að við getum lifað. Hann rís á fætur og gengur til lærisveina sinna. Og hann hittir þá solandi:

Og hann segir við Pétur:

Símon, selur þú? Gastu ekki vakað eina stund? Vakið og biðið til þess að þið fallið ekki í freistni. – Andinn er að sömu reiðubúinn en holdið er veikt.

Og enn véc hann burtu og baðst fyrir með sömu orðum:

Og þegar hann kom aftur hitti hann þá enn sofandi því augu þeirra voru ylrkomin af svefnþunga. Og þeir vissu ekki hverju þeir áttu að svara honum.

Og í þriðja sinn kemur hann og segir við þá:

Solið þið enn og hvílist? Stundin er komin. Sjá, Mamssonurinn er framseldur í hendur syndaranna. Standið upp, förum. Sá er í nánd sem mig svíkur.

(Markús 14.32-42)

Á þessari sömu stundu birtist Júdas sem vissi hvar Jesú var að finna:

Og jafn skjótt meðan hann var inn að tala, kemur Júdas, einn af þeim tólf, og með honum mannljöldi, með sverðum og hrellum, frá æðstu prestunum, fræðimönnunum og öldlungunum.

En sá er sveik hann hafði gefið þeim merki og sagt við þá:

Sá er ég kyssi, hann er það; handtakið hann og farið tryggilega burt með hann.

Og þegar Júdas kom, gengur hann þegar til Jesú og segir:

Rabbí! og kyssir hann.

En þeir lögðu hendur á hann og tóku ham.

(Markús 14.43-46)

Það voru stjórnendur musterisins, að sögn guðspjallanna, sem sendu tvö hundruð manna vopnað lið til að handtaka þennan eina mann. Það stóð ekki til að handtaka lærisveinana. Þetta vekur þá spurningu hvort ástæða þessa fjölmenna herliðs hafi verið sá alburður sem gerðist í musterinu þegar Jesús velti um borðum víxlara.

Í Jóhannesarguðspjalli (18.3-12) er þess getið að gæslulið musterisins hafi lengið rómverskt herlið sér til aðstoðar með Júdas í broddi fylkingar.

Aðsti presturinn Kaifás var tengdasonur Annasar æðsta prests, sem þjónaði lengst allra í þessu embætti undir yfirstjórn Rómverja. Kaifás lét fara með Jesú til hallar sinnar og dæma hann til dauða. Mennt hafa aðallega velt fyrir sér þremur ástæðum fyrir þessum dómi:

Að þetta hafi verið misskilningur. Kaifás og Pílatus hafi haldið að Jesús hafi verið að brjóta til veraldlegra valda og fylgjendur hans kynnu að ráðast gegn Rómverjum. Þessi tilgáta er ósennileg. Enginn af fylgjendum Jesú var handtekinn, en það var venja þegar uppreisnarmenn áttu í hlut.

- Að Kaifás hafi aðeins verið að gegna þeirri skyldu sinni að halda uppi aga í Jerúsalem yfir páskahátíðina. Valalaust hafa musterisþjónarnir litið þannig á málið. En við hvern voru þeir að gera skyldu sína? Guð eða Mammon? Nei, menn misskildu ekki neitt. Þeir skildu bæði það sem þeir heyrðu og það sem þeir sáu. Valdamönnum gyðinga var það

öllum ljóst, saddúkeum, faríseum eins og meginþorra gyðingasamfélagsins að kenningar Jesú gátu aldrei samrýmt hinu gamla harða lögmáli. Þess vegna leituðu æðstu prestarnir til verstu óvina sinna, rómverska hersins, til að losa Ísrael endanlega við Jesú og kenningar hans.

Helstu grundvallarkenningar Jesú um kærleika og fyrirgefningu gátu aldrei samrýmt hörku fortíðarinnar þó að Jesús sjálfur og margt í kenningu hans væri spróttlið úr jarðvegi gyðingdómsins.

Kaifás sendi Jesú til Pílatusar og bað hann að framkvæma dauðadóminn sem hann kvað upp en var sjálfum ekki heimilt að framkvæma.

Getsemane lá skammt frá borgarhliðum Jerúsalem. Leiðin lá frá borginni yfir Kedrondal í trjálund við rætur Olíufjallsins. Nú er Getsemane horfið eins og það var forðum, en skammt fyrir sunnan hellinn þar sem María fæddist, að sögn, stendur nú *The Church of All Nations*.

Jesús dæmdur til dauða

Pétur fór í húsátt á eftir þeim í náttmyrkrinu, hópnun sem handtók þennan eina mann, um tvö hundruð rómverskir hermenn og auk þeirra gæslulið mustersins. Lögandi kyndlar lýstu upp nóttina. Það var farið yfir Kedrondalinn um borgarhlíðið og stefnt að húsi æðsta prestsins sem lá í syðri hluta háborgarinnar:

Og þeir lærðu Jesú til æðsta prestsins og hjá honum komu saman allir æðstu prestarnir, öldungarnir og fræðimennirnir. Og Pétur fylgdi honum á lengdar, allt inn í hallargarð æðsta prestsins. Hann settist þar hjá þjónunum og verndi sig við eldinn.

(Markús 14.53-54)

Hvað gerðist inni í húsinu? Guðspjöllin segja að prestarnir hafi leitað við að finna ástæðu til að lílláta Jesú. Kaifás, æðsti presturinn, með Sanhedrin, æðsta ráðið, að baki sér var ekki að kanna sekt eða sakleysi. Það var búið að

dæma Jesú fyrir fram. Kaifás var aðeins að finna fram-
bærilega ástæðu til að kveða upp dauðadóminn.

Það var byrjað að leicða fram vitni sem voru ósamlíjóða,
en það kom ekki að sök vegna þess að þau reyndust óþörf.
Æðsti presturinn varpaði fram spurningunni:

Ért þú Messías (Kristur), sonur hins blessaða
(Guðs)?

Samkvæmt Markúsarguðspjalli svaraði Jesús af-
dráttarlaust:

Já, ég er hann.

Önnur guðspjöll nota fleiri orð en svarið er eltir sem
áður: *Já*.

Hér standa tveir menn hvor andspænis öðrum.

Annar er löggiltur, æðsta andlegt yfirhöfuð þjóðar sem
kenndi sig við Guð.

En hver var hinn?

Var hann ekki hinn sami sonur Guðs?

Kaifás telur sig hafa unnið auðveldan sigur yfir bandingja
sínun. Eltir þetta svar Jesú voru öll vitni óþörf að dómi
æðsta prestsins og ráðsins. Jesús hafði fyrir framan
Sanhedrin og sjálfan æðsta prestinn farið með guðlast að
þeirra dómi og við því lá dauðarelsing.

Æðsti presturinn reif klæði sín, ekki til að sýna sorg eins og venja var til, heldur dýpstu vandlætingu og hneykslun á orðum Jesú:

Kaífas hrópaði:

Hvað þurfum við framar vitnanna við?

Þið hafið heyrt guðlastið?

Hvað linnst ykkur?

Og þeir dæmdu hann allir dauðasekan.

(Markús 14.63-64)

Pétur, sem síðar er líklegasti heimildarmaður Markúsar, fór ekki inn í hús Kaífasar. Þígi að síður lýsir hann því sem þar gerðist og hann sér Jesú þegar hann er leiddur út úr húsinu og út í garðinn. Nokkrir hrækja á hann. Aðrir berja hann með hnefum. Enn aðrir byrgja augu hans og hrópa:

Spáðu, hver var það sem barði þig?

Kona nokkur, sem sumir segja að það hafi verið þernan sem átti að gæta hliðsins, horlir á Pétur og les svip hans.

Og er Pétur var niðri í hallargarðinum kemur ein af þernum æðsta prestsins. Þegar hún sá hann vera að verma sig horlir hún á hann og segir:

Þú varst líka með manninum frá Nazaret, þessum Jesú.

Pétur neitaði og sagði:

Hvorki veit ég né skil hvað þú átt við.

Og hann flutti sig út í ytri garðinn. Þá gól hanninn.

Þennan fór á eftir honum og sagði við þá sem hjá stóðu:

Þessi er einn af þeim.

Pétur neitaði altur.

Víst ertu einn af þeim því að þú ert Galíleumaður.

Pétur tók að formæla sér og sverja:

Ekki þekki ég þennan mann sem þið talið um.

Jafnskjótt gól hann í annað sinn.

Þá minntist Pétur þess sem Jesús hafði sagt við hann:

Áður en hann galar tvisvar munt þú þrisvar afneita mér.

(Markús 14.66-72)

Þjónarnir fóru með Jesú út í eitt garðshornið þar sem hann beið í böndum það sem eftir lifði nætur.

(Lúkas 22.61)

Var ekki augljóst að Jesús var algerlega sigraður? Hvar voru nú máttarverkin? Allir hinir stóru draumar Fjallræðunnar?

Pétur lét sig hverfa út í myrkrið utangarðs og grét þar beisklega.

Hvað er guðlast?

Um þennan dóm og þessi réttarhöld helur margt verið ritað til að sýna fram á að frásagnir guðspjallanna standist ekki. Sagt er að þær séu ekki í samræmi við þau lög sem skráð eru í Mishna, lögbók gyðinga. Það er rétt. En það segir ekki alla söguna. Lögbók gyðinga, Mishna, er ekki skráð lýr en tæpum tvö hundruð árum eftir þessa atburði. Auðvitað áttu lögin langa munnlega geymd áður en þau voru sett á bók. Sumt breytist í lögunum í gegnum tíðina, annað ekki. Mishna er samin af faríseunum, ekki prestunum. Menn vita ekki mikið um hugmyndalræði prestanna, saddúkea. Á dögum Jesú var Sanhedrin valdataeki þeirra, prestanna við musterið í Jerúsalem. Hugmyndalræði þeirra varðveitist ekki eftir árið sjölu þegar musterinu er eytt og þeir hætta afskiptum af trúmálum þar sem ekkert var lengur upp úr þeim að hafa. Upp frá því verða farísear einir talsmenn trúarinnar. Menn vita ekki heldur allt um það hvað farísear töldu lög á dögum Jesú. Þeir skiptust innbyrðis í tugir stríðandi hópa sem

deildu um hvað væru rétt lög. Enginn farísei hafði þá nein völd yfir þjónum Musterisins.

Matteus og Markús segja að Kaífas sem var æðsti prestur 18–36 hafi dæmt Jesú fyrir guðlast. Lúkas notar ekki orðið guðlast. Hann virðist líta svo á að hin raunverulega ástæða til dauðadómsins hafi verið alstaða Jesú til musterisins og þjóna þess.

Enn fremur talar Lúkas aðeins um réttarhöld sem fara fram um morguninn. Þetta er í samræmi við lög gyðinga sem giltu raunar víða um heim, að dóna mætti aðeins kveða upp í dagsbirtu. Í tveimur elstu guðspjöllunum er líka sagt að Sanhedrin og æðsti presturinn Kaífas hafi aftur komið saman um morguninn.

Dómurinn var staðfestur af ráðinu strax næsta morgun og Jesús var sendur til Pilatusar.

Jóhannes segir í sínu guðspjalli að Jesús hafi fyrst verið sendur til gamla æðsta prestsins Annasar (Jóhannes 18.12) sem yfirheyrði Jesú og spurði hann um lærisveina hans og um það hver kenning hans væri. Eftir þetta sendi Annas Jesú til Kaífasar. Þó að Kaífas, tengdasonurinn, hafi verið formlega í embætti æðsta prests virðist það vera Annas sem er yfirhöfuð ljölskyldummar.

En ákæran að sögn Matteusar og Markúsar var guðlast eins og fyrr segir. Hvað er guðlast? Í lögbókinni, Mishna, frá um 200 e.Kr. er skilgreining á því hvað teljast eigi guðlast:

Guðlast taldist það að nefna upphátt orðið helga, nafn Guðs. Þetta nafn var skrifað með ljórum samhljóðum og engum sérhljóða: YHWH. Sagt var að aðeins sá sem orðinn var löggiltur rabbí kynni að nefna þetta orð. En enginn mátti nefna það upphátt nema æðsti presturinn í innsta helgidóminum og aðeins einu sinni á ári. Það var líka sagt af æðsta rabbía gyðinga að ekki væri hægt að bera orðið fram á mannlegri tungu.

Æðsti presturinn spurði:
Ert þú Messías (Kristur) sonur hins blessaða?
(Guðs).
Og Jesús svaraði og sagði:
Já, ég er það.

Það virðist skoðun guðspjallanna að Kaílas hafi verið fyrir fram ákveðinn í að kveða upp dauðadóm. Hann ákveður þess vegna að túlka þessi orð Jesú sem guðlast og allt æðsta ráðið varð honum sammála eftir að hann reif klæði sín.

Sennilegasta ástæðan til að æðsti presturinn sýndi þessa hámarks vanþóknun að rífa klæði sín er kenning Jesú um ríki Guðs og hvernig Jesús sjálfur tengdist því.

Jesús gaf sér aldrei neina titla á starfsævi sinni. Þvert á móti þaggaði hann niður í þeim sem nefndu hann tignarheitum æðstu valdamanna.

Dómur Pílatusar

En Jesús stóð frammi fyrir landshöfðingjanum.

Og landshöfðinginn spurði:

Ért þú konungur Gyðinga?

Og Jesús svaraði:

Þú segir það.

Þá voru sakir á hann bornar af æðstu prestunum og öldungunum.

Jesús svaraði engu.

Pílatus segir:

Heyrir þú ekki hvílíkar sakir þeir bera á þig?

Jesús svaraði ekki, ekki einu orði hans, og landshöfðinginn undraðist það mjög.

Á páskahátíðinni var landshöfðinginn vanur að gefa lýðnum lausan einn dæmdan mann, þann er þeir óskuðu. Þá var í haldi alþekktur hryðjuverkamaður, Barrabas að nafni.

Pílatus sagði við fólkio:

Hvorn viljið þið að ég láti lausan, Barrabas eða Jesús sem kallaður er Kristur?

Pílatus taldi sig vita að þeir hefðu framselt Jesús sakir öfundar. Meðan Pílatus sat þarna í dómarsætinu komu til hans skilaboð frá eiginkonu hans:

Gerðu ekkert gegn þessum réttláta manni. Í dag hef ég orðið margt að þola í draumum mínum, hans vegna.

Aðstu prestarnir og öldungarnir fengu mannfjöldann til að biðja um Barrabas og lílkáta Jesú.

Landshöfðinginn spurði fólkið:

Hvorn þessara tveggja viljið þið að ég geri ykkur lausan?

Og fólkið svaraði:

Barrabas.

Og Pílatus spurði:

Hvað á ég að gera við Jesú sem Kristur er kallaður?

Allt fólkið svaraði:

Krossfestu hann.

Pílatus spurði:

Hvaða illvirki hefur hann unnið?

Fólkið æpti því ákafara:

Hann skal krossfestur.

Þegar Pílatus sá að hann kom engu til leiðar og uppnámið varð aðeins meira, sótti hann vatn, þvoði hendur sínar í auglýsingu mannfjöldans og sagði:

Saklaus er ég af blóði þessa réttláta manns. Þetta er ykkar verknaður.

Og allt fólkið svaraði:

Komi blóð hans yfir okkur og börn okkar.

Pílatus gaf þeim Barrabas lausan. Hann lét húðstrýkja Jesú og framseldi hann til krossfestingar.

Hermenn landshöfðingjans fóru með Jesú inn í höllina og söfnuðu utan um hann allri hersveitinni.

Þeir alklæddu hann og lögðu yfir hann skarlatslita kápu. Þeir hléttuðu þyrnikórónu og settu á höfuð honum og reyrstað í hægri hönd honum. Og þeir féllu á kné frammi fyrir honum, klæddu hann og sögðu:

Heill þér, konungur gyðinga.

Og þeir hræktu á hann, tóku reyrstalinn og slógu hann í höfuðið. Og er þeir höfðu spottað hann lærðu þeir hann úr kápunni og klæddu hann í hans eigin klæði. Að því loknu fóru þeir með hann til krossfestingar.

(Matteus 27.11-31)

Matteus sem skrifar guðspjall sitt aðallega í þeim tilgangi að snúa gyðingum til kristinnar trúar hlífir engum í þessari frásögu, hvorki Rómverjum né gyðingum. Þeir eru báðir jafn sekir. Hér ræður grimmindin ríkjum. Í aðalatriðum er þessi frásögu samhljóða hinum guðspjöllunum.

Heródes Antipas, sá sem tók Jóhannes skírara af lífi og Jesús hafði ástæðu til að vera á varðbergi gagnvart, kemur ekki við sögu í réttarhöldunum yfir Jesú nema í einu guðspjallanna. Þegar Pílatus heyrði að Jesús var Galíleumaður, segir í guðspjalli Lúkasar, var hann sendur til æðsta yfirvalds Galíleu. Lúkas lýsir því hvernig Heródes Antipas notar vald sitt til að sýna mikilleika sinn með því að hæða og niðurlægja Jesú:

Þegar Heródes sá Jesú gladdist hann mjög því að lengi hafði hann langað til að sjá hann vegna þess

sem hann hafði heyrt um hann. Heródes gerði sér vonir um að sjá eitthvert tákni gert af honum. Og hann spurði Jesú margra spurninga, en Jesús svaraði honum engu. En æðstu prestarnir og fræðimennirnir stóðu hjá og ákærðu hann harðlega. En Heródes, ásamt hermönnum sínum, óvirti hann og spottaði og lagði um hann skínandi klæði og sendi altur til Pílatúsar. Á þeim degi urðu Pílatús og Heródes vinir en þeir höfðu áður verið fjandmenn.

(Lúkas 23.4-12)

Samkvæmt guðspjöllunum eru það ekki aðeins vald-hafarnir heldur einnig mannjöldinn sem krefst dauðadóms yfir Jesú. Mennt sem aldrei höfðu sameinast um neitt áður sameinast gegn honum. Faríscar, saddúkear og rómverskir valdamenn. Og mannjöldinn fylgdi þeim gegn honum. Krossfesting var lengsta og kvalafyllsta dauðarelsingin. Henni var aðeins beitt gegn þjóðnícungum og verstu óvinum ríkis-ins, uppreisnarmönnum og drottinssvikurum. Enginn altaka þótti jafniðurlægjandi í rómverskri hefð.

Lengi hafa menn átt í ákölum deilum um það hvort það séu gyðingar eða Rómverjar sem eiga sök á þessum dauðadómi. Öll guðspjöllin svara þessu þannig að þeir hafi báðir verið sekir. Þetta var grimmur heimur. Ekkert sem menn vita um Pílatús bendir til að hann hafi verið mildur stjórnandi. Þvert á móti var hann að lokum rekinn frá völdum vegna grimmðar sinnar. Guðspjöllin segja að Pílatús

hafi verið tregur til að kveða upp dauðadóm yfir Jesú en hann gerði það samt til að þóknast fólkinu.

Gyðingarnir svöruðu Pílatusi og sögðu:

Við höfum lögmál, og eftir lögmálinu á hann að deyja, því að hann hefur gert sjálfan sig að syni Guðs.

Þegar Pílatus heyrði þetta varð hann enn hræddari.

Og hann gekk aftur inn í landshöfðingjahöllina og segir við Jesú:

Hver ertu?

En Jesús svaraði honum engu.

Pílatus segir þá við hann:

Talar þú ekki við mig? Veistu ekki að ég hef vald til að láta þig lausan og að ég hef vald til að krossfesta þig?

Jesús svaraði honum:

Ekki hefðir þú neitt vald yfir mér ef þér hefði ekki verið gefið það að ofan. Þess vegna er synd þess sem seldi mig í þínar hendur enn þá meiri.

Upp frá þessu leitaðist Pílatus við að láta hann lausan. En gyðingarnir æptu og sögðu:

Ef þú lætur hann lausan þá ert þú ekki vinur keisarans. Hver sem gerir sjálfan sig að konungi, hann rís á móti keisaranum.

Þegar Pílatus heyrði þessi orð leiddi hann Jesú út og settist á dómstólinn sem var á steinstétt er á hebresku nefnist Gabbata.

(Jóhannes 19.7-13)

Og hér kveður Pílatus upp hinn endanlega dauðadóm og sendir Jesú þegar í stað til Golgata.

Minnisstæðasta myndin af Pílatusi er þegar hann þvær hendur sínar og þegar hann spyr: Hvað er sannleikur? Sumir gáfumenn segja að sannleikur sé svo afstæður að hann sé í raun ekki til. En sannleikurinn er meðal annars sá að nú þekkir enginn þennan mesta valdamann Palestínu, Pontíus Pílatus, nema vegna Krists.

Grimmdarverk Pílatusar umbreyttist í mikið undur: *Fagnaðarerindið*. Kenning þessa dauðadæmda og hrakta manns sem Pílatus hélt að skipti engu máli, byrjaði á þessari stundu að verða trúarbrögð rómverska heimsveldisins. Og það hélt áfram um alla heimsbyggðina eftir að sjállt Rómaveldi var fallið.

Vía Dolórósa

Sagt er að ferðin til Golgata frá Antóníu elfir Vía Dolórósa hafi verið farin föstudaginn sjöunda apríl árið þrjátíu. Antónía var nafn á höllinni eða virkinu sem álitid er að Pílatus hafi notað yfir páska hátíðina í Jerúsalem. Það var kennt við Markús Árelíus. Þessi staður var í norðvesturhorni Musterishæðarinnar. Þaðan lá leiðin til Golgata sem þá var utan borgarinnar. Nú er margolt búið að byggja yfir þetta svæði og enginn veit lengur hvar Golgata var. Sumir telja að staðurinn hafi verið nálægt Kirkju hinnar helgu grafar.

Guðspjöllin segja ekki margt um þessa göngu þó að hím sé ein af stærstu stundunum í sögu mannkynsins.

Hinn gamli heimur var grimmur og harður heimur. Að vera hýddur með svipum þótti tiltölulega væg refsing. Húðstrýking var margfalt verri. En hana voru dauðadæmdir menn látnir þola áður en þeir voru krossfestir. Elstu guðspjöllin þrjú segja okkur að pyntingar hermanna Pílatúsar hafa verið svo grimmar gagnvart Jesú að ekki var hægt að

láta hann bera kross sinn til Golgata eins og refsilögin þó höfðu fyrirskipað og siður var:

En er þeir gengu út hittu þeir mann frá Kýrene er Símon hét. Þennan mann neyddu þeir til að bera kross hans.

(Matteus 27.32-33)

Og þeir neyða mann er fram hjá gekk til að bera kross hans. Hann kom utan af akri og hét Símon frá Kýrene (í Norður-Afríku). Hann var faðir þeirra Alexanders og Rúfusar.

(Markús 15.21)

Og er þeir leiddu hann út tóku þeir Símon nokkurn frá Kýrene sem kom utan af akri og lögðu krossinn á hann til þess að hann bæri hann á elfir Jesú.

(Lúkas 23.26)

Aðeins Jóhannes segir að Jesús hafi borið kross sinn:

Þeir tóku þá við Jesú. Og hann gekk og bar kross sinn til staðar sem nefndur er Hauskúpustaður sem á hebresku nefnist Golgata.

(Jóhannes 19.17)

Jóhannes er oft erfitt að skilja. Lærisveinninn Jóhannes virðist hafa fylgt Jesú elfir frá Antóníu og á Golgata. En hvar voru hinir? Þeir höfðu tvístrast. Þeir létu sig hverfa, helteknir

af svartnætti vonleysisins. Að vísu hafði hann sagt þeim þetta allt áður, en þeir hvorki skildu né trúðu þessu lýlilega. Nú virtist allt glatað og allir draumar að engu orðnir.

Og konurnar sem fögnuðu komu hans til Jerúsalem, hvar voru þær? Aðeins Lúkas segir frá konum sem gráta við Vía Dolórósa. Lærisveinarnir höfðu tvístrast en þær ekki. Jesús ávarpaði þær á píslargöngu sinni til Golgata og kallar þær *dætur Jerúsalem*. Ekki er sagt hverjar þær voru. En er ekki líklegt að þarna hafi verið mættar konurnar sem lærðuðust með honum alla leið frá Cesareu Filippí ásamt þeim konum sem tóku kristna trú í Jerúsalem? Og meðal þeirra var hugsanlega *móðir Markúsar*. Það vill stundum gleymast að frá upphafi og gegnum alla tíma eru það konurnar sem reynast hinn ósigrandi kjarni kristinnar trúar.

Lærisveinarnir brugðust aðeins um stund. Þeir koma aftur og þeirra beið líka mikið hlutverk.

Jóhannes segir einn guðspjallamanna að Jesús hafi borið kross sinn. Jóhannes veit vel hvað hinir þrír hafa sagt. Jóhannesarguðspjall er skrifað ljórum áratugum elfir Markús. Kristnum mönnum hefur gefist góður tími til að íhuga allt sem sagt og skrifað hafði verið. Og tímarnir breyttust líka. Á dögum Jóhannesar var krossinn ekki lengur merki smána og dýpstu niðurlægingar. Hann hafði breyst í helgasta tákn kristinna manna, tákn frelsarans. Krossinn var farinn að tákna hinn nýja heim sem leysti þann gamla af

hólmi. Frelsun mannsins var ekki lengur bundin lögmálinu, hún var bundin Kristi. Þetta er skilningur Páls kirkjuföður. Í hans augum bundu þessar þjáningar Jesú Krists enda á veröld lögbókarinnar með sínum sex hundruð og þrettán boðum og bönnum. Þessi ljölmörgu boð og bönn sem enginn gat haldið gerðu alla menn að syndurum. Í þeirra stað kom fagnaðarerindi kærleika Krists og sú lífsalstaða að vera aldrei hlutlaus, heldur ævinlega jákvæður og virkur þátttakandi í baráttunni gegn hinu ranga og hinu illa. Páll gat ekki séð að því fylgdi nein sáluhjálp að vera umskorinn. Það fylgdi því engin sáluhjálp heldur að halda þessi sex hundruð og þrettán boðorð lögbókanna. Þeir menn sem það þóttust gera urðu aðeins hræsnarar sem stjórnuðust af eintómri sýndarmennsku. Sáluhjálp var allt annað og hún lá dýpra. Þegar kristnir menn signa sig með merki krossins, þá eru þeir að taka þessa alstöðu. Krossinn er tákn frelsunar. Sáluhjálp manna er bundin Kristi.

Að bera sinn kross gat haft margvíslega merkingu í huga Jóhannesar. Þrautaganga frelsarans eltir Vía Dolorósa tengist þessari hugsun. Bæði Jóhannes, lærissveinninn sem Jesús elskaði, og Páll kirkjufaðir álitu að krossinn sem Jesús bar væri hinn gamli, harði og grimmi heimur, í senn synd og smán mannsins.

En krossinn varð um leið tákn þess hjálpræðis sem Kristur lærði heiminum.

Krossfestingin

Og þeir fóru með hann til staðar sem heitir Golgata eða Hlauskúpustaður. Og þeir gáfu honum vín blandað myrru og hann tók ekki við því. Og þeir krossfestu hann. Þeir skipta milli sín klæðum hans og kasta hlutum um hvað hver skyldi taka. Það var þriðja stund þegar þeir krossfestu hann. Og yfirskrifin um sakargilt hans var skráð fyrir ofan: *Konungur gyðinga*.

Og þeir krossfesta tvo ræningja með honum, annan til hægri handar og hinn til vinstri handar honum. Og þeir sem fram hjá gengu lastmæltu honum, hristu höfuð sín og sögðu:

Þú sem brýtur niður musterið og reisir það á þremur dögum! Bjarga nú sjálfum þér og stíg niður af krossinum.

Æðstu prestarnir hæddu hann einnig sín á milli ásamt fræðimönnum og sögðu:

Öðrum bjargaði hann, sjálfum sér getur hann ekki bjargað. Kristur, konungur Ísraels, stígi hann nú niður af krossinum svo að við sjáum og trúum!

Og þeir sem með honum voru krossfestir smánuðu hann.

Og þegar sjötta stund var komin varð myrkur um allt landið, allt til níunda stundar. En um níundu stund kallaði Jesús hárrí röddu:

Elói, Elói, lama sabaktaní? Guð minn, hví hefur þú ylrgefið mig?

Og þegar nokkrir þeirra sem hjá stóðu heyrðu það sögðu þeir:

Hann kallar á Elía.

Hljóp þá einn til og lýllti njardarvött ediki, stakk honum á reyrstal, gaf honum að drekka og sagði:

Bíðum við, sjáum hvort Elía kemur að taka hann ofan.

En Jesús kallar hárrí röddu og gaf upp andann. Og förtjald musterisins rifnaði sundur í tvennt, frá ofanverðu og allt niður í gegn. En er hundraðshöfðinginn sem stóð gegnt honum sá að hann gaf upp andann með slíkum hætti sagði hann:

Sannlega hefur þessi maður verið sonur Guðs.

En þarna voru líka konur sem horfðu á á lengdar. Meðal þeirra var María Magdalena og María, móðir þeirra Jakobs litla og Jóse, og Salóme. Þær sem fylgdu honum og þjónuðu honum þegar hann var í Galíleu. Og margar aðrar konur sem farið höfðu með honum upp til Jerúsalem.

(Markús 15.22-41)

Guðspjallamennirnir þrír, Matteus, Markús og Lúkas, segja ekki frá krossfestingunni sem hinn dýpstu mannlegu niðurlægingu heldur sem stærsta sigrinum í sögu mannsins. Það gerast yfirnáttúrlegir hlutir sem sýna að hinn gamli heimur er hruninn og annar nýr er að fæðast:

Fortjald musterisins, sem fram að þessu haldi hið heilagasta af öllu heilögu, rílnar sundur frá olfunverðu og niður í gegn. Jörðin skelfur og björgin klofna. Allt þetta táknar dómsdag yfir öllum hinum gamla heimi.

Staðreyndirnar um það sem hér raunverulega er að gerast eru ekki margar. Heimildirnar er einkum að finna í guðspjöllunum:

Jesús er krossfestur með tveimur ræningjum. Hann deyr föstudaginn 15. í nisan mánuði skömmu áður en páska-hátíðin byrjaði. Konurnar voru nættar á Golgata. Auk þeirra Nikódemus og Jósef frá Arímaþeu. Lærisveinarnir voru tvístraðir, aðeins Jóhannes, lærisveinninn sem Jesú elskaði, var hjá honum. Hann var sá eini sem ekki yfingaf hann á Golgata.

Veruleika þeirra atburða sem hér gerðust þekkjum við ekki nema að litlu leyti og gætum ekki þekkt hann jafnvel þó að við vissum um allar hinar ytri staðreyndir. Guðspjallamennirnir reyna að túlka veruleikann að haki því sem menn sjá og heyra og segja frá síðar. Aðferðin sem þeir beita er að vitna beint eða óbeint til fleygra hendinga í Sálmunum (22.18, 22.7, 31.5, 42.2, 22.1, 63.1) og láta goðsögulega atburði segja hinn innri sannleika.

Samkvæmt elstu guðspjöllunum þremur lifði Jesús á krossinum í sex stundir, frá níu um morguninn til þrjú

síðdegis. Guðspjöllin ljögur segja að Jesús hafi talað sjö
sinnum frá krossinum:

En Jesús sagði:

Faðir fyrirgef þeim því þeir vita ekki hvað þeir
gera.

(Lúkas 23.34)

En annar ræningjanna sem krossfestur var last-
mælti Jesús og sagði:

Ert þú ekki Kristur? Bjargaðu sjálfum þér og
okkur.

En hinn svaraði, ávitaði hann og sagði:

Hræðist þú ekki einu sinni Guð, þar sem þú ert þó
undir sama dómi? Og við erum það með réttu, því
að við láum makleg málagjöld fyrir það sem við
höfum gert, en hann hefur ekkert rangt aðhafst.

Og hann leit á Jesús og sagði:

Minnst þú mín þegar þú kemur í ríki þitt.

Jesús sagði:

Sannlega segi ég þér. Í dag skaltu vera með mér í
Paradís.

(Lúkas 23.39-43)

En hjá krossi Jesús stóð móðir hans og móðursystir
hans, María kona Klópa, einnig María Magdalena.

Þegar Jesús sá móður sína og lærisveininn sem
hann elskaði standa þar, segir hann við móður sína:

Þarna er sonur þinn.

Jesús leit á Jóhannes og sagði:

Þarna er móðir þín.

Og frá þeirri stund tók lærisveinninn hana heim til sín.

(Jóhannes 19.25-27)

En um níundu stund kallaði Jesús hárrí röddu:

Elí, elí, lama sabaktaní!

Það merkir: Guð minn, Guð minn, hví hefur þú yfirgefið mig?

Og er nokkrir sem þar stóðu heyrðu þetta, sögðu þeir:

Hann kallar á Elía.

(Matteus 27.46-47)

Markús notar hér aramaísku, sjálft móðurmál Jesú. Það er eins og hann vilji ekki spilla förmleguð þessarar ljóðlínu og samspili innríms og kálfríms með því að þýða hana á grísku. Matteus fylgir dæmi hans en breytir þó elói, Guð minn, í elí sem er hebreska. Sumir sagnfræðingar telja að hann hafi gert þessa breytingu til að setja setninguna *Hann kallar á Elía* í betra samhengi.

Í frumkristni litu sumir á þessi orð sem örvæntingaróp og vildu sleppa eða breyta setningunni. Seinna skildu menn þetta betur þegar þeir lásu sálm 22 sem hefst á þessari sömu spurningu. Þetta er spurning sem felur í sér svarið eins og síðar kemur fram í ljóðinu:

Ég yfirgef þig ekki og mun aldrei gera.

Strax eftir að Jesús hafði sagt þessa setningu fylgdu þrjár aðrar sem eru síðustu orð hans:

Faðir í þínar hendur fel ég anda minn.

(Lúkas 23.46)

Tvær síðustu setningarnar er aðeins að finna í ljórdá guðspjallinu:

Mig þyrstir.

(Jóhannes 19.28)

Þöðilegast væri að skilja þessi orð bókstallega. En hjá Jóhannesi hefur þessi setning tvígildi eins og algengast er í guðspjalli Jóhannesar. Í síðustu kvöldmáltíðinni segir Jesús lærisveinum sínum að hann mundi ekki drekka þennan bikar nýjan fyrr en hann væri kominn í ríki sitt þegar ætlunarverki hans væri lokið. Það er þessi bikar sem Jóhannes hefur í huga:

Þessu er lokið.

(Jóhannes 19.30)

Þetta voru þrjú seinustu orðin sem Jesús mælti á krossinum áður en hann gaf upp andann. Þessi orð Jóhannesarguðspjalls þýða tvennt.

Fyrri merkingin er: Hinni stuttu og undursamlegu starfsævi Jesú lýkur á þessari stundu en þessi endir er upphaf mikillar sigurgöngu sem átti eftir að breyta öllum heiminum.

Síðari merkingin er: Aðlunarverk Jesú er á þessari stundu fullkomnað.

Gröfin helga

Maður er nefndur Jósef. Hann var ráðherra, góður maður og réttvís, og hafði ekki samþykkt ráð og at-halnir þeirra. Hann var í Arímaþeu, borg gyðinga, og vænti guðsríkisins. Þessi maður gekk til Pílatusar og bað hann um líkama Jesú. Og hann tók hann ofan, sveipaði hann línklæði og lagði hann í gröl, höggna út í stein. Í henni hafði enginn áður legið. Það var aðfangadagur og hvíldardagurinn fór í hönd. Þær konur sem komið höfðu með Jesú frá Galíleu fylgdu á eftir og sáu gröfina og hvernig líkami hans var lagður í hana. Þær sneru altur og huggu til ilmjurtir og smyrsl.

(Lúkas 23:50-56)

Jósef frá Arímaþeu, sem var lærisveinn Jesú, en vildi ekki láta það vitnast af ótta við gyðinga, bað Pílatus um, að hann mætti taka líkama Jesú ofan og leyfði Pílatus það. Hann kom því og tók líkama hans. En Nikódemus, sá sem fyrst hafði komið til Jesú um nótt, kom einnig og hafði með sér hér um það bil hundrað pund af myrrublönduðu alóe. Þeir tóku nú líkama Jesú og sveipuðu hann í líncluk með ilmjurtum, eins og siður var hjá gyðingum að búa lík til greiftrunar. En á þeim stað þar sem hann hafði

verið krossfestur var grasgarður og í grasgarðinum ný gröl sem enginn hafði enn verið lagður í. Þar lögðu þeir þá Jesú – því grölin var þar nærri – vegna aðlangadags gyðinga.

(Jóhannes 19.38-42)

Og Jósef tók líkið, sveipaði það hreinu línklæði og lagði það í hina nýju gröl sína sem hann hafði höggvið út í klett. Og hann velti stórum steini fyrir dyr grafarinnar og fór burt. En María Magdalena var þar og María hin og sátu þær andspænis grölinni.

(Matteus 27.59-61)

Og Pilatus furðaði sig á því að Jesús skyldi þegar vera andaður og lét því kalla til sín hundraðshöfðingjann og spurði hvort hann væri andaður. Og er hann varð þess vís hjá hundraðshöfðingjanum gaf hann Jósef líkið. Og hann keypti línklæði, tók hann ofan og sveipaði hann línklæðinu og lagði hann í gröl sem höggvin var út í klett og velti steini fyrir dyr grafarinnar. En María Magdalena og María móðir Jósefs sáu hvar hann var lagður.

(Markús 15.44-49)

Jóhannes segir einnig frá hópi gyðinga sem fóru til Pílatusar að biðja hann um að taka niður hina krossfestu til að vanhelga ekki hátíðina. Hann lagði til að þein þeirra yrðu brotin í samræmi við *crurifragium*, rómverska venju. Þein ræningjanna voru brotin svo að þeir létust en hermennirnir sáu að Jesús var látinn:

Einn hermanna lagði spjóti í síðu hans, og
jafnskjótt kom út blóð og vatn.

(Jóhannes 19.34)

Þetta er enn eitt af táknunum Jóhannesar. Þessi tvö tákn,
blóðið og vatnið, sönnuðu, að dómi Jóhannesar, hver Jesús
raunverulega var. Jafnframt getur þetta einnig gerst, og sam-
kvæmt, Jóhannesi gerðist það.

Engin veit nákvæmlega hvar gröfin helga var, fremur en
Golgata. Menn telja líklegast að hún hafi verið skammt fyrir
norðan aðalhliðið sem lárið var út um á leið til Galíleu og
Damaskus.

Upprisan

Upprisan hefur frá fyrstu tíð verið þungamiðjan í kristinni trú. Trúmönnum er hún hliðstæð sjálfu lífsundri sköpunarinnar: Kristur er upprisinn. Hver sem á hann trúir öðlast eilíft líf. Þessi upprisa á sér líka sína leyndardóma eins og sköpunin.

Matteusi, Markúsi og Lúkasi ber saman um að á þriðja degi hafi gröfin sem Jesús var lagður í verið tóm. Um það hvað raunverulega gerðist höfum við engar heimildir betri en Nýja testamentið. En af frásögnum þess hefur jafnvel bestu fræðimönnum reynst erfitt að sjá og skilja hvað nákvæmlega gerðist.

Konurnar sem voru á Golgata og fylgt höfðu Jesú frá Galíleu sáu fyrstar að gröfin sem líkami Jesú var lagður í var tóm:

Og á hvíldardaginn héldu þær kyrru fyrir samkvæmt boðorðinu. En í aftureldingu fyrsta dag vikunnar komu þær til grafarinnar með ilmjurtirnar sem þær höfðu útbúið. Og þær sáu að steininum hafði verið velt frá grölinni. Og þegar þær gengu inn

fundu þær ekki líkamann. Þær undruðust þetta og allt í einu stóðu hjá þeim tveir menn í skínandi klæðum. Þær urðu hræddar og lutu til jarðar. Þeir sögðu við þær.

Hvers vegna leitið þið hins lifanda meðal hinna dauðu? Hann er ekki hér. Hann er upprisinn.

(Lúkas 24.1-6)

Lúkas nafngreindir þrjár þessara kvenna, Maríu Magdalenu, Jóhönnu og Maríu móður Jakobs. En hann segir að þær hafi verið fleiri. Hinar sögðu einnig lærisveinum frá þessu með þeim. En orð þeirra voru í augum lærisveinna óráðshjal. Þeir trúðu konunum ekki. *(Lúkas 24.11-12)*

Fyrstu guðspjöllin þrjú eru sammála um að verur úr heimi sem ekki er okkar hafi fyrst sagt konunum frá því að Jesús væri upprisinn. Lærisveinarnir trúðu þeim ekki í fyrstu því ekki var siður í Palestínu á þessum tíma að taka mark í vitnishurði kvenna. Hann var þá ekki marktækur á dómþingum:

Pétur fór samt til grafarinnar og undraðist það sem gerst hafði.

(Lúkas 24.12)

Matteus segir að konurnar sem fyrstar komu að grölinni hafi verið tvær:

En eftir hvíldardaginn, þegar lýsti af fyrsta degi vikunnar, kom María Magdalena og María hin til að líta eftir grölinni. Og sjá, mikill jarðskjálfti varð, því að engill Drottins steig niður af himni, kom og velti steininum frá og settist á hann. Útlit hans var sem leiltur og klæði hans hvít sem snjór. Varðmennirnir skellðust hann og urðu nálöfir.

Engillinn sagði við konurnar:

Verið óhræddar. Ég veit að þið leitið að Jesú hinum krossfesta. Hann er ekki hér. Hann er upprisinn.

(Matteus 28.1-6)

Matteus segir líka frá því að þjónar musteirisins hafi borið fé á varðmennina til að breiða út þá sögu að lærisveinar Jesú hafi komið un nóttina til að læra burt með líkama hans.

En er þeir voru farnir burt komu nokkrir af varðmönnum til borgarinnar og segja æðstu prestunum allt sem gerst hafði. Þeir héldu ráðstefnu með öldungunum. Eftir það gáfu þeir hermönnum mikið fé og sögðu við þá:

Farið og segið fólki. Lærisveinar hans komu á næturþeli og stálu honum meðan við sváfum. Ef þetta berst landshöfðingjanum til cyrna skulum við friða hann, og ykkur munum við gera áhyggjulausa.

Þeir tóku féð og gerðu eins og þeim var sagt. Og þessi orðrómur hefur verið borinn út meðal gyðinga allt til þessa dags.

(Matteus 28.11-15)

Í Jóhannesarguðspjalli tengist Símon Pétur þessari sögu meira en í eldri guðspjöllunum:

Á fyrsta degi vikunnar kemur María Magdalena snemma, meðan enn þá var dimmt, til grafarinnar og sér að steinninn hefur verið tekinn frá grölinni. Hún hleypur þá og kemur til Símonar Péturs, og til hins lærisveinsins sem Jesús elskaði, og segir við þá:

Þeir hafa tekið líkamann úr grölinni og við vitum ekki hvar þeir hafa lagt hann.

Þá fór Pétur út og hinn lærisveinninn og þeir komu til grafarinnar. En þeir hlupu saman og hljóp Pétur hægar. Hinn lærisveinninn kom fyrir að grölinni. Hann gæðdist inn og sá línclúkana liggja þar, og gekk þó ekki inn. Pétur kom nú og gekk inn í grölina. Hann sá línclúkana liggja þar en svitadúkinn, sem verið hafði um höfuð hans, ekki liggja hjá línclúkunum, heldur einn sér samunbrotinn á öðrum stað. Þá gekk hinn lærisveinninn einnig inn. Hann sá þetta og trúði. En lærisveinarnir höfðu ekki enn skilið að Jesús átti að rísa upp frá dauðum, eins og segir í ritningunni.

(Jóhannes 20. 1-9)

Það er ekki ljóst hvað sagt hefur verið um þessa atburði í guðspjalli Markúsar, elsta guðspjalli Nýja testamentisins ef bréf Páls eru undanskilin. Flestir hallast að því að handrit Markúsar endi á 16:8. Það sem fyrir altan það er skrifað er álitin viðbót síðari tíma. Ef þetta er rétt geta Lúkas og Matteus ekki byggt frásagnir sínar á Markúsi. Viðbótin elir

16.8 í Markúsi byggist þá á yngri frásögnunum sem aðrir hafa bætt við af nauðsyn vegna þess að guðspjallinu lýkur í miðri frásögn. Ástæðan gæti verið sú að Markús lifði á hættulegum tímum og gat hafa fallið frá áður en hann lauk bókinni. Það er líka hugsanlegt að hluti af síðasta kaflanum hafi týnst og einhverjir reynt að bæta úr því í samræmi við það sem menn töldu sig best vita.

Við lestur guðspjallanna um þessa atburði hafa menn séð að hér er saga sem aldrei verður sögð til fulls þrátt fyrir miklar rannsóknir, endalausar deilur og ýmiss konar getsakir. Í huga trúmannna er þetta hin helga gröf og ekki langt frá henni stendur nú *Kirkja hinna helgu grafar*.

Þessa sögu geta menn nálgast með tvennum hætti.

Þeir geta þráttad endalaust um það hvað hér gerðist eða gerðist ekki, sagulræðilega séð. Hætt er við að þessir menn komi að lokum út um sömu dýrnar og þeir fóru inn um, án þess að verða nokkru nær.

En menn geta líka nálgast leyndardóm upprisunnar á annan hátt, eins og trúaðir menn gera. Þeir telja sig linna einmitt hér dýrustu perluna sem hefur meira gildi en allt annað, lykilinn að lífshamingju sinni þessa heims og annars. Énnmitt hér telja þeir sig linna upphaf vegarins til eilífs lífs með Kristi.

Uppstigningin

Guðspjöllin ljögur lýsa ekki uppstigningunni fremur en sjálfri uppreisunni. Hvorugt á heima í venjulegum reynsluheimi manna. Þar er ekki rætt um uppstigningu Jesú til himins sem sýnilegan sagnfræðilegan atburð. En það er hins vegar gert í Postulasögunni. Þar er sagt að lærisveinarnir hafi horft á Jesú stíga til himins.

Í Matteusarguðspjalli er aðeins talað um að Jesú hafi, þegar hann hvarf altur til ríkis föðurins, fengið hið æðsta vald, (*Matteus 20.18-20*). Eftir að Jesús er farinn inn í ríki sitt verður hann altur það sem hann var áður en hann var sendur til jarðarinnar: Settist til Guðs hægri handar. (*Markús 16.19*)

Í Jóhannesarguðspjalli er þessum atburði lýst á óbeinan hátt í samtali Jesú við Maríu Magdalenu:

Jesús segir við hana:

Snertu mig ekki því að enn er ég ekki upp stigin til föður míns. En far þú til bræðra minna og seg þeim: Ég stíg upp til föður míns og föður ykkar, til Guðs míns og Guðs ykkar.

María Magdalena fer og boðar lærisveinum.
Ég hef séð Drottin! Og að hann hafði sagt henni þetta.

(Jóhannes 20.17-18)

Í Lúkasarguðspjalli segir að Jesús hafi farið frá lærisveinum sínum til himins:

Og meðan hann var að blessa þá skildist hann frá þeim og varð uppnuminn til himna. *(Lúkas 1/1.51)*

Orðin: *Og varð uppnuminn til himna* vantar í sum elstu handritin.

Árin líða hjá Lúkasi og hann skrifar aðra fræga bók, Postulasöguna. Hann vill þar bæta þessa stuttu frásögn og telur sig finna hliðstæðu í Síðari bók konunganna:

En er þeir voru komnir yfir um sagði Elía við Elísa.

Bið þú mig einhvers er ég megí veita þér áður en ég verð numinn burt frá þér.

Elísa svarar:

Mætti mér þá hlotnast tveir hlutir af andagift þinni.

Elía sagði:

Til mikils hefur þú mælst. En ef þú sérð mig er ég verð numinn burt frá þér þá mun þér það veitast, annars ekki.

Þeir héldu áfram og ræddu saman. Þá birtist skyndilega eldlegur vagn og eldlegir hestar og skildu þá að. Og Elía fór til himins í stormviðri.

(Síðari bók konunganna 2.9-12)

Lúkas segir í Postulasögu sinni:

Og er þeir nú voru saman komnir spurðu lærisveinarnir.

Flerra, ætlar þú á þessum tíma að endurreisa ríki handa Ísrael?

Hann sagði við þá:

Það er ekki ykkar að vita tíma og tíð sem faðirinn einn þekkir. En ykkur verður gefiun nýr máttur þegar andinn helgi kemur til ykkar og þið haldið áfram verki mínu, ekki aðeins í Jerúsalem, Júdeu og Samaría, heldur til ystu endimarka jarðarinnar.

Þegar hann hafði þetta sagt varð hann upp numinn að þeim ásjáandi, og ský nam hann frá augum þeirra. Og þeir horfðu til himins þegar hann fór birt og sjá, hjá þeim stóðu tveir menn í hvítum klæðum og þeir sögðu:

Galíleumenn, hvers vegna standið þið hér og horfið til himins? Jesús sem var upp numinn frá ykkur til himins mun koma á sama hátt og þið séuð hann fara til himins.

Og þeir fóru frá Olíufjallinu aftur til Jerúsalem.

(Postulasagan 1.6-12)

Í þessari frásögn er sagt að Jesús hafi horfið til himins. Hann kemur aftur til manna og þjóða en Guð einn veit hvenær sú tími kemur. Í stað hans kemur andinn helgi. Hann verður leiðarljós kristni og kirkju.

Það er skilningur Lúkasar að eftir uppstigninguna hætti Jesús að birtast mönnum. Hins vega gegnir andinn helgi

Þessu hlutverki hans að veita mönnum leiðsögn, æðri mátt og hæfni til að vinna góð verk. Eigi að síður líta kristnir menn yfirleitt svo á að faðirinn, sonurinn og heilagur andi sé eitt.

Eins og fyrr segir minnir hin síðari frásögn Lúkasar af uppstigningunni á söguna í Síðari bók konunganna um uppstigningu Elía. Milli upprisunnar og uppstigningarinnar af Olíufjalli eru fjörutíu dagar. Elía ferðast líka í fjörutíu daga til Horebljalls þar sem hann varð uppnuminn.

Það voru til margar slíkar sögur í gömlum helgiritum gyðinga. Móses varð uppnuminn, einnig Jesaja spámaður, Enok og Abraham. Þessar sögur gætu hafa orðið til vegna trúarlegrar reynslu manna. Páll kirkjufaðir segir frá slíkri reynslu í Síðara bréfi sínu til Korintumanna:

Ífrósa mér verð ég þó að gagnlegt sé það ekki. En ég mun nú snúa mér að vitrunum og opinberunum Drottins. Mér er kunnugt um mann sem tilheyrir Kristi. Fyrir fjórtán árum var hann hrifinn burt allt til þriðja himins. Hvort það var í líkamanum veit ég ekki eða hvort það var án líkamans veit ég ekki. Guð veit það. Og mér er kunnugt um þennan mann – hvort það var í líkamanum eða án líkamans veit ég ekki. Guð veit það að hann var hrifinn upp í Paradís og heyrði ósegjanleg orð sem engum manni er leyft að mæla.

(Síðara Korintubréf 12.1-4)

Í upphafsorðum mínum í þessum kafla er sagt að í öllum ljórum guðspjöllum Nýja testamentisins sé ekki að finna beina lýsingu hvorki á upprisu né uppstigningunni vegna þess að hvorugt á heima í venjulegum reynsluheimi manna. En hinn sameiginlegi kjarni sem guðspjöllin fjögur eru sam-
mála um er þessi:

Jesús fer eftir þjáningar sínar á jörðinni heim í ríki föðurins og er Kristur. Hann heldur áfram að senda mönnum blessun sína og hjálpræði. Andinn helgi kemur í hans stað til að leiða lærisveinana og hjálpa þeim við að ljúka ætlunarverki þeirra. Það verða tímanót í sögu mannkynsins. Gamall heimur fellur og nýr heimur verður til.

Hverjum birtist Kristur?

Höfundar Nýja testamentisins vinna ekki allir á sama hátt úr þeim fjölmörgu sögum sem þeim hafa valalítið birst um hverjum, hvar og hvernig Jesús birtist lærisveinum sínum og öðrum eftir upprisuna.

Matteusarguðspjall er aðeins með tvær frásagnir um að Jesús hafi birst. Hann birtist Maríu Magdalenu og *Maríu hinni*. Og hann birtist lærisveinumum ellefu á fjalli í Galíleu. Það er athyglisvert að Matteus segir aðeins frá hinni fyrstu og hinni síðustu. Matteusarguðspjalli lýkur með síðari frásögninni og í henni rís verk Matteusar hæst.

Það hefur áður verið minnst á hvers vegna þessar sögur eru ekki í elsta guðspjallinu. Næstum allan síðasta kallann í bók Markúsar er ekki að finna í fyrstu handritunum.

Í ritum Lúkasar í Nýja testamentinu eru tvær frásagnir um að Jesús hafi birst eftir upprisuna. Jesús birtist tveimur mönnum á leiðinni til Emmaus. Og hann birtist í Jerúsalem hinum ellefu lærisveinum og fleirum. Lúkas segir í guðspjalli sínu að þar hafi Jesús verið með lærisveinum sínum einn

dag. En í Postulasögu sinni segir Lúkas að Jesús hafi verið með þeim í ljörutíu daga.

Sögurnar hjá Jóhannesi eru ljórar. Jesús birtist fyrst Maríu Magdalenu. Síðar birtist hann lærisveinum sínum þrisvar. Tvisvar í Jerúsalem með sjö daga millibili. Í Galíleu birtist hann sjö lærisveinum við Tíberiasvatn.

Páll kirkjulaðir segir í Fyrsta Korintubrécinu að Jesús hafi sex sinnum birst fólki eftir upprisuna. Fyrst birtist hann Kefasi sem er annað orð yfir Símon Pétur. Næst birtist hann hinum tólf, ekki ellefu, og þar næst meira en fimm hundruð bræðrum í einu. Hann birtist Jakobi bróður sínum og þar næst öllum postulum. Þetta eru sögur sem Páll hefur heyrt og trúað en sjálfar sögurnar segir hann ekki. Loks birtist Jesús Páli sjálfum. Og þá sögu segir hann. Páll segir ekki þær sögur sem hann heyrir og hafðar eru eftir öðrum, þó að þær séu í hans augum trúverðugar. Höfundar guðspjallanna telja sig hins vegar verða að endursegja sögurnar og gera það hver með sínum hætti.

Í frásögn Páls þar sem hann talar um sína eigin reynslu sjáum við best hver áhrif Jesús hafði á þá sem hann birtist. Þessi áhrif voru þess eðlis að þau gjörbreyttu ekki aðeins Páli heldur líka allri heimssögunni.

Konurnar í Jerúsalem

María Magdalena er í Jóhannesarguðspjalli sögð vera fyrst til að sjá Krist upprisinn. Eftir að Pétur og Jóhannes höfðu séð að gröfin var tóm fóru þeir heim til sín:

En María stóð hjá gröfinni úti fyrir grátandi. Hún gæðist inn í gröfina og sér tvo engla í hvítum klæðum sitja þar, annar til höfða, hinn til fóta þar sem líkami Jesú hafði legið. Og þeir segja við hana:

Kona hví grætur þú?

Hún sagði við þá:

Af því að húið er að taka burt Drottin minn og ég veit ekki hvar hann hefur verið lagður.

Þegar hún hafði þetta mælt, sneri hún sér við og sér Jesú standa þar, en hún vissi ekki að það var Jesús.

Jesús segir við hana:

Kona, hví grætur þú? Að hverju leitar þú?

Hún hélt að þetta væri grasgarðsvörðurinn og segir við hann:

Herra, hafir þú borið hann burt þá segðu mér hvar þú hefur lagt hann og mun ég taka hann.

Jesús segir við hana:

María!

Hún sneri sér við og segir við hann á hebresku:
Rabbíní, sem þýðir meistari.

Jesús sagði við hana:

Snertu mig ekki því að enn er ég ekki uppstiginn til föður míns. En far þú til bræðra minna og segðu: Ég stíg upp til föður míns og föður ykkar, til Guðs míns og Guðs ykkar.

Og María Magdalena fór og sagði við lærisveinana:
Ég hef séð Drottin.

Og hún sagði þeim frá því hvað hann hafði sagt.

(Jóhannes 20.11-18)

Matteus segir að *María hin*, líklega María móðir Jakobs, hafi verið í för með Maríu Magdalenu þegar þær voru á leið til lærisveinanna til að segja þeim að Kristur væri upprisinn. Þær mæltu honum á veginum og hann sagði við þær:

Heilar og sælar.

En þær komu til hans, gripu um fætur hans og veittu honum lotningu.

Jesús sagði við þær:

Verið ekki hræddar. Farið til bræðra minn og segið þeim að fara til Galíleu. Þar mun ég finna þá.

(Matteus 28.9-10)

Þessi fyriræli eru líka í guðspjalli Markúsar. *(Markús 16.7)*

Lúkas segir að konurnar í Jerúsalem hafi vitað um upprisuna á undan lærisveinunum. Engill Drottins birtist þeim

og sagði þeim það. Þær sögðu þetta lærisveinum sem ekki trúðu þeim í fyrstu.

Það að sagt er frá því að kona eða konur hafi fyrst séð Krist eftir upprisuna gerir alla frásögnina trúverðugri. Í frumkristni hefði það aldrei getað gerst nema í sögu sem raunverulega gerðist. Í frumkristni varð líka til arfsögn um að Kristur hafi fyrst birst Péttri. (*Lúkas 24.34 og Fyrsta Korintubrési 15.6*)

Lærisveinar á leið til Emmaus

Lúkas segir frá:

Þennan sama dag voru tveir menn á ferð til þorps nokkurs skammt frá Jerúsalem. Það hét Emmaus. Mennirnir töluðu saman um allt sem gerst hafði. En meðan þeir voru að tala saman sáu þeir að Jesús sjálfur nálgadist þá og slóst í för með þeim. En augu þeirra voru haldin svo að þeir þekktu hann ekki.

Hann segir við þá:

Um hvað ræðid þið á þessari leið ykkar?

Þeir námu staðar daprir í bragði. Annar þeirra, Kleófas að nafni, svaraði honum og sagði:

Ért þú eini aðkomumaðurinn í Jerúsalem sem ekki veist hvað þar hefur gerst þessa dagana?

Jesús svaraði:

Hvað er það?

Þeir sögðu við hann:

Það er um Jesú frá Nazaret. Hann var spámaður, máttugur í orði og verki og elskaður af Guði og mönnum. Þennan mann framseldu æðstu prestarnir og höfðingjarnir til dauðadóms og krossfestu hann. Og við sem höfðum vonað að hann væri sá sem frelsa mundi Ísrael. Já og í dag er þriðji dagurinn síðan þetta gerðist. Nú hafa nokkrar konur, sem

voru snemma í morgun við gröfina gert okkur undrandi. Þær fundu ekki líkamann en töluðu um að þær hefðu séð engla í sýn sem sögðu þeim að hann væri lifandi. Nokkrir sem með okkur voru fóru til grafarinnar og fundu allt eins og konurnar höfðu sagt, en hann fundu þeir ekki.

Hann segir við þá:

Þið eruð lávísir menn og tregir í hjarta til að trúa því sem spámennirnir voru búnir að segja ykkur: Átti ekki Kristur að þola allt þetta áður en hann gekk inn í ríki sitt?

Hann sagði þeim frá skrifum Móse og allra spámannanna og útskýrði fyrir þeim allt sem um hann hafði verið skrifað.

Þeir nálguðust nú þorpið sem þeir ætluðu til en hann gaf þeim í skyn að hann ætlaði að fara lengra. En þeir lögðu fast að honum að koma með þeim og sögðu:

Vertu hjá okkur. Það kvöldar að og halla tekur degi.

Og hann fór inn til að vera hjá þeim. Þegar þeir voru sestir til borðs tók hann brauðið, braut það og blessaði og fékk þeim. Þá opnuðust augu þeirra og þeir þekktu hann. En þá hvarf hann þeim sýnum.

Þeir sögðu hvor við annan:

Brann ekki hjartað í okkur meðan hann talaði við okkur á veginum og fékk okkur til að skilja ritningargreinarnar?

Þeir stóðu samstundis upp og fóru aftur til Jerúsalem. Þar fundu þeir hina elleftu samansafnaða og þá er með þeim voru, sem sögðu:

Sannarlega er Drottinn upprisinn og hefur birst Símoni.

Og ferðamennirnir tveir sögðu frá því sem gerst
hafði á veginum og hvernig Jesús hafði látið þá
þekkja sig þegar hann braut brauðið.

(Lúkas 24.13-35)

Í Emmaus stendur nú reisuleg rómverks kaþólsk kirkja
sem byggð var til minningar um þennan atburð.

Hinir ellefu í Jerúsalem

Í guðspjalli Lúkasar er sagt frá því að Jesús hafi birst lærisveinum sínum í Jerúsalem. Í frásögn Matteusar birtist Jesús lærisveinum sínum í Galíleu en þangað var Jesús búinn að stefna þeim.

Það er ekki ljóst hvort lærisveinarnir hafi haldið sig í Jerúsalem eða í grennd við borgina, eins og Lúkas heldur, ellegar flúið til Galíleu. Sumir telja að þeir hafi farið og komið aftur. Vafalítið hafa guðspjallamennirnir hafi úr ljölmörgum frásögnum að velja eins og jafnan vill verða þegar margir segja frá og sögurnar endursagðar ótal sinnum. Frásagnirnar sýna samt að elnislega er verið að segja trúverðuga sögu sem er eins þegar komið er að kjarnanum.

Í guðspjalli Lúkasar er sagt frá mörgum þáttum sem gerast allir nánast sama dag í byrjun páska: Konurnar segja frá því að Kristur sé upprisinn. Pétur staðfestir vitnisburð þeirra. Jesús birtist lærisveinumum tveimur á leiðinni til Emmaus. Þeir eru líka viðstaddir þegar Jesús, ekki löngu síðar, birtist lærisveinum í Jerúsalem:

Ferðamennirnir tveir sögðu frá því sem gerst hafði á veginum til Emmaus og hvernig hann hafði látið þá þekkja sig þegar hann braut brauðið.

Þegar þeir töluðu um þetta stóð hann sjálfur meðal þeirra og segir við þá:

Friður sé með ykkur.

Þeir urðu hræddir og héldu að þeir hefðu séð anda.

Hann sagði við þá:

Hvers vegna eruð þið hræddir?

Og hvers vegna vakna hjá ykkur elfasendir? Látið á hendur mínar og fætur. Þetta er ég. Ékki hefur andi hold og bein. Hann sýndi þeim hendur sínar og fætur. Þegar þeir trúðu honum samt ekki og voru fullir undrunar sagði hann við þá:

Eigið þið hér nokkurn mat?

Þeir færðu honum stykki af steiktum fiski. Hann tók það og neytti að þeim ásíðandi.

Og hann sagði við þá:

Þegar ég var með ykkur sagði ég ykkur að allt mundi rætast sem um mig var skrifað í lögmáli Móse af spámönnunum og sagt var í sálmunum.

Hann opnaði huga þeirra svo að þeir gætu skilið ritninguna. Hann sagði við þá:

Ritað er að Kristur eigi að þjást og rísa upp frá dauðum á þriðja degi. Ritað er að öllum þjóðum skuli boðuð iðrun og fyrirgefning syna og byrjað í Jerúsalem. Og það eruð þið sem sjáið að þetta hefur gerst. Fyrirheit föður míns sendi ég yfir ykkur og legg það í ykkar hendur. Verið kyrrir í borginni og bíðið þess að þið íklæðist þeim mætti sem kemur af hæðum.

(Lúkas 24.33-49)

Lúkas lýkur frásögn sinni með stuttri frásögn af atburði sem gerðist þennan sama dag fyrir utan Jerúsalem.

Og hann fór með þá út í nánd við Bétaníu, og hann hóf upp hendur sínar og blessaði þá. Og meðan hann var að blessa þá skildist hann frá þeim og hvarf til himins. Þeir tilbáðu hann og sneru aftur til Jerúsalem með miklum fögnuði.

(Lúkas 14.50-52)

Líklega er Lúkas, þegar hann skrifar þetta, byrjaður að leggja drög að seinna verki sínu, Postulasögunni. Hún er beint framhald af Lúkasarguðspjalli. Postulasagan hefst í Jerúsalem og þess vegna eðlilegt að guðspjall hans endi þar.

Jóhannes segir líka frá því að Jesús hafi birst lærisveinum sínum í Jerúsalem. Hann birtist þeim tvisvar með sjö daga millibili. Hann gefur þeim náðargáfur hins heilaga anda og veitir þeim vald til að fyrirgefa syndir:

En er kvöld var komið þennan sama fyrsta dag vikunnar og dyrum hafði verið lokað þar sem lærisveinarnir voru af ótta við gyðingana, kom Jesús og stóð mitt á meðal þeirra og sagði við þá:

Friður sé með ykkur.

Þegar hann hafði þetta mælt sýndi hann þeim hendurnar og síðuna. Lærisveinarnir fögnuðu þegar þeir þekktu Drottin.

Jesús sagði þá aftur:

Friður sé með ykkur. Eins og faðirinn hefur sent mig eins sendi ég einnig ykkur.

Er hann hafði þetta mælt andaði hann á þá og sendi til þeirra hinn helga anda:

Takið á móti andanum helga. Þeim sem þið fyrir-
gelið syndir verður fyrirgelið. Þeim sem þið hafnið
mun hafnað verða.

Lærisveinninn sem kallaður var Tómas, en það
merkir tvíburi, var ekki með þeim þegar Jesús kom.
Þegar Tómas kom sögðu lærisveinarnir við hann:

Við höfum séð Drottin.

En Tómas sagði:

Sjái ég ekki í höndum hans naglaörin og geti ég
ekki látið fingur minn í þau og lagt hönd mína á síðu
hans þá mun ég alls ekki trúa þessu.

Og viku seinna voru lærisveinar hans aftur inni og
Tómas með þeim. Þá kemur Jesús eftir að dyrum
hafði verið lokað og hann stóð mitt á meðal þeirra
og sagði:

Friður sé með ykkur. Síðan sagði hann við Tómas:

Kom hingað með fingur þinn og sjá hendur mínar.
Kom með hönd þína og legg hana í síðu mína. Og
vertu ekki vantrúaður heldur trúaður.

Tómas svaraði og sagði við hann:

Drottinn minn og Guð minn.

Jesús sagði við hann:

Alí því að þú hefur séð mig hefur þú trúað. En
sælir eru þeir sem ekki sáu en trúu þó.

(Jóhannes 20.19-29)

Sögurnar um hvernig Jesús birtist lærisveinum sínum og
öðrum eru margvíslegar en þær hafa einn sameiginlegan
kjarna:

Að Jesús hafi raunverulega dáið og risið upp altur í breyttir mynd.

Sögurnar gengu manna á milli og breytast með tímanum. Og jafnvel þeir sem fyrstir heyrðu sögurnar skildu þær stundum ekki og trúðu þeim aðeins til hálls. En þeir sem upplifðu þessa reynslu skildu og trúðu. Við verðum að sætta okkur við það að sumt í þessari reynslu er þess eðlis að engir mannlegir vitsmunir skilja hana til fulls. Páll kirkjulaðir segir okkur að Jesús hafi eftir upprisuna breyst í andlegan líkama. Lúkas segir okkur að Jesús hafi getað birst og horfið lærisveinunum tveimur sem mættu honum á veginum. Þeir þekktu hann ekki í fyrstu en hann lét þá þekkja sig þegar hann braut brauðið. Lúkas segir okkur líka að Jesús hafi birst í líkama af holdi og blóði og hann hafi neytt matar.

Elsta skrifaða frásögnin í Nýja testamentinu af því að Jesús birtist eftir upprisuna er skrifuð beint niður, milliliðalaust, af Páli kirkjulöður. Og hann segir þar frá sinni eigin reynslu.

Jesús birtist lærisveinum sínum í Galíleu

Matteus, og sennilega Markús líka, segja að lærisveinarnir hafi farið til Galíleu og þar hafi Jesús talið við þá í síðasta sinn.

Markús styður þessa frásögn óbeint með því að segja frá því að vera úr öðrum heimi hafi birst þremur konum, Maríu Magdalenu, Maríu móður Jakobs og Salóme. Þessi hvít-klædda vera höfð konurnar að flytja Péttri og lærisveinum skilahöð:

Hamn fer á undan ykkur til Galíleu. Þar munuð þið mæta honum, eins og hamn var búinn að segja ykkur.

Konurnar fóru út úr grölinni og flýðu, gripnar ótta og ofþorði, en engum sögðu þær frá neinu því að þær voru mjög hræddar.

(Markús 16,7-8)

Á þessu orðum lýkur hinu upphaflega Markúsar-guðspjalli. Í öðrum útgáfum er stuttur viðauki sem talinn er skrifaður síðar.

Matteus segir svipaða sögu. Þar eru konurnar tvær María Magdalena og María hin. Þær sjá Jesú fyrstar eftir upprisu hans og hann segir við þær:

Verið ekki hræddar. Farið burt og segið bræðrum mínum að þeir skuli fara til Galíleu. Þar munu þeir sjá mig.

Með þessari frásögn undirbýr Matteus lokaorð sinnar einstöðu bókar:

Lærisveinarnir ellefu fóru til Galíleu, til fjallsins, eins og Jesús hafði sagt þeim.

Þegar þeir sáu hann veittu þeir honum lotningu. Samt voru nokkrir sem efuðust. Og Jesús kom til þeirra og talaði við þá og sagði:

Allt vald er mér gefið á himni og jörðu. Farið þess vegna og kristnið allar þjóðir. Skírið fólk til nafns föðurins, sonarins og hins heilaga anda og kennið þeim að halda allt það sem ég hef kennt ykkur. Og sjá, ég er með ykkur alla daga allt til enda veraldarinnar.

(Matteus 28. 16-20)

Hér birtist Jesús lærisveinum sínum á fjalli. Hann var líka á fjalli þegar hann hélt Fjallræðuna, kenndi þeim fagnaðar-erindið og boðaði heiminum hina nýju trú. Í örláum orðum dregur Kristur saman kjarnann úr öllu því sem hann hefur áður kennt lærisveinum sínum og hann kortleggur

ætlunarverk þeirra og hinnar kristnu kirkju sem halda á starfi þeirra áfram.

Matteus er innblásinn snillingur sem endar guðspjallið með glæsibrag. Í þessum fáu lokaorðum sýnir Matteus að eftir upprisuna er líkami Krists, *Corpus Christi*, orðinn í raun allt hið kristna samfélag. Og þetta samfélag föðurins, sonarins og heilags anda er varanlegt. Það mun standa þegar annað fellur. Maðurinn þarf ekki lengur að vera einn í ótryggum heimi:

Ég er með ykkur alla daga allt til enda veraldarinnar.

Sjö lærisveinar við Tíberíasvatn

Jóhannes segir frá:

Eltir þetta birtist Jesús altur lærisveinum við Tíberíasvatnið. Þegar hann birtist þeim voru þeir þar saman Símon Pétur og Tómas sem merkir tvíburi. Þar voru þeir einnig Natanael frá Kana í Galíleu, synir Zebedensar og tveir aðrir af lærisveinum hans.

Símon Pétur segir við þá:

Ég fer út að fiska.

Þeir segja við hann:

Þá förum við líka með þér.

Þeir fóru um borð í bátinn en fengu ekkert þá nótt.

Þegar birti af degi stóð Jesús á ströndinni. En lærisveinarnir vissu ekki að það var hann.

Jesús segir við þá:

Börn mín, hafið þið nokkuð fengið?

Þeir svöruðu:

Nei.

Hann sagði við þá:

Leggið netið hæggra megin við bátinn og þá mun hann gefa sig.

Þeir lögðu netin á ný og gátu nú ekki dregið þau fyrir fiskmergðinni.

Þá sagði lærisveinninn sem Jesús elskaði við Pétur:
Þetta er hann. Þetta er Drottinn.

Simon Pétur var láklæddur. Þegar hann heyrði að þetta væri Drottinn, gyrti hann kyrtlinn að sér og fleygði sér í vatnið. Hinir lærisveinarnir komu á bátinum og drógu netið með fiskinum á eftir sér, því að þeir voru skammt frá landi.

Þegar þeir voru stignir á land sjá þeir kolæld og við hann bæði fisk og brauð.

Jesús segir við þá:

Komið með nokkra af fiskinum sem þið veidduð.

Simon Pétur fór þá út í bátinn og dró netið á land. Í því voru eitt hundrað fimmtíu og þrír stórir fiskar. Samt rifnaði netið ekki.

Jesús sagði við þá:

Komið og neytið matar.

Enginn þorði að spyrja: Hver ert þú? því að þeir vissu hver hann var.

Jesús tekur brauðið og fiskinn og gefur þeim.

Þetta var í þriðja sinn sem Jesús birtist lærisveinumum eftir að hann reis upp frá dauðum.

(Jóhannes 21.1-14)

Hér er Jóhannes hálfnaður með lokakalla þessa frábæra verks. Í síðari hluta kallans undirbýr Jesús lærisveina sína fyrir ætlunarverk þeirra og brýnir sérstaklega Pétur til að hann stæðist þær þjáningar sem Jesús veit að bíða hans og hann verður að þola til að ljúka hinu mikla verki:

Þegar þeir höfðu matast segir Jesús við Simon Pétur:

Símon, elskar þú mig?
Símon Pétur svarar:
Já, herra. Þú veist að ég elska þig.
Jesús segir við hann:
Gætt þá lamba minna.
Þögn.
Og Jesús spyr í annað sinn:
Símon, elskar þú mig?
Og Pétur svarar alltur:
Já, herra. Það veistu.
Jesús sagði:
Gætt þú sauða minna.
Og í þriðja sinn spyr Jesús:
Símon, elskar þú mig?
Þegar Pétur heyrði að hann spurði í þriðja sinn:
Elskar þú mig, varð hann hryggur og sagði:
Herra, þú þekkir allt. Þú veist að ég elska þig.
Jesús sagði við hann:
Gætt þú sauða minna. Ég segi þér með sanní.
Þegar þú varst ungur gyrtir þú þig sjálfur og fírst
hvert sem þú vildir. En þegar þú eldist munt þú
breiða út hendur þínar og annar mun gyrða þig og
fara með þig þangað sem þú vilt ekki fara.
Þetta sagði hann við Pétur til að gefa honum í skyn
hvaða örlög biðn hans og hvernig þau síðar mundu
breytast í undursamlegan sigur.
Þegar hann hafði þetta mælt gekk Jesús af stað og
sagði við Pétur:
Fylg þú mér.

(Jóhannes 21.15-20)

Jóhannes segir hér frá því að hann hafi sjálfur gengið á eftir þeim. Pétur spyr Jesú um framtíð Jóhannesar og svarið gefur í skyn að Jóhannes muni ekki deyja fórnardauða eins og margir hinna urðu að gera. Jóhannes virðist lífa lengi og verða gamall maður. Og hann kemur öllu því sem hann hafði lært, séð og lifað í hendur þess eða þeirra sem að lokum skrifuðu guðspjallið, en því lýkur á þessum orðum:

Þessi er lærisveinninn sem segir frá þessu og hefur ritað þetta og við vitum að vitnisburður hans er sannur.

Það er margt annað sem Jesús gerði og ef það allt væri skrifað upp, þá held ég að heimurinn mundi ekki rúma þær bækur.

(Jóhannes 21.24-25)

Í þessari frásögn af síðasta fundi Jesú og lærisveinanna kallar Jóhannes Gelileuvatn Tiberiasvatn eins og stundum var gert vegna þess að höfuðborgin, Tíberías, stóð við suðvestanvert vatnið. Þess er ekki getið að Jesús hafi farið inn í þessa borg. Hún var hinn nýi aðsetursstaður Heródesar Antipasar, þess er tók Jóhannes skírara af lífi.

En Jóhannes endar samt guðspjall sitt á þeim slóðum þar sem fagnaðarerindið var fyrst boðað og Fjallræðan flutt. Hér á þessu svæði verður hin fyrsti kristni sölnuður til og sögurnar sem hér verða til um brauðin og fiskana eru hugsanlega lýsing á stærð þessa fyrsta salnaðar sem mettaður er á orði Guðs, fagnaðarerindinu.

Jafnvel inni í borginni Tíberías á Jesús sína fylgjendur.
Þar er meðal annarra nefnd kona ein, Jóhanna, sem var
eiginkona umboðsmanns Heródesar.

Jesús birtist Páli á veginum til Damaskus

Páll taldi vegna menntunar sinnar sem strangtrúaður gyðingur að honum bæri samkvæmt fræðunum að útrýma kristnum mönnum. Postulasagan segir frá því þegar hann fór þeirra erinda til Damaskus:

En Sál, sem blés ógnum og manndrápum gegn lærisveinum Krists, fór til æðsta prestsins og bað hann um umboðsbréf til að fara í samkunduhúsin í Damaskus og handtaka þá, bæði karla og konur og færa þau í böndum til Jerúsalem.

Þegar hann nálgadist Damaskus sá hann skyndilega leilítrandi ljós sem kom yfir hann og lék um hann. Hann féll til jarðar. Hann heyrði rödd segja við sig:

Sál, hvers vegna ellsækir þú mig?

Sál svaraði með spurningu:

Hver ert þú, herra?

Og röddin sagði:

Ég er Jesús sem þú ellsækir. Stattu upp og farðu inn í borgina, og þar mun þér verða sagt hvað þú átt að gera.

Memirnir sem með honum voru máttu ekki mæla. Þeir heyrðu röddina en sáu engan. Sál stóð á fætur. Þegar hann opnaði augun sá hann ekkert.

Samferðamenn hans leiddu hann við hönd sér inn í Damaskus. Í þrjá daga var hann sjónlaus og neytti hvorki matar né drykkjar.

Finn af lærisveinum Krists í Damaskus nefndist Ananíás. Jesús birtist honum í sýn og ávarpaði hann með nafni. Og Ananíás svaraði:

Já, ég er hér, herra.

En Kristur sagði við hann:

Rístu á fætur og far þú inn í stræti sem nefnt er Beinabrautin. Í húsi Júdasar skalt þú spyrja um mann frá Tarsus er Sál heitir. Hann er þar nú og biðst fyrir. Hann hefur séð þig í anda komna til sín og leggja yfir sig hendur til þess að hann fengi aftur sýn.

En Ananíás svaraði:

Jesús, ég hef heyrt marga segja margt um þau illvirki sem hann hefur unnið á lærisveinum þínum í Jerúsalem. Og nú er hann kominn hingað með umbod frá æðsta prestinum til að handtaka alla sem þér fylgja.

Jesús sagði við hann:

Far þú, því að þennan mann hef ég valið sérstaklega til að bera nafn mitt fram fyrir erlendar þjóðir, Ísrael og æðstu valdamenn. Ég mun sýna honum hversu mikið hann á eftir að þola vegna mín.

Ananíás fór af stað og gekk inn í húsið, lagði hendur yfir Sál og sagði:

Bróðir, Kristur hefur sent mig, sá sem birtist þér á veginum, sent mig til þess að þú fengir aftur sjón þína og fylltist andanum helga.

Jafn skjótt féll skýið af augum hans og hann fékk sjónina á ný. Og hann stóð upp og lét skírast. Hann neytti matar og varð styrkari.

Hann var nokkra daga hjá lærisveinum í Damaskus og fór strax að tala í samkunduhúsum um það að Jesús væri sonur Guðs.

Allir sem þetta heyrðu undruðust stórum og sögðu:

Er þetta ekki maðurinn sem í Jerúsalem tók þá af lífi sem ákölluðu þetta nafn? Kom hann ekki hingað til að læra þá æðstu prestunum í böndum?

En Sál varð sífellt sterkari og hafði betur í kappæðum við gyðinga í Damaskus um að Jesús væri Kristur.

En eftir allmarga daga ákváðu gyðingar að taka hann af lífi. Sál fékk vitneskju um svikráð þeirra. En þeir gættu borgarhlíðanna dag og nótt til þess að þeir gætu líllátið hann. En lærisveinarnir fóru með hann að næturlagi og komu honum í körfu yfir borgarvegginn.

Þegar hann kom aftur til Jerúsalem reyndi hann að samlaga sig lærisveinum en allir hræddust hann og trúðu honum ekki. En Barnabas tók hann að sér, fór með hann til postulanna og sagði þeim frá því að hann hefði séð Krist á veginum til Damaskus og talað við hann. Barnabas sagði líka frá því hversu einarðlega hann hefði talað um Jesú.

Og hann gekk út og inn hjá þeim í Jerúsalem og talaði af djúpri samfæringu um hver Kristur væri. Hann átti í kappæðum við hina grísklærðu og þeir fóru að ræða það sín á milli að lílláta hann. Þegar bræðurnir komust að þessu fóru þeir með hann til Sesareu og þaðan áfram til Tarsus.

(Postulasagan 9.1-30)

Jesús birtist Páli tvisvar. Hann birtist honum altur í Jerúsalem. Það var þar sem Jesús býður Páli að boða kristni meðal framiandi þjóða sem ekki voru gyðingar:

En svo bar við þegar ég var altur kominn til Jerúsalem og baðst fyrir í helgidóminum að ég varð frá mér numinn og ég sá Krist og hann sagði við mig:

Flýtt þér og far þú sem skjótast burtu úr Jerúsalem. Því sem þú sagðir um mig þar munu þeir ekki veita viðtöku.

Og ég svaraði:

Kristur, þeir vita sjálfir að ég er maðurinn sem setti þá í fangeldi og lét húðstrýkja þá í sanikunduhúsunum sem trúðu á þig og þegar Stelán lærisveinn þinn var líflátinn lét ég mér það vel líka og varðveitti klæði þeirra sem tóku hann af lífi.

En Kristur sagði við mig:

Far þú hédan. Ég mun senda þig til framiandi landa, langt í burtu.

(Postulasagan 22.17-22)

Frásagnirnar sem berast til okkar í endursögunum hafa ekki sömu áhrif á okkur og sú reynsla sem hér er talað um halði á Pál. Jesús birtist Páli og hann skynjaði áhrifin af veru hans til fulls. Það er eitt að telja sig vita mikið um hinn sögulega Krist og annað að þekkja hann. Páll halði lengið hlutverk. Það sem elfir var af ævi hans var þrautaganga og frelsissvipting. Samt vann hann þetta mikla og erliða verk.

Ástæðan fyrir öllum þessum grimmu ofsóknum sem Páll varð að þola er hin breytta afstaða sem hann hafði til lögmálsins eftir að Kristur birtist honum. Áður hafði Páll verið rétttrúður gyðingur. Hann tók sjálfur þátt í að grýta Stelán til dauða fyrir að tala gegn musterinu og lögum gyðinga. (*Postulasagan 6.14 og 7.44-50*)

Afstaða rétttrúðar gyðinga er vel skiljanleg og sjálfri sér samkvæm: Það var Guð sjálfur sem sandi lögmálið og lærði það Móse. Þess vegna er það rétt skráð og óhagganlegt. Hvernig getur þá nokkur maður sagt að hluti af þessu verki Guðs sé komið úr gildi og ekki þurfi að fara eftir því lengur? Fyrst það kom frá Guði varð að halda það allt eins og það var. Að breyta því eða fella það niður að hluta var sama og að segja það beint eða óbeint að Guð hefði ekki skrifað þetta, heldur væri lögmálið ekki annað en *mannaþöð*. Ótrúlega grimmi og miskunnarlaus reiði gyðinga í garð Páls kirkjuföður byggðist á því að hann varð fyrstur kristinna manna til að segja þessi *óheyrilegu* orð um lögmálið. Nú hafa kristnir menn í meira en níján aldir talið það eðlilegt að halda hluta af hinum gömlu lögum gyðinga en hafna öðrum eins og þeim að umskera börn, lýrismælum um mataræði og að grýta syndugar konur til dauða.

Páll kirkjufaðir skilur það fyrstur manna að Kristur boðar ný trúarbrögð og annað og meira en það að söfnuður hans

eigi aðeins að vera einn af ljölmörgum gyðinglegum sértrúar-söfnuðum. Það að uppfylla lögmálið er í raun að láta grimmd þess víkja fyrir kærleikshöðskap Krists. Skilningur Páls er sá að með því að sýna öðru fólki samúð og jákvæðan vinarhug, uppfylli hann í raun lögmálið þannig að hin sex hundruð og þrettán höðorð sem skráð eru í lögmálsbókum gyðinga verði óþörf:

Alls staðar þar sem árekstrar verða milli lögmálsins og kærleikshöðskapar Krists verður lögmálið að víkja.

Þessi aðstaða Páls skýrir allt þetta grimma hatur sem Páll verður að þola þegar hann reynir að tala á þennan hátt við gyðinga.

Fræðimenn gyðinga gætu aldrei fallist á þá kenningu að Guð hafi orðið hold, orðið maður, Jesús Kristur. Í öllum fræðum gyðinga er það skýrt tekið fram að maður geti aldrei orðið Guð og þess vegna Guð aldrei maður. Sjálfur segir Jesús að hann sé eldri en lögmálið.

Og Páll segir:

Kristur hefur bundið enda á lögmálið svo að nú réttlætist hver sem trúir.

Óhjákvæmilega leiddi þetta til þess að kristnir menn töldu ekki að sáluhjálp þeirra væri bundin Tórunni, hinni miklu lögbók gyðinga. Þetta táknaði grundvallar aðskilnað.

Og einmitt þessi aðskilnaður gerði kristnina að trúarbrögðum heimsveldis. Kristnum mönnum varð hins vegar lítið ágengt með að kristna gyðinga í Palestínu. Eftir eyðingu Jerúsalemborgar og mustærisins árið 70 urðu færisar öllu ráðandi í trúarlegum efnum. Allir kristnir menn voru fæmdir og þeir reknir burtu úr öllum samkunduþúsum þeirra.

Það fylgdu ekki allir sjónarmiðum Páls. Fyrstu deilurnar í kristnum söluuði voru í Jerúsalem um miðja fyrstu öld. Og þær voru um afstöðuna til lögmálsins.

Jakob, hróðir Jesú, virðist hafa verið áhrifamestur þeirra manna sem höfðu það erfða hlutverk með höndum að boða gyðingum kristna trú. Menn sem uppi voru á þessari tíð vissu vel að það var vonlaust verk ef lögmálið var ekki virt í einu og öllu. Vegna djúprar vináttu og samkenndar verður hér samkomulag um hlut sem eiginlega var ekki hægt að gera neitt samkomulag um. Samkomulagið sem gert var milli Páls og saluðarins í Jerúsalem hefur verið kennt við Nóa. (Postulasagan 15.21-25). Það nær aðeins til þeirra sem taka kristna trú og eru ekki gyðingar. Jakob fer viðurkenningarorðum um Pál og vill koma til móts við hann, en viss höðorð verða samt kristnir menn sem ekki eru gyðingar að hafa í heiðri:

Jakob segir:

Þess vegna er það minn úrskurður að ekki skuli íþyngja þeim heiðingjum sem snúa sér til Guðs heldur skrifum við þeim að þeir skuli halda sig frá flekkun af skurðgoðum, frá saurlífi, frá skepnum sem hafa kalnað og frá blóði.

(Postulasagan 15.19-20)

Þetta varð að samkomulagi en ágreiningur hefur í raun haldið áfram til þessa dags. Páll taldi eftir sem áður að lög málið veitti engum sáluljálpi. Sáluljálpi er bundin upprisu Krists. Öll sjónarmið Páls og öll lífsgildi hans breytast eftir að Jesús birtist honum. Páll hafði notið bestu menntunar sem völ var á. Eftir þetta kallar hann þekkingu sína *mammaþekkingu* og gjörvalla Tóruna, lögbækur gyðinga, *mammaþæðorð*. Það er til annað hærra. Þegar Kristur birtist honum þá breyttist hann. Máttur Krists gjörbreytir mönnum. Í kjölfar hinnar djúpu og altæku fyrirgefningar sem gerir manninn heilan og læknað hann á sál og líkama kemur djúpum friður og máttur. Þessi ólýsanlegi máttur verður að sterkri löngun til að hjálpa fólki, löngun til að lá verðugt hlutverk og láta gott af sér leiða, löngun til að lifa í samræmi við þau lög sem ríkja á himnum, löngun til að sætta menn og fá þá til að fyrirgefja. Þetta er hin sameiginlega reynsla allra þeirra þúsunda sem Jesús hefir birst á öllum tímum.

Lærisveinarnir og andinn helgi

Í lokakalla Lúkasarguðspjalls segir Jesús við lærisveina sína, áður en hann hverfur frá þeim, að þeir eigi að bíða í Jerúsalem eftir komu hins heilaga anda eða anda Guðs og þeim náðargáfum sem honum fylgja. Hann komi ljótlega og hann muni veita þeim leiðsögn:

Og sjá, ég sendi fyrirheit föður míns yfir ykkur. Þið skuluð vera kyrrir í borginni þar til þið íklæðist mætti af hæðum.

(Lúkas 24.49)

Í seinni bók sinni, Postulasögunni, bætir Lúkas við fyrri frásögn sína og gerir hana fyllri:

Jóhannes skírði með vatni en þið verðið skírðir með heilögum anda, nú innan fárra daga.

Lærisveinarnir spurðu:

Herra, ætlar þú á þessum tíma að endurreisa ríkið fyrir Ísrael?

Jesús svaraði:

Ekki er það ykkar að vita tíma eða tíðir sem faðirinn einn ákveður. - En þið munuð öðlast mátt

Þegar helgur andi Guðs kemur yfir ykkur. Og þið munuð verða talsmenn mínir í Jerúsalem, í Júdeu og Samaría og um allan heim.

(Postulasagan 1.5-8)

Þegar hinn heilagi andi kom til lærisveinanna kom hann ekki til að frelsa Ísrael á þann hátt sem margir spámenn höfðu látið sig dreyma um og boðað. Hann lætur lærisveinana *tala tungum* til að sýna þeim að verk Jesú Krists átti að vinna, ekki aðeins í Ísrael heldur um gjörvalla heimsbyggðina. Þeir fengu *mátt af háðum*, náðargjafir heilags anda ekki síst náðargáfu orðsins:

Og er nú var kominn hvítasunnudagur voru þeir allir komnir saman á einum stað. Skyndilega fór þytur um loftið eins og þegar stórviðri skellur á og fór um salinn þar sem þeir sátu. Eldlegar tungur birtust og léku um þá, greindust sundur og fóru til þeirra hvers og eins. Þeir fylltust allir af andanum helga og fóru að tala framandi tungum sem andinn lét þá tala.

Í salnum voru gyðingar búsettir í Jerúsalem, guðræknir menn sem þangað voru komnir frá öllum þjóðum jarðarinnar. Þegar lærisveinarnir töluðu með þessum hætti kom mannljöldinn saman og menn undruðust stórum að heyra tungu sinnar heimaþjóðar.

Þeir sögðu:

Éru ekki allir þessir sem tala Galíleumenn? Hvernig geta þeir talað okkar eigin tungu sem við ólumst upp við, tungu Parta, Meda og Elamíta, og

eins tungu okkar sem heima eigum í Mesopótamíu, Júdeu, Kappadókiu, Pontus og Asíu. Og líka mál okkar sem komum frá Frýgíu, Pamfýlíu, Egyptalandi, Líbýu og Kýrene. Einnig mál okkar Rómverja sem hér höfum sest að, bæði gyðinga og þeirra sem gerst hafa gyðingar, Kríteyinga og mál Araba. Hvernig má það vera að við heyrum þá tala á okkar eigin tungu um undur og stórmerki Guðs?

(Postulasagan 2.1-11)

Það sem gerist gerist sjaldnast á nákvæmlega sama hátt og búist hafði verið við. Lærisveinarnir höfðu spurt Jesú hvort Messías kæmi til að frelsa Ísrael. Jesús svaraði þeim og sagði að það væri ekki þeirra að þekkja ókominn tíma og ókomnar tíðir. Það sé ekki á mannalegu valdi að vita nákvæmlega hvenær og með hvaða hætti hlutirnir gerast. Leiðir Guðs þekkja menn ekki.

Þegar andinn helgi kom til lærisveinanna kom hann ekki til að frelsa Ísrael. Hann lætur þá tala tungum til að sýna þeim að verk Jesú Krists eigi þeir að vinna um gjörvalla heimsbyggðina. Til þess var þeim gefin náðargáfa orðsins ásamt öðrum gjöfum heilags anda.

Hin raunverulega merking í orðinu trú er ekki aðeins fullvissa um guðlega forsjón. Merkingin í orðinu trú er einnig guðlegur máttur. Hinn sami máttur stendur að baki alls sem gerist og verður til þess að bæta heiminn.

Hinn helgi andi Guðs er tiltölulega sjaldan nefndur í guðspjöllunum fjórum. En öll sýna þau ljóslega að andinn helgi kemur ekki aðeins til Jesú á stærstu stundum lífsins heldur er hann ævinlega í honum. Þegar sagt er að Jesús sé sonur Guðs er verið að segja að hinn helgi andi búi í honum. Hann kemur ekki aðeins til hans heldur hefur hann alltaf verið stöðugur, heill og óskiptur með honum:

Því að sá sem Guð sendi talar Guðs orð vegna þess að Guð hefur gefið honum andann *án takmarkana*. Faðirinn elskar soninn og gefur alla hluti í hans hendur.

(Jóhannes 3.34-35)

Samkvæmt hinum guðspjöllunum þremur er andinn ævinlega í Jesú:

Og var honum lengin bók Jesaja spámanns. Hann fletti bókinni og fann staðinn þar sem ritað var: Andi Guðs er yfir mér, af því að hann hefur smurt mig til að flytja látækum fagnaðarerindi. Hann hefur sent mig til að boða löngum lausn úr ljötrum. Til að gefa blindum sýn. Til að binda enda á þjáningar og kunn-gera hið þóknanlega ár Guðs.

Jesús lokaði bókinni, fékk hana þjóninum og settist niður.

Og hann sagði við þá:

Í dag er þessi ritningargrein sem þið heyrið orðin að veruleika.

(Lúkas 4.17-21)

Á hinum stóru stundum, segja guðspjöllin, kom andinn helgi ævinlega við sögu.

Sagt er að Jesús sé *getinn af heilögum anda*:

Jesús sneri í krafti andans helga aftur til Galíleu og orðrómur um hann barst um öll héruðin í grennd.

(Lúkas 4.14)

Andinn helgi kom til hans þegar hann var skírður í ánni Jórdan og eftir skírnina:

Knúði andinn Jesú til að fara þegar á stað út í óbyggðir.

(Markús 1.12)

Andinn helgi var í honum þegar hann unmyndaðist á fjallinu Hermon og sannaði þrótti fyrir ferðina miklu til Jerúsalem.

Og andinn helgi var í honum þegar hann drakk syndabíkar mannkynsins, myrkur þess og dauða, á örlaga-stundu í Getsemane.

Andinn helgi var í honum eftir uppreisuna og þegar hann hvarf lærisveinum sínum og lór til löðurins í ríki sitt.

Þennan helga anda sendi Jesús lærisveinum sínum. Hann veitti þeim leiðsögn í því mikla verki sem þeirra beið.

Við trúum því að Kristur og hinn helgi andi Krists komi til þeirra sem biðja einlægrar bænar. Svör við slíkum

bænum taka við af guðspjöllunum ljórum. Páll kirkjulaðir varð fyrir þessari reynslu og þúsundir annarra manna á öllum tímum. Trúin á Krist veitir mönnum leiðsögn og máttur hans fær allt í lífi okkar til að samverka til góðs. Trúin á hann er gleðigjafi, uppspretta hinnar kyrrlátu gleði sem er dýpri og varanlegri en hávært stundargaman. Trúin á hinn helga anda Guðs er uppspretta sem hefur veitt mörgum náðargjafir. Hún hefur veitt mönnum tilgang í lífinu og leggur mönnum skyldur á herðar. Mörgum finnst oft breitt bilið milli hugmynda okkar um hið guðlega og þess veruleika sem við tökumst á við í daglegu lífi. Hjá trúmönnum brúar trúin þetta bil. Hún hefur oft hjálpað vísindamönnum eins og öðrum, ekki síst þeim sem þekkja sérgrein sína öðrum betur, að skilja að allt sem við köllum ytri veruleika kemur frá einhverju sem öðrum sýnist tóm, en þeir elfir þekkingarleit á langri ævi sjá að er upphaf allra hluta. Þeir sem mest vita, þeir vita að öll þekking okkar er á byrjunarreit.

Andinn helgi hefur frá byrjun verið andlegt ljós kristinnar kirkju og allra kristinna manna. Hann hefur komið og veitt mönnum öryggi. Honum fylgir skilningur og trú á tilgang lífsins. Trúnaðurinn lítur á sig sem cilíðarveru með sál sem lifir af líkamsdauðum. Því álitu fylgja önnur gildi en þau sem eingöngu miðast við skammtímasjónarmið. Viðleitni trúarinnar er að vera bundinn Guði og hinu góða. Aðeins

þannig losna menn úr ljötrum hins illa. Eín fallegasta og vitrasta bæn sem til er, er bænin um leiðsögn og vernd heilags anda Guðs, svo að maðurinn nái því markmiði sínu að komist heill heim.

Hinar fimm bænir Krists

Guðspjöllin segja öll frá því að Jesús hafi oft farið frá lærisveinum sínum og heðist fyrir í einrúmi á afskekktum stöðum. Þær bænir voru heint samband hans við Guð, þær voru hið innra líf hans og þær fylltu hann mætti hins helga anda. Framhald þessara bæna var Fjallræðan og kraftaverkin.

Guðspjöllin segja líka frá fjórum bænum hans sem lærisveinarnir og aðrir heyrðu, og hinni fimmtu sem var beinlínis hluti af námselni þeirra, Faðirvorinu. Allar bænirnar, fimm, byrja á því að ávarpa Guð sem föður.

Þakkarbænin

Þakkarbænin sem svo hefur verið nefnd virðist samkvæmt guðspjalli Lúkasar verða til snemma á ferðinni til Jerúsalem þegar *hinir sjötíu* snúa aftur úr könnunarferð sinni. Lúkas segir:

Andinn helgi kom til hans og fyllti hann samstundis af gleði.

Og Jesús sagði:

Ég vegsama þig, faðir,
herra himins og jarðar.
Þú hefur hulið þetta fyrir þeim
sem heimurinn kallar vitra menn.
Þú hefur opinberað þetta fyrir þeim
sem sagt er að minna megí sín.

Já, faðir.
Þannig varð þetta
eins og þú vildir að það yrði.
Allt vald er mér falið
af föður mínum.
Enginn veit hver sonurinn er
nema faðirinn.
Enginn veit hver faðirinn er
nema sonurinn
og sá sem sonurinn vill opinbera hann.

(Lúkas 10.21-23)

Í þessari bæn, þakkarbæninni, er sagt að guðlegir leyndardómar opinberist Jesú og hann lætur annað fólk fá hlutdeild í þessari duldu þekkingu sem hulin er hygginda-mönnum, hinum lærðu, prestum mustesisins og mönnum valdsins. Þessi bæn kallast á við fyrri bæn Jesú á krossinum:

Bænin í Getsemane

Móðurmál Markúsar var hið sama og móðurmál Jesú, aramaíska. Í byrjun þessarar bænar notar guðspjallamaðurinn aramaíska orðið Abba. Merkingin í orðinu Abba er að flestra áliti *faðir minn* eða *faðir vor*. Þessi stutta bæn lýsir átökum sem eru of stór fyrir orð:

Abba, faðir
allt er þér mögulegt.
Tak þennan bikar frá mér.
Ekki þó eins og ég vil
heldur eins og þú vilt.

(Markús 14.36)

Fyrri bæn, Jesú á krossinum

Faðir, fyrirgef þeim
því að þeir vita ekki
hvað þeir gera.

(Lúkas 23.34)

Fagnaðarerindi Jesú Krists er ekki síst um það að hamingjuleið hvers manns og hverrar konu er að elska og fyrirgefá.

Í fyrri bæn sinni á krossinum biður Jesús fyrir lærðum mönnum og mönnum hins veraldlega valds. Það voru einmitt þessir menn sem höfðu barið hann með stöfum, hrækt á hann og kallað hann trúvilling. Þeir höfðu hæðst að honum, húðstrýkt hann og kallað hann falsspámann. Þeir höfðu dæmt hann til að þola dýpstu mannlega niðurlægingu og deyja í kvalafyllstu aftöku sem hinn gamli heimur þekkti. Öllu þessu svarar Jesús aðeins með orðunum:

Faðir, fyrirgef þeim því þeir vita ekki hvað þeir gera.

Hvað er það sem þessir andlegu og veraldlegu leiðtogar
fólksins vissu ekki og skildu ekki? Vissulega þóttust þeir
skilja öðrum hetur hvað þeir voru að gera. Það var þekking
þeirra sem lékk þá til að fremja langa röð af verstu verkum
gegn hinum besta. Allt var þetta þó skelfilegur misskilningur.
Þeir trúðu á liræði sín og þau lög sem þeim höfðu verið sett.
Hvað var það þá sem þeir vissu ekki? Svarið tengist þakkar-
bæninni. Þeir þekktu ekki, þrátt fyrir allan vísdóminn, sína
eigin hamingjuleið. Þeir voru andlegir leiðtogar sem voru í
raun andlega blindir á vilja Guðs, þrátt fyrir hina miklu
þekkingu á ritningargreinum faríseanna. Þeir þekktu ekki
Jesú. Þeir skildu ekki Fagnaðarcerindið. Þeim var hulið það
sem mestu máli skipti í lífinu bæði fyrir þá sjálfa og aðra.
Þeir sáu ekki leiðina sem liggur til hjálpræðis og vellarnaðar
þessa heims og annars. Sú leið var Kristur, leið fyrir-
gefningar, upplýstrar mennsku og virkrar samúðar með öðru
fólki. Í leit að sinni eigin lífshamingju voru þeir sem
heimurinn kallar vitra menn unkomulausir vesalingar og
þörfnuðust fyrirbænar jafnvel öðrum fremur:

*Faðir, fyrirgef þeim
því þeir vita ekki hvað þeir gera.*

Síðasta bæn Jesú

Faðir,
í þínar hendur
fel ég anda minn.

(Lúkas 23.46)

Og þessi bæn er lokabæn okkar allra.

Faðirvorið

Í Faðirvorinu er lærisveinunum sagt hvernig þeir eigi að lifa lífinu. Jesús lýsir líka í þessu undursamlega ljóði sjálfu grundvallareðli föðurins. Grundvallareðli föðurins og kjarninn í *Faðirvorinu* er *fyrirgefningin*:

Við biðjum um fyrirgefningu Guðs og við heitum því að fyrirgefna öðru fólki á sama hátt. Lærisveinar Krists þekkjast á því að þeir kunna að fyrirgefna. Og það er beðið um að vilji föðurins ríki ekki aðeins á himnum heldur einnig á jörðinni. Til að vinna að þessu var Jesús sendur til jarðarinnar. Þeir sem gera vilja föðurins þjóna hinum guðlega tilgangi og hafa þegar fundið ríki Guðs.

Í Faðirvorinu er líka beðið um guðlega forsjón í daglegu lífi mannsins, beðið um hjálp föðurins við að leysa þau vandamál sem eru okkar daglega braud.

Lokabænin í Faðirvorinu er bænin um að losna úr ljötrum hins illa. Það gerum við aðeins með því að hindast hinu góða, vera bundin Guði.

Guð lætur sér annnt um alla sköpun sína, hann lætur sér ekki aðeins annnt um þá sem sagðir eru góðir. Guð er grundvöllurinn sem allt kemur frá. Faðirinn sem Jesús talar við í þessari miklu bæn er ekki aðeins Guð einnar þjóðar, hann er ekki einungis ljölskylduafaðir allra manna hvar sem þeir eru á jörðinni. Hann er skaparinn sem vakir yfir allri sköpun sinni, jafnt líjum vallarins og okkur. Með fyrirgefinngu og kærleika leiðir hann að lokum þá sem villast réttan veg heim. Hann gefur hverri lífveru það sem hún helst þarfnast.

Hid illa eyðir að lokum sjállu sér. Hid ranga lverfur af því að það var aldrei satt. Allt er að lokum leitt á réttan veg. Aðeins faðirinn þekkir heildarmyndina og hinn endanlega tilgang. Þessi afstaða Guðs að elska og fyrirgefa á að vera afstaða kristins manns til annarra manna.

Guð er faðir sem fyrirgefur okkur. Okkur her að fyrirgefa hvert öðru:

Því að ef þið fyrirgefið mönnum misgerðir þeirra þá mun ykkar himneski faðir fyrirgefa ykkur.
(*Mattcus: 6.14*)

Og þegar þið biðjist fyrir þá fyrirgefið þeim sem þið eigið sökótt við svo að faðir ykkar á himnum fyrirgefi ykkur misgerðir ykkar. (*Markús 11.25*)

Á þeim stað á Ólufjallinu sem sagt er að Jesús hafi staðið þegar hann fyrst kenndi lærisveinum sínum Faðirvorið stendur nú kirkja sem ber nafn þess: *Pater Noster*. Á veggum hennar er Faðirvorið letrað á hundrað tungumál.

Flestum þykir boðskapur Jesú Krists bæði sjálfsagður og eðlilegur. Fæstir gera sér grein fyrir þeirri hættu sem hinn útvaldi Guðssonur og lærisveinar hans lögðu sig í til að breiða út Fagnaðarerindið. Samt hefur það trúlega aldrei verið jafn misskilið og í dag, þar sem hugmyndafræðileg réttlæting á ofbeldi skýtur hvarvetna rótum.

Bók Gunnars Dal um Krist leiðir okkur á slóðir hins andlega Meistara og bregður ljósi á þan veruleika sem Nýja testamentið og önnur heilög rit fræða okkur um.

Boðskapur Krists er skýr og afdráttarlaus, án nokkurra krókaleiða eða málamiðlana:

Elska skaltu náungann eins og sjálfan þig - og umfram allt:

Elska skaltu óvin þinn. Það að vera kristinn er að kunna að fyrirgefa.

